

Viiden tähden kirjastoksi

Kalajoen kaupunginkirjaston kehittämissuunnitelma 2026–2030

1 Sisällysluettelo

2	Johdanto	3
3	Kirjaston tehtävät ja strategiset tavoitteet	5
3.1	Laki yleisistä kirjastoista	5
3.2	Kirjasto kaupungin strategisten tavoitteiden toteuttajana ja vetovoimatekijänä	6
3.3	Yleisten kirjastojen suunta, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastojen visio sekä Joki-kirjastojen strategia	10
3.4	Kansallinen lukutaitostrategia 2030 ja kirjasto lukemisen edistäjänä Kalajoella	13
4	Kirjaston toimintaympäristö.....	17
4.1	Megatrendit.....	17
4.2	Kalajoen väestönkehitys ja -rakenne	18
4.3	Kirjasto kaupungin organisaatiossa ja kirjaston johtaminen	21
4.4	Yhteistyökumppanit	23
4.4.1	Joki-kirjastot	24
4.4.2	Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastot.....	25
4.4.3	Pohjoisen e-kirjasto, kuntien e-kirjasto ja Kansalliskirjasto	25
4.4.4	Kauppa- ja kulttuurikeskus Merta	28
4.4.5	Kalajoki Akatemia	29
4.4.6	Kalajoen koulut ja varhaiskasvatus	29
4.4.7	Muut toimijat.....	30
5	Kirjaston toiminta ja vaikuttavuus	31
5.1	Tilastotietoa kirjastosta	35
5.2	Asiakaskysely	43
5.3	Kirjaston päivän keskustelut	49
6	Henkilöstö.....	50
6.1	Henkilöstötilanne 2025.....	51
6.1.1	Johtamisen ja kehittämisen nykytila	53
6.1.2	Työhyvinvointi.....	55
6.2	Henkilöstön tarve 2026–2030	57
6.2.1	Osaamiskartoitus	57

6.2.2	Toiminnan tehokkuus	59
6.2.3	Tehtäväkuvaukset, nimekkeet ja vastualueet	63
6.3	Henkilöstösuunnitelma 2026–2030	65
7	Kirjaston tilat	70
7.1	Kalajoen pääkirjasto	71
7.1.1	Tilanne 2025	71
7.1.2	Tilat palvelutarpeiden näkökulmasta	72
7.1.3	Aukioloajat ja omatoimikäyttö	74
7.1.4	Käytännön kehittämistoimet 2026–2030	77
7.2	Himangan kirjasto	78
7.2.1	Tilanne 2025	80
7.2.2	Tilat palvelutarpeiden näkökulmasta	80
7.2.3	Käytännön kehittämistoimet 2026–2030	82
8	Kirjastoauto ja hakeutuvat / liikkuvat palvelut	82
8.1	Kirjastoauto hyvinvoinnin ja lukutaidon edistäjänä	84
8.2	Kirjameren elinkaari ja henkilöstötilanne	88
8.3	Vaihtoehtoja palvelujen saatavuuden turvaamiseen	89
9	Johtopäätökset ja esitykset toimenpiteiksi	91
9.1	Kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet	92
9.1.1	Monipuolisen lukutaidon edistäminen suunnitelmallisesti	92
9.1.2	Kirjaston johtamisen ja työhyvinvoinnin parantaminen sekä henkilöstön tarve 2026–2030 ..	93
9.1.3	Tilojen ja aukioloaikojen kehittäminen	98
9.1.4	Demokratian ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistäminen	100
9.1.5	Liikkuvat kirjastopalvelut kirjastoauto Kirjameren ikääntyessä	101
9.1.6	Viestintään rohkeutta, suunnitelmallisuutta ja tehokkuutta	105
9.1.7	Kirjastojen yhteistyö ja kirjastojärjestelmän vaihdos	106
10	Lähteitä ja taustamateriaalia	107
11	Liitteet	109

2 Johdanto

Kalajoen strategia 2022–2025 kantaa nimeä Viiden tähden kaupunki. Viestinnässä Kalajoki lupaa viiden tähden elämää. Myös Kalajoen kirjasto pyrkii olemaan strategian mukaisesti viiden tähden kirjasto, osa kalajokisten sujuvaa arkea ja laadukasta ympäristöä sekä kasvun tukija ja ilmastotekojen edelläkävijä.

Kehittämissuunnitelmaa vuosille 2026–2030 laadittaessa eletään kuntavaalivuotta. Uudet päättäjät määrittelevät valtuustokaudella 2025–2029 uudet strategiset tavoitteet. Tämä suunnitelma lähtee laatimishetkellä voimassa olevasta strategiasta tavoittelemaan viiden tähden kirjastopalvelua vuonna 2030. Suunnitelma analysoi kirjaston nykytilaa ja visioi tulevaa.

Edellisen kerran Kalajoen kirjaston strategisia tavoitteita on määritelty Kalajoen kulttuuri- ja nuorisopoliittisessa ohjelmassa vuosille 2023–2027. Kirjaston henkilöstötilanne ja toimintaympäristö ovat muuttuneet ohjelman laatimisen jälkeen ja tavoitteet vaativat päivittämistä.

Kehittämissuunnitelman tekemiseen on osallistunut koko kirjaston henkilökunta kirjastosuunnittelijan johdolla. Kaupungin johtavia viranhaltijoita, luottamushenkilöitä ja asiakkaita on kuultu. Suunnitelma pohjautuu strategioiden, lainsäädännön, tilastojen ja tutkimustiedon lisäksi teki-jöidensä ammattitaitoon, kokemukseen ja havaintoihin, kirjastoalan trendeihin sekä kirjaston toimintaympäristössä meneillään oleviin kehityssuuntiin.

Menetelminä on käytetty haastatteluja, asiakaskyselyjä, henkilökunnan kehittämiskeskusteluja, osaamiskartoitusta ja työpajoja sekä tilastoja ja tutkimuksia.

Suunnitelmassa etsitään Kalajoen kirjaston kehittämisen tulevien vuosien painopisteitä. Jo tehtävänannossa määriteltiin, että vastauksia haetaan käytännön kehittämistarpeisiin:

- **Henkilökunta;** työhyvinvoinnin parantaminen, kirjaston johtaminen, muutokset henkilökunnassa eläköitymisten ja osaamistarpeiden osalta.
- **Aukioloajat ja tilat;** pääkirjaston aukioloajat ja omatoimikirjasto, Himangan kirjaston tilatarpeet ja palvelut tulevaisuudessa.

- **Kirjastoauto;** auton elinkaari on päättymässä, miten taataan kirjastopalveluiden saatavuus jatkossa kaikille kalajokisille.

Suunnitelma on tietopaketti kaupungin johdolle, kirjaston henkilökunnalle ja luottamushenkilöille päätöksenteon tueksi. Yhteenvedossa esitetään tiivistetysti johtopäätökset ja toimenpidevaihtoehtoja päätöksentekoon.

Kalajoen kirjaston kokonaismenot ovat 2025 talousarviossa 1,9 % kaupungin kokonaismenoista. Käytännössä se tarkoittaa noin miljoonan euron budjettia ja yhdeksää henkilötyövuotta.

Vuonna 2024 kalajokiset hakivat kirjastosta 16,5 lainaa asukasta kohti. 36 % kalajokisista käytti kirjastokorttiaan. Kirjaston kynnyksen yli astuttiin 9,8 kertaa asukasta kohti. Kirjasto palveli Kauppa- ja kulttuurikeskus Merran pääkirjastossa, Himangan kirjastossa ja kirjastoauto Kirjameressä. Palvelukokonaisuuteen kuuluu myös Kirjat kotiin -palvelu kalajokisille, jotka eivät itse voi asioida kirjastossa.

Kuntalain mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää kirjastopalvelut haluamallaan tavalla joko yksin tai yhdessä yhteistyökumppanien kanssa. Kalajoki kuuluu 14 kunnan Joki-kirjastoryhmään, jolla on yhteinen aineisto- ja asiakasrekisteri, [verkkokirjasto](#) sekä yhteiset käytösäännöt ja käytänteet. Kokoelmat ovat yhteiskäytössä samalla kirjastokortilla ja seutukuljetus toimii. E-kirjastopalveluja Kalajoki tarjoaa Kansalliskirjaston alaisen kuntien yhteisen e-kirjaston sekä Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin kirjastojen yhteisen Pohjoisen e-kirjaston kautta.

Laki yleisistä kirjastoista määrittää kirjastotoiminnalle tavoitteet ja yleiselle kirjastolle tehtävät, joiden toteutumisesta kirjaston tulee myös arvioida. Tämä kehittämissuunnitelma toteuttaa lain edellyttämää palvelujen arviointia.

Kalajoella 21.10.2025

Tuulevi Borén
Kirjastosuunnittelija

3 Kirjaston tehtävät ja strategiset tavoitteet

Suomen perustuslain 16 §:ssä säädetään kansalaisen sivistyksellisistä perusoikeuksista kattaen myös kirjastolaitoksen (HE 309/1993 vp). Yleinen kirjasto on kirjastolain (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016) mukaan kaikille väestöryhmille tarkoitettu kunnallinen kirjastolaitos. Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen joko itse tai yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä osana **kuntalain** (365/1995) 27 §:ssä säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kunnan tulee olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja muiden yhteisöjen kanssa.

Kirjasto on yksi kunnan peruspalveluista. Valtionosuuden myöntämisestä yleisen kirjaston käyttökustannuksiin säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

3.1 Laki yleisistä kirjastoista

Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) muutti merkittävästi yleisten kirjastojen toimintaa. Kirjastojen tehtävät lisääntyivät. Toimintaa ohjaavat ja velvoittavat lain myötä entistä monimuotoisemmat tavoitteet.

Lain tavoitteena on edistää:

1. väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin;
2. tiedon saatavuutta ja käyttöä;
3. lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa;
4. mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen;
5. aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

Laki määrää yleiselle kirjastolle kuusi tehtävää (§ 6):

1. tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
2. ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
3. edistää lukemista ja kirjallisuutta;
4. tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
5. tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
6. edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Tehtävien hoitamiseksi kirjastolla tulee olla **tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö**. Kirjaston omien kokoelmien lainaaminen ja varaaminen sekä tietopalvelu ovat **lain mukaan maksuttomia**.

Yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutusta saanutta ja muuta henkilöstöä. Asiantuntijatehtävässä toimivalta edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, jollei tehtävän luonteesta muuta johdu. Kunnan **kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan**.

Kirjastolain 10 §:n mukaan yleisen **kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa**. Toiminnan järjestämisessä on otettava huomioon paikallisten kieliryhmien tarpeet. Kunnan on arvioitava tehtävissä onnistumista ja kirjastopalvelun vaikuttavuutta sekä julkistettava arvioinnin tulokset.

3.2 Kirjasto kaupungin strategisten tavoitteiden toteuttajana ja vetovoimatekijänä

Kalajoen kirjaston strategiset tavoitteet perustuvat **Viiden tähden kaupunki -strategiaan**, jonka painopisteet ovat:

1. **Tulevaisuuteen investoinnin mahdollistaja**
2. **Sujuvan arjen ja kasvun tukija**

3. Laadukkaan elämisen ja asumisen ympäristö

4. Ilmastotekojen edelläkävijä

5. Tasapainoisen talouden kaupunki

Kirjasto on kuntalaisten **hyvinvointia edistävä** palvelu, jonka toiminta tukee Viiden tähden kaupunki -strategiassa mainittuja painopisteitä.

”Kuinka tätä siten mitattaisiin? Kuvittele kuntasi ilman yleistä kirjastoa.”

Jaana Sopanen, kirjastotoimenjohtaja
Toenperän kirjastosta Kuntaliiton julkaisussa Kirjastojen vaikuttavuus, 2016

Kirjasto edistää **jatkuvaa oppimista sekä lukutaitoa ja sivistystä** kaikille ikä- ja asukasryhmille saavutettavasti, eri puolilla kaupunkia. Koulujen ja varhaiskasvatuksen aktiivisena kumppanina kirjastolla on merkittävä **rooli lasten ja nuorten lukutaidon kehittäjänä**.

Kirjasto tarjoaa ajantasaiset **kokoelmat, elämyksiä, viihtyisiä tiloja ja monipuolisesti laitteita työskentelyyn, opiskeluun ja harrastamiseen**. Kirjasto mielletään vapaa-ajanpalveluksi, mitä se onkin. Kuitenkin maaliskuussa 2025 tehdyssä asiakaskyselyssä kävi ilmi, että vastaajat käyttivät Kalajoen kirjastoa runsaasti myös työssään esimerkiksi opettajina, varhaiskasvattajina, omaishoitajina, yrittäjinä, vapaina taiteilijoina tai nuorisotyöntekijöinä.

Digituki ja etäpalvelut ovat kirjastojen perustoimintaa. Kirjasto ehkäisee syrjäytymistä. Kirjastossa jokainen on tervetullut **matalan kynnyksen tapahtumiin** osallistujana tai järjestäjänä.

Kaikki tämä auttaa kalajokisia sujuvaan arkeen ja kasvuun sekä laadukkaaseen elämiseen ja asumiseen. **Turvallinen tila ja luotettava tieto ovat epävarmassa maailmantilanteessa ensiarvoisen tärkeitä.**

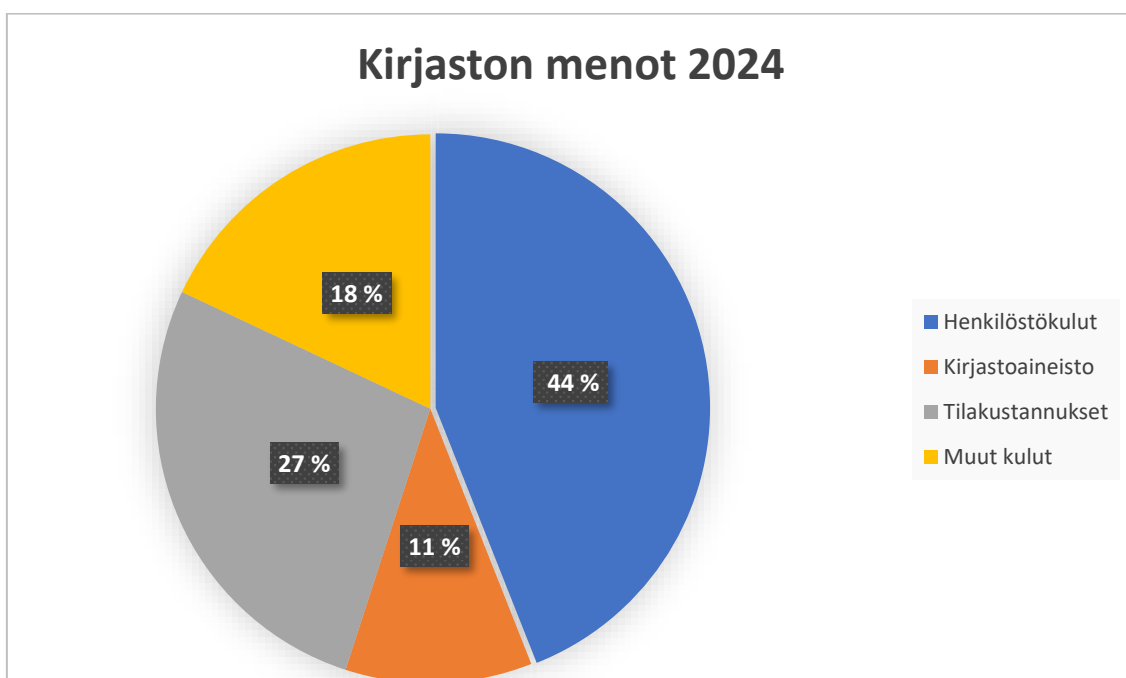
Usein kuntaan muuttava, tai jopa siellä vieraileva, hakeutuu ensimmäiseksi kirjastoon. Tuttu palvelu **auttaa kotoutumaan** ja pääsemään osaksi yhteisöä. Vuoropuhelun, demokratian ja osallisuuden edistäminen kuuluu kirjaston lakisääteisiin tehtäviin.

Kalajoen pääkirjaston tilat Kauppa- ja kulttuurikeskus Merran yläkerrassa toimivat **vetovoimakkaina** kaupunkiin tutustuville. Pyrkimys laajempiin aukioloaikoihin on askel kohti

kaupunkilaisten yhteistä olohuonetta, jollaiseksi uusi kirjasto on alusta saakka haluttu. Tämä kävi ilmi esimerkiksi kirjaston järjestämissä Kirjaston päivän keskusteluissa kuntavaaliehdokkaille 19.3.2025.

Kirjaston toimintakonsepti on jo sellaisenaan **ilmastoteko** hyödyntäen jakotaloutta lähipalveluna. Ympäristövastuullisuutta voidaan edistää edelleen jakamalla tietoa ja huomioimalla hiilijalanjälki kaikessa toiminnassa, esimerkiksi kirjojen muovittamisen ja turhien hankintojen vähentämisenä ja digitaalisiin palveluihin panostamisena.

Kirjasto on vaikuttavuuteensa nähden **edullinen kuntapalvelu**. Kalajoella kirjastopalveluihin käytetään 1,9 % kaupungin kokonaismenoista (Kalajoen kaupungin talousarvio 2025). Kirjaston kuluista suurin osa on henkilöstön palkkoja, tilakustannuksia ja aineiston hankintaa. Muita kuluja ovat esimerkiksi kirjastojärjestelmän kustannukset, kalusto ja laitteet.

Kustannuksiin vaikuttavat kunnan kirjastopalvelujen monipuolisuus sekä toimipisteiden määrä ja asukkaiden jakautuminen kunnan eri osiin eli palveluiden saavutettavuus. Vaikka Kalajoella on kaksi kirjastoa, kunnan asukkaista vain 61 % (Kultti-kulttuuritietokanta 2022, Kuntaliitto) asuu 3 kilometrin säteellä kirjastosta. Vastaava luku esimerkiksi Ylivieskassa on 74 %, Kokkolassa 75 % ja Kempeleessä 93 %.

Edellä olevaan taulukkoon Kultti-tietokannasta poimituilla kirjastoilla oli vuoden 2024 kirjastotilojen mukaan vaihteleva määrä toimipisteitä, yleensä kuntaliitoskunnilla kirjastoja on enemmän:

	Haapavesi, 2024	Kalajoki, 2024	Kannus, 2024	Kempele, 2024	Kokkola, 2024	Nivala, 2024	Oulainen, 2024	Siikalatva, 2024	Ylivieska, 2024
Kirjastoautoja	1	1	0	0	1	1	0	0	1
Toimipisteitä	1	2	1	3	6	1	1	4	1

Kirjastopalvelujen on oltava peruspalveluna kaikkien kuntalaisten saavutettavissa. Kalajoella yhdessä toimipisteessä palveleminen tarkoittaisi, että esimerkiksi Himangan eteläisimpien asukkaiden yhdensuuntainen kirjastomatka olisi yli 30 kilometriä.

Toimivat peruspalvelut lähellä ovat osa asukkaiden veto- ja pitovoimaa. Laadukkaasti hoidetut ja asianmukaisesti resursoidut kirjastot viestivät kaupungin kulttuurimyönteisyydestä ja laadukkaasta asuinympäristöstä, edistävät innovaatioita ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Yhtenä tavoitteena sujuvaan arkeen ja kasvuun kaupungin strategiassa on työhyvinvointi ja työnantajamaine: ”Kalajoen kaupunkikonserni on **Pohjois-Suomen paras julkisen sektorin työpaikka**. Se tunnetaan hyvästä yhteishengestä ja tekemisen mielekkästä. Päätöksenteossa **otetaan huomioon henkilöstön hyvinvointi**. Työnantajamaine houkuttelee pyrkimään kaupunkikonsernin palvelukseen.”

Työhyvinvoinnin parantamiseen ja vetovoimaisuuteen työpaikkana pyritään myös Kalajoen kirjastossa.

3.3 Yleisten kirjastojen suunta, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastojen visio sekä Joki-kirjastojen strategia

Kunta määrittelee kirjastonsa strategiset tavoitteet. Kirjastolain mukaan kunnan tulee tehdä tarpeen mukaan yhteistyötä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja muiden yhteisöjen kanssa kirjastopalveluita järjestäessään.

Kirjastot ovat **yhteistyön ja verkostoitumisen edelläkävijöitä** sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Yhteistyöorganisaatioilla on omat strategiansa ja visionsa, jotka kirjasto sovittaa yhteen kaupungin strategian kanssa toiminnassaan.

Yleisten kirjastojen neuvosto (YKN) on yhteistyötä koordinoiva elin. Se edustaa yleisiä kirjastoja kirjastoverkon yhteistyössä. Pohjois-Pohjanmaan kirjastoilla on YKN:ssä yhteisesti valittu edustaja.

YKN:n viiden vuoden välein julkaisemat **Yleisten kirjastojen suunta -asiakirjat** kokoavat yleisiä linjauksia. Onneksi on kirjasto! Yleisten kirjastojen suunta 2021–2025 -asiakirja (<https://www.kirjastot.fi/neuvosto/suunta>) tiivistää kirjastojen haasteita ja kehityslinjoja seuraavasti:

- **Kirjastotyön muutos:** Palvelut digitalisoituvat, kirjastotyö verkostoituu ja pedagogisen osaamisen tarve kasvaa.
- **Lukutaidon ja sivistyksen rapautuminen:** Lukutaito hiipuu ja eriytyy, monilukutaidon tarve kasvaa ja tietosisältöjen tarjonta on muutoksessa.
- **Eriarvoistuminen:** Asiakkaiden taustat ja tarpeet eriytyvät ja haastavat palvelumuotoja, asiakkaiden pääsy sisältöihin eriarvoistuu.
- **Ilmastomuutos ja globaalit kriisit:** Luotettavan tiedon tarve kasvaa.
- **Kuntatalouden haasteet:** Palvelutarpeiden kartoittamisen ja vuoropuhelun tarve kasvaa.
- **Ennakoimattomuus:** Kriiseihin varautuminen ja palvelun turvaaminen.

Samat haasteet koskevat myös Kalajokea ja kirjasto huomioi ne oman toimintansa painopisteissä.

Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastot ovat tehneet tiivistä yhteistyötä erityisesti sen jälkeen, kun Oulun kaupunginkirjasto sai kirjastolain määräämän alueellisen kehittämistehtävän (AKE) 2018. AKE-kirjastoja on yhdeksän ja ne korvaavat aiemmat maakuntakirjastot.

Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastot laativat toiminnan käynnistyessä yhteisen vision vuoteen 2025. Visio kantaa nimeä **Kirjastosta kaikki hyvä elämään. Vision mukaan kirjasto on:**

1. kunnan tunnetuin ja vaikuttavin palvelukeskus

- aukioloajat ovat kunnan palveluista laajimmat ja omatoimiaukioloa käytetään runsaasti
- erilaisia tiloja asiakkaiden erilaisia tarpeita varten
- suosittu etätyötila, josta saa kattavat digipalvelut ja apua niiden käyttöön
- omien tilojen lisäksi palveluja tarjotaan siellä missä ihmiset liikkuvat

2. kunnan ennakkoluulottomin toiminnan kehittäjä

- uusien toimintatapojen ja kuntalähtöisten palveluiden edelläkävijä
- kokoaa, koordinoi ja kehittää kunnan palveluita asiakaslähtöisesti
- henkilökunta on vahvasti osana laajempaa kuntaorganisaatiota
- avoin ovi muihin kunnan palveluihin

3. aktiivinen yhteisön rakentaja

- palvelupisteistä on saatavilla myös muita palveluita
- palveluita käytetään vahvan tunnistautumisen kautta
- aktiivisesti etsinyt uusia kumppaneita
- palvelukirjon tuottamisessa on kunnan lisäksi mukana yrityksiä ja kansalaisyhteiskunta

Monet vision tavoitteista ovat jo arkipäivää Kalajoella: Esimerkiksi kulttuuri ja kirjasto toimivat yhteisissä tiloissa pääkirjastossa ja Himangan kirjasto vastaanottaa Kelan hakemuksia sekä opastaa kaupungin palveluissa, koska Himangalla ei ole enää muuta kaupungin toimipistettä tähän tehtävään.

Osaan tavoitteista on vielä matkaa. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastojen johtajat ovatkin päättäneet, että vision toteuttamiseksi jatketaan työtä tulevana vuosina.

Kirjaston arvot:

Rohkeus
Yhdenvertaisuus
Yhteisöllisyys
Sananvapaus
Vastuullisuus

Kalajoki on **Joki-kirjastoryhmän** asukasmäärältään toiseksi suurimpana kuntana vahva vaikuttaja alueensa kirjastopalveluissa. 2021 toimintansa aloittanut 14 kunnan kirjastoryhmä on laatinut yhteisen **strategian vuosille 2023-2026**. Se perustuu YKN:n suunta-asiakirjoissa määriteltuihin yleisten kirjastojen arvoihin: **rohkeus, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, sananvapaus ja vastuullisuus**.

Joki-kirjastojen strategiset tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi:

1. **Kirjasto on keidas:** elävä kokoelma, yllättävät kokoelmien ja palvelujen nostot, tapahtumat sekä tapahtuma- ja materiaalipankki sekä aktiivinen, yhteinen markkinointi, uudistavat hankkeet
2. **Lukemisen lumoa:** osaamisen jakaminen, teknologian hyödyntäminen, vinkkarivaihto ja muiden esitysten sekä tapahtumien kierrättäminen, osallistuminen muiden toimijoiden järjestämiin tapahtumiin
3. **Yhteiset käytänteet** yhteisten käytöissäntöjen lisäksi: yhteinen perehdytyskansio, teknisiä sovelluksia, jotka helpottavat kirjastojen yhteydenpitoa ja ongelmanratkaisua, samanaikaisia tapahtumia, yhteiset koulutukset

Joki-kirjastojen toimenpiteet ovat käytännönläheisiä. Kun eletään kolmatta strategiavuotta, on esitetyistä toimenpiteistä jo monia ehditty toteuttaa. Esimerkiksi yhteisiä kehittämishankkeita, markkinointia, käytöissäntöjen uudistus, perehdytyskansion laatiminen sekä samanaikaisia tapahtumia kuten kirjaston päivän kuntavaalikeskustelut. Koulutuksia toteutetaan yhdessä vuosittain.

Kehitettävät asiat tuleville vuosille liittyvät **tapahtumien kierrättämiseen, henkilökunnan osaamisen ja tekniikan hyödyntämiseen sekä markkinointiin**.

Joki-kirjastojen johtoryhmä myös linjasi keväällä 2025, että Axiell Aurora -**kirjastojärjestelmän päivittäminen uuteen tulee ajankohtaiseksi 2028 eli kehittämissuunnitelman toteuttamisaikana**. Kirjastojärjestelmä on Joki-kirjastojen yhteinen, mutta jokainen kunta vastaa hankinnasta ja kuluista omalta osaltaan. Kirjastojärjestelmän vaihdokseen on syytä varautua

talousarviossa ja järjestelmän vaihtuminen vaikuttaa merkittävästi kirjaston toimintaan tekniikan, henkilökunnan koulutustarpeiden sekä kustannusten ja asiakaspalvelun osalta. Hankintakustannusten lisäksi käyttökustannusten arvioidaan kasvavan uuden järjestelmän myötä noin 30 %.

Vaikka kirjasto toimii yhteistyöverkostojensa myötä useiden eri strategioiden ja visioiden ristipaineessa, niiden tavoitteet tukevat ja täydentävät toisiaan.

3.4 Kansallinen lukutaitostrategia 2030 ja kirjasto lukemisen edistäjänä Kalajoella

Lukemisen edistäminen on ollut yleisten kirjastojen tavoite koko suomalaisen kirjastolaitoksen olemassaolon ajan yhdessä koulujen, perheiden ja muiden toimijoiden kanssa. Vaatimukset ovat vuosien saatossa lisääntyneet, **nykyisin puhutaankin monilukutaidosta**. Sillä tarkoitetaan kykyä lukea, ymmärtää ja tulkita sekä tuottaa monimuotoisia tekstejä. Monilukutaito on **tärkeä kansalaistaito**. Se on edellytys digitaalisten palveluiden käytölle ja sisältää kyvyn arvioida tiedonlähteiden luotettavuutta ja vastustaa disinformaatiota. On myös hyvä huomata, että lukemisen edistäminen / lukemaan innostaminen ja lukutaitotyö ovat saman asian kaksi eri puolta. Molemmat ovat kirjastojen työtä.

Kansallinen lukutaitostrategia 2030 ([Kansallinen lukutaitostrategia 2030: Suomi maailman monilukutaitoisin maa, Opetushallitus, Lukuliike, 2021](#)) toteaa, että **lukutaitotyö on koko yhteiskunnan asia**:

”Monipuolinen lukutaito on turvallisen yhteiskunnan, toimivan demokratian ja tasa-arvon perusta. Jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella on oikeus monipuoliseen lukutaitoon ja sen vahvistamiseen. Koska lukutaidon **eriytymistä tapahtuu jo perusopetuksen aikana ja heikosti lukuvien määrä on erityisesti nuorten keskuudessa lisääntynyt**, tarvitaan konkreettisia keinoja suunnan kääntämiseksi kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti.”

Strategiassa on **kolme suuntaviivaa**:

1. Luodaan ja vahvistetaan lukutaitotyön rakenteita.
2. Vahvistetaan monilukutaito-osaamista.
3. Innostetaan lukemaan ja monipuolistetaan lukutaitoa.

Lukutaito on hyvinvoinnin ja kaiken oppimisen perusta.

Kirjastolla on lukutaidon ylläpitämisessä ja edistämisessä merkittävä rooli paikallisesti. Työtä tehdään **elävillä kokoelmilla, lukemaan houkuttelemisella** esimerkiksi kirjavinkkauksia ja kirjailijavierailuja järjestämällä sekä **suunnitelmallisella yhteistyöllä koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa.**

Käytännössä Kalajoen kirjastossa yhteistyö peruskoulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa on vastuutettu pääkirjastossa kirjastonhoitajalle ja Himangan kirjastossa kirjastovirkailijalle. Koko henkilökunta osallistuu työhön tarpeen mukaan. Kirjastoautossa kirjastovirkailija tekee vastaavaa lukutaitotyötä kyläkouluilla ja varhaiskasvatusyksiköissä vieraillessaan sekä kaiken ikäisten asiak-

kaiden parissa auton reitillä. Kesällä 2025 rekrytoitiin kirjastovirkailija, jonka työn painopiste on lasten ja nuorten kirjastopalveluissa kirjastonhoitajan työparina. Tämän odotetaan vahvistavan kirjaston ja koulujen yhteistyötä ja lukutaidon edistämistä. Himangan kirjastossa vastuunjako on pohdinnan alla.

Resurssit ovat kuitenkin rajalliset. Kirjaston henkilökunta vierailee kouluilla vaihtelevasti, lähinnä pyydettyäessä. Koululuokat käyvät kirjastoissa opettajan aktiivisuuden mukaan. Toisen asteen oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö on osa informaation tehtävänkuvaa.

Lukutaitotyötä ja lukemisen edistämistä kehitetään Kalajoella hankkeilla, jolloin käytävissä on kohdistettua työntekijäresurssia ja rahaa kirjailijavierailujen ja lukutapahtumien järjestämiseen. Hankkeiden tavoitteena on synnyttää hyviä käytänteitä ja yhteistyöverkostoja, joita voidaan hyödyntää myös hankkeiden päätyttyä. Kehittämishankkeilla on iso merkitys kirjastojen normaalityön ohella eri asukasryhmille kohdennetussa, suunnitelmallisessa lukutaitotyössä.

Kalajoen Lukutaitopolku 2025–2030-hankkeen tavoitteena on luoda kaiken tasoisille lukijoille lukutaitoa tukeva ja kehittävä polku. Hankkeen aikana tehdään suunnitelma kirjaston lukutaitotyöstä sekä tilojen ja henkilöstön osaamisen merkityksestä kuntalaisten monilukutaitoa ja hyvinvointia ajatellen. Tarkoitus on koota vuosikello lukutaitoa edistävästä palveluista, tapahtumista ja verkostoista. Visiona on tukea kansallista tavoitetta: Suomi maailman monilukutaitoisin maa 2030. Tavoitellaan yhteiskuntaa, jossa lukutaidon merkitys tunnustetaan laajasti kaikilla aloilla ja jokainen saa vahvistusta omalle lukutaidolleen läpi elämän. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto myönsi hankkeelle Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kehittämisavustuksen keväällä 2025.

Toinen merkittävä lukutaitohanke Kalajoella on 2024 kehittämisavustuksen saanut **Toisen asteen lukujuhlat**. Sen tavoitteena on aktivoida toisella asteella opiskelevien nuorten aikuisten kirjastonkäyttöä ja lukuharrastusta vahvistamalla yhteistyötä oppilaitosten kanssa tapahtumien ja kirjailijavierailun avulla. Hanketta toteuttaa hanketyöntekijä yhteistyössä informaattikon kanssa.

Toisen asteen opiskelijat ovat haastavasti tavoitettava ikäryhmä kirjaston lukutaitotyössä. Osana hanketta on tehty kysely Kalajoen toisen asteen opiskelijoille kirjastonkäytöstä. Kyselyyn vastasi 75 opiskelijaa, joista 60 kertoi käyttävänsä kirjastoa.

Miksi kirjastoa sitten ei käytetä? **Kyselyn 15 ei-käyttäjän mielestä kirjasto ei anna heille mitään tai kirjasto on tylsä paikka tai siellä ei ole mielekästä tekemistä.**

Kirjastoa käyttävät toisen asteen opiskelijat vastasivat käyttävänsä kirjastoa eniten aineiston **lainaamiseen ja opiskelemiseen**. Kolmanneksi eniten kirjastoa käytettiin **tilana** kuljetuksia tai tuntien alkamista odottaessa.

Kun kysyttiin, mikä saisi käymään kirjastossa vapaa-ajalla, vastattiin eniten kaverien tapaaminen kahvittelun merkeissä, tapahtumat, kiinnostavat vieraat tai harrastustoiminta. Avoimissa vastauksissa **toivottiin enemmän rauhallista ajanviettoa ja opiskelupaikkoja, laajempaa valikoimaa nuorten englanninkielistä kirjallisuutta, laajempia aukioloaikoja** erityisesti aamuisin sekä **mielenkiintoisia tapahtumia**.

Niin kirjaston **kokoelmilla** kuin **tiloilla** ja **tapahtumillakin** on siis **merkitystä lukemisen edistämisessä**. Kaikki nämä **vaativat jatkuvaa kehittämistä**. Tässä suunnitelmassa palataan myöhemmin tarkemmin Kalajoen kirjastojen **tila- ja henkilöstökysymyksiin**, jotka ovat tärkeässä roolissa asiakaskunnan tarpeisiin vastattaessa ja myös lukutaitotyössä.

Kokoelmien kehittäminen on kirjastoammattilaisten ydinosaamista ja perustyötä. Toimintaympäristön muutokset on huomioitava kokoelmatyössä, jota voidaan kehittää **suunnitelmallisella kokoelmapolitiikalla**. Sellaista ei tällä hetkellä Kalajoen kirjastossa ole ja kokoelmapolitiikan tekeminen voisikin olla kehittämishanke joko Kalajoella tai yhdessä muiden Joki-kirjastojen kanssa. Lukutaitotyössä kokoelmilla on valtava merkitys.

Kalajoella on **kehitetty aineiston hankintaprosessia** osana informaattikon opintoja. Prosessista on pyritty tekemään läpinäkyvämpi ja osallistavampi. Koko henkilökunnalla on mahdollisuus vaikuttaa uuden aineiston valintaan hankintaportalissa, jonka kautta kirjahankinnat tehdään. Kustantajien uutuuksiluettelot ovat asiakkaiden saatavilla ja heillä on mahdollisuus tehdä omia ehdotuksiaan hankittavista kirjoista.

Kirjaston **kotiseutukokoelmasta** on tekeillä **opinnäyte**. Kokoelmatyötä voidaankin suunnitella myös osissa ja se sopii hyvin opinnäytetöiden aiheeksi.

Kirjaston kokoelman tulee vastata asiakkaiden tarpeisiin. Kokoelman suuri koko ei välttämättä takaa aineiston monipuolisuutta tai saatavuutta, vaan **vanhaa aineistoa on karsittavaa kokoelman uudistamiseksi**. Poistoja tulisi tehdä vähintään yhtä paljon kuin aineistoa hankitaan. Kokoelman uusiutumiseksi suositellaan **8–10 % poistoja vuosittain**. (Tervetuloa töihin Joki-kirjastoihin: Ohjeistusta Joki-kirjastoissa työskentelyyn, 2023)

Kalajoen kirjastossa poistoja tehtiin reippaalla kädellä, kun siirryttiin uuteen pääkirjastoon 2018. Sen jälkeen poistotahti on hiipunut. Esimerkiksi vuonna 2024 päästiin noin 4 prosentin poistotahtiin. Kirjaston **tilat eivät salli fyysisen kokoelman kasvattamista ja varsinkin tietoa-aineisto vanhenee nopeasti**. Poistojen tekeminen vaatii henkilökunnan resurssia samalla tavalla kuin uuden aineiston hankinta, hyllytys tai asiakaspalvelu.

Joki-kirjastot tekevät yhteistyötä lukutaidon edistämisessä. Jo yhteiskäytössä olevat kokoelmat vahvistavat lukemisen saatavuutta. Lisäksi toteutetaan yhteisiä hankkeita.

Keväällä 2025 aluehallintovirasto myönsi OKM:n avustuksen Joki-kirjastojen yhteishankkeelle **Game on! Joki-kirjastojen yhteinen lukudiplomi**. Hankkeessa kehitetään yhteistyössä Haapajärven Jedun kanssa **pelillinen lukudiplomi** peruskouluille sekä käynnistetään **vertaisvinkkaustoiminta**, jonka tavoitteena on luoda sisältöjä uuteen lukudiplomiin. Kansallisen lukutaitostrategian yksi suuntaviiva on, että kaikilla kouluasteilla on käytössään lukudiplomi.

Digitaaliset aineistot voivat olla tänä päivänä nuorille perinteistä paperikirjaa kiinnostavampi aineistomuoto ja erityisesti äänikirjat ovat lisänneet myös aikuisten kiinnostusta kirjallisuuteen.

Yli 90 % Suomen kirjastoista on mukana Kansalliskirjaston alaisessa **kuntien e-kirjastossa**. Se tarkoittaa, että e-kirjat, e-äänikirjat ja etäkäytettävät digitaaliset lehdet tarjotaan valtakunnallisen palvelun kautta. Sen kokoelmaan yksittäisellä kirjastolla on rajallinen vaikutusmahdollisuus.

Asiakaskyselyssä maaliskuussa 2025 saatiin palautetta e-kirjaston kokoelman ja hakutoimintojen puutteista. Palvelua ja sisältöjä kehitetään koko ajan. Pienillä kirjastoilla tai kirjastokimpoilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia neuvotella kustantajien kanssa e-aineistojen käyttöä koskevista sopimuksista kuin valtakunnallisella palvelulla. Yhteistyö säästää henkilöstöresurssia ja on pitkällä tähtäimellä järkevää.

Toistaiseksi Joki-kirjastojen asiakkailla on käytössään myös **Pohjoisen e-kirjasto**, jonka kautta tarjotaan elokuvia ja musiikkia lainattaviksi. Asiakaskyselystä kävi ilmi, että suurin osa Kalajoen kirjaston asiakkaista käyttää valtakunnallista kuntien e-kirjastoa ja pienempi osa Pohjoisen e-kirjaston aineistoja. Kirjastot tarjoavat lisäksi tiloissaan paikallisesti käytettäviä digitaalisia lehtiä.

Aluehallintovirastot tekivät 2023 **peruspalvelujen arviointia kirjastojen tekemästä lukutaitotyöstä** Kansallisen lukutaitostrategian näkökulmasta. Arviointiraportissa todetaan, että **koordinoitun ja johdetun lukutaitoyhteistyön** koetaan helpottavan lukutaitotyötä kunnissa. Tällaista rakenteellista yhteistyötä ei useimmissa kunnissa kuitenkaan ole.

Näkemyks lukutaitotyön tavoitteista on raportin mukaan usein kirjastokeskeinen, jolloin myös tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan kirjaston näkökulmasta, ei asiakkaan. Kirjastojen **henkilökunnan riittävyys lukutaitotyöhön on heikentynyt** vuoden 2021 peruspalveluarviointiin verrattuna. Lisäksi lukutaitotyötä kohdennetaan ensisijaisesti alle kouluikäisiin ja alakouluikäisiin lapsiin. Kirjastoissa ei välttämättä osata tunnistaa eniten lukutaidon tukea tarvitsevia. ([Lukutaitostrategia ja lukemisen edistäminen yleisten kirjastojen toiminnassa: Peruspalveluarviointi, 2023](#)).

Kirjasto edistää aikuisten lukemiskulttuuria paitsi monipuolisella kokoelmalla myös tapahtumilla. Kalajoen kirjastossa toimii esimerkiksi useita lukupiirejä. Kirjavinkkauksia voidaan toteuttaa myös aikuisille. Asiakaskyselyjen perusteella tulevaisuudessa on aihetta panostaa entistä enemmän tunteuttujen kirjailijoiden vierailuihin.

Kirjaston lukutaitohankkeissa tulee myös Kalajoella käynnistää koordinoitu ja johdettu yhteistyö eri toimijoiden kanssa.

4 Kirjaston toimintaympäristö

4.1 Megatrendit

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (SITRA) julkaisi viimeisimmät megatrendinsä 2023. Ne ovat useista ilmiöistä koostuvia kehityssuuntia, jotka kuvaavat muutoksen laajoja kaaria. Ne tapahtuvat usein globaalilla tasolla ja kehityssuunnan uskotaan jatkuvan samansuuntaisena. Megatrendit tuovat esiin ympärillämme tällä hetkellä korostuvia ilmiöitä:

- **Luonnon kantokyky murenee**
Elämme keskellä ekologista kestävyyskriisiä. Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire eli siirtymisellä luonnon tilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan.
- **Hyvinvoinnin haasteet kasvavat**
Väestö ikääntyy, monimuotoistuu ja keskittyy kasvukeskuksiin, millä on vaikutuksia niin työikäisten määrään ja hyvinvointivaltion rahoitukseen, sosiaali- ja terveystalouden riittävyyteen, demokratiaan kuin teknologian käyttöönottoon. Yleinen tulevaisuutta koskeva epävarmuus voimistaa mielenterveysongelmia.
- **Demokratian kamppailu kovenee**
Geopoliittinen valtataistelu on tullut ryminällä takaisin, ja sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja luottamus siihen kytkeytyviin instituutioihin horjuu.
- **Kilpailu digivallasta kiihtyy**
Teknologia ja data sulautuvat yhä enemmän ihmisten arkeen ja dataa kerätään ja hyödynnetään yhä enemmän.
- **Talouden perusta rakoilee**
Äärisääolojen lisääntyminen ja luonnon tarjoamien palveluiden romahdus murentavat talouden edellytyksiä. Vauraus keskittyy yhä pienemmälle joukolle, mikä luo yhä kiireellisemmän tarpeen uudistaa taloutta.

Globaalit kehityssuunnat vaikuttavat elämään myös Kalajoella. Kirjastonkin tulevaisuuden suunnittelussa tuntuvat niistä johtuvat muutokset toimintaympäristössä.

4.2 Kalajoen väestönkehitys ja -rakenne

Kalajoella oli 31.12.2024 **asukkaita 12 271**. Väestöennusteet noudattavat valtakunnallisia trendejä. Ennusteiden mukaan **asukkaat tulevaisuudessa vähenevät** ja väestöpohja **ikäääntyy nopeasti** seuraavan 20 vuoden aikana.

Väestö **keskittyy Kalajoen keskusta**n (5576 asukasta 2024) ja **Hiekkasärkille**, joka on reilulla tuhannella vakituksella asukkaallaan jo kolmanneksi suurin taajama. **Himangan keskustassa** (1693 asukasta 2024) asukkaita on toiseksi eniten. Väestö kasvaa vain keskustassa ja Hiekkasärkillä, muilla alueilla väestönkehitys on laskeva.

Kolmen suurimman jälkeen muut **asuinalueet** ovat vuoden 2024 asukasluvun mukaisessa suuruusjärjestyksessä Rautio (897), Tynkä-Kääntä (726), Rahja-Kurikkala (422), Hillilä-Tomujoki

(399), Etelänkylä (397), Pahkala-Pönttiö (391), Typpö-Kärkinen (297) Pitkäsenkylä (239), Mehtäkylä (213), Vasankari (169) ja Himankakylä-Rautila (104), Untisenmaa (2), Meinala-Saha (1).
(Lähde Kalajoen tilastojulkaisu)

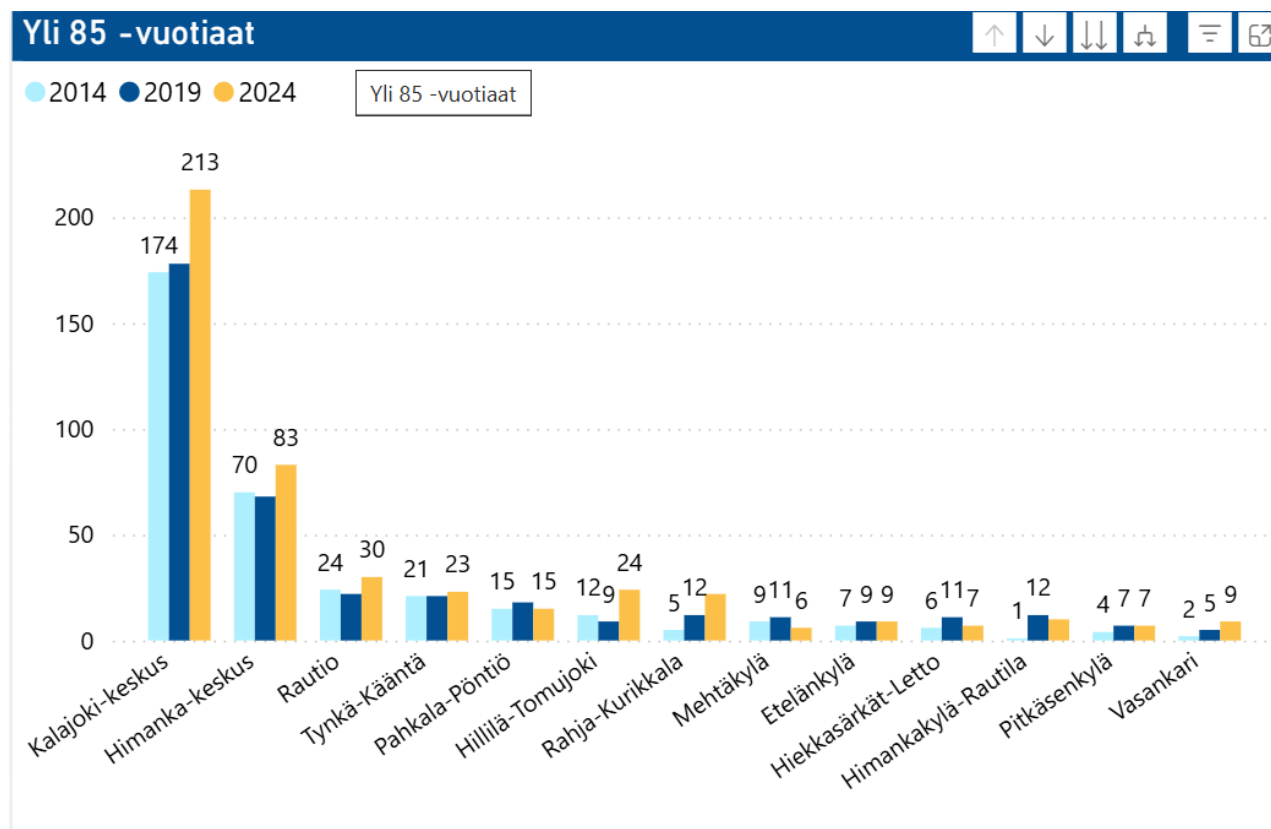
Maantieteelliset etäisyydet esimerkiksi entisen Himangan eteläisimmistä osista Kalajoen keskustaan ovat yli 30 kilometriä.

Huoltosuhdetta heikentää **työikäisen väestön väheneminen**. Syntyvyys on heikentynyt kaikilla kaupungin alueilla.

Kalajoen väestö- ja työpaikkakehitykseen **odotetaan pitkällä tähtäimellä muutosta** onnistuneella elinkeinopolitiikalla ja markkinoinnilla, kasvavalla vetovoimalla sekä positiivisen suhdannekehityksen avulla. Keskeisinä työvälineinä ovat strategiset kärjet, erityisesti Sataman Yrityspuisto.

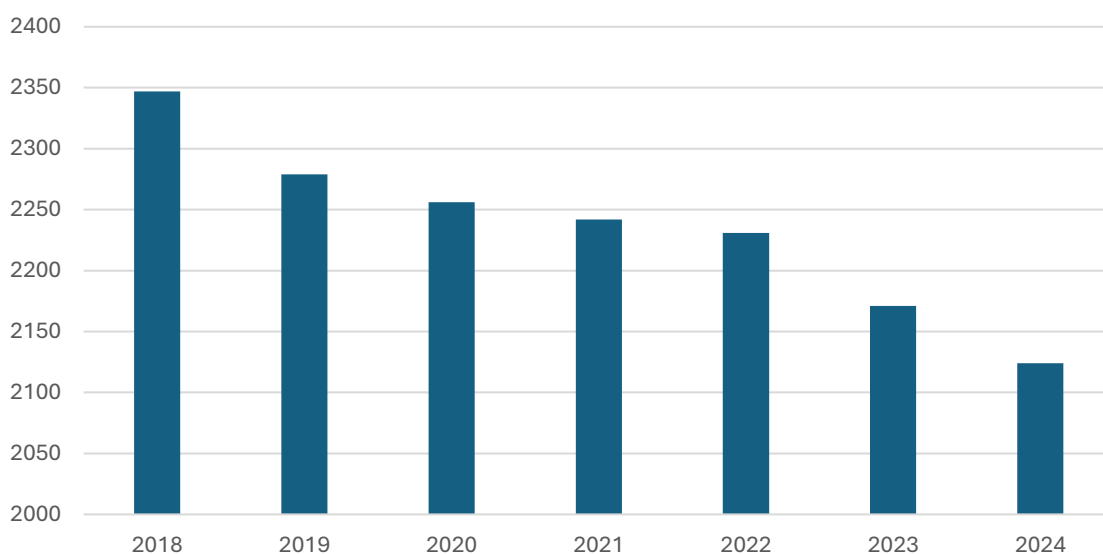
Kalajoen väestö- ja työpaikkakehityksen **keskiössä ovat matkailukunnan vetovoimatekijät**. Väestökehitystutkimuksissa sekä väestöennusteissa on näyttöä siitä, että matkailukunnissa on kasvupotentiaalia muodostua merkittäväksi kasvukeskittymäksi (Lähde: Kalajoen kaupungin talousarvio 2025).

Seuraavasta taulukosta (Lähde: Kalajoen tilastojulkaisu) käy ilmi yli 85-vuotiaiden asukkaiden määrän kasvu 2014–2024. Usein ajatellaan, että ikäihmiset asuvat sivukylillä ja että erityisesti niissä on tarvetta kirjaston hakeutuville palveluille. Lähes kaikilla Kalajoen kylillä yli 85-vuotiaiden määrä onkin lisääntynyt. Palveluja suunniteltaessa kannattaa kuitenkin huomioida, että **eniten ikäihmisten määrä lisääntyy Kalajoen ja Himangan keskustoissa**. Niissä asukkaita on muutenkin eniten ja ikäihmiset muuttavat kyliltä lähemmäs palveluita.

Kalajoella oli vuonna 2024 **alle 15-vuotiaita asukkaita 2124**. Määrä väheni vuodesta 2018 vuoteen 2024 noin 10 %.

Alle 15-vuotiaat vähentyneet 223 hengellä 2018-2024

Muita kuin suomen kieltä äidinkielenään puhuvia asuu Kalajoella reilut 500 eli noin 4 % asukkaista. Heistä 10 % on ruotsinkielisiä. Vieraskielisistä eniten on venäjänkielisiä, ukrainan-kielisiä ja unkarinkielisiä. Pienempiä kieliryhmiä ovat thai, viro, farsi, persia, englanti ja bulgaria.

”Voisiko Hiekkasärkille perustaa omatoimikirjaston?”
asiakaskyselyn palaute, 2025

Kalajoen toimintaympäristöön erityisen mausteensa tuo **matkailu**. Kirjaston näkökulmasta on syytä miettiä, miten tulevaisuudessa palvellaan **Hiekkasärkkien matkailualueelle muuttavia vakituksia asukkaita**. Toisaalta myös matkailijat ja vapaa-ajanasukkaat näkyvät kirjastossa ja heidänkin palvelutarpeensa on huomioitava.

Kirjastoon ovat kaikki tervetulleita, asuinkunnasta riippumatta.

Kirjasto on aiemmin saanut hanketyön kautta näkyvyyttä matkailualueella. Kehittämishankkeissa tämä ulottuvuus kannattaa pitää mukana, vaikka asukkaiden peruspalveluista onkin kysymys. Kirjasto voi tukea kaupungin veto- ja pitovoimaa.

4.3 Kirjasto kaupungin organisaatiossa ja kirjaston johtaminen

Kalajoen kirjasto on kaupungin organisaatiossa **osa Kalajoki Akatemiaa**, johon kuuluvat urheilukatemia, kulttuuriakatemia ja nuorisokeskus. Kulttuuriakatemiaan kuuluvat kirjasto ja kulttuuritoiminta.

Kirjaston asioista päättävä **toimielin on sivistys- ja kulttuurilautakunta**, jolle Kalajoki Akatemian päätettävät asiat **esittelee palveluvastaavana kehitys- ja valmennuspäällikkö**. Kirjaston käytännön esihenkilötyöstä ja kirjastoammatillisesta johtamisesta vastasi vuodesta 2018 keeseen 2022 saakka kirjastopalvelupäällikkö. Tehtävä jätettiin täyttämättä, kun se tuli avoimeksi 1.8.2022. Kirjastopalvelupäällikön esihenkilö oli kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja.

Kirjaston esihenkilön tehtäviin on kokeiltu sisäisiä uudelleenjärjestelyjä. Ne todettiin toimimattomiksi ja järjestelyt purettiin. **Esihenkilönä myös kirjaston osalta toimii toistaiseksi kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja** muiden tehtäviensä ohella.

Kirjastolain mukaan kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan. Kirjastossa työskentelee koulutettuja ammattilaisia. **Kirjaston johtamisen osalta tilanne ei Kalajoella ole koulutuksen eikä kirjaston tehtäviin ja toimintaan perehtymisen osalta lain mukainen.** Osin tästä johtuneen, että kirjaston mahdollisuudet tulla kuulluksi

tarpeineen ja kehittämistoiveineen kaupungin organisaatiossa vaikuttavat heikentyneen. Kirjaston sisällä tilanne on **haaste työyhteisön tehokkaalle toiminnalle ja työhyvinvoinnille**. Syntyneitä työyhteisön ongelmia kuvataan tarkemmin luvussa 6.

Aluehallintovirastot selvittivät osana **peruspalvelujen arviointia 2021 yleisten kirjastojen henkilöstön riittävyyttä ja osaamista sekä kirjastojen johtamista** ([Aluehallintovirastojen julkaisuja 141/2022](#)). Arvioinnista käy ilmi, että yleisten kirjastojen johtaminen on kehittynyt monen muunkin kunnan organisaatiossa samaan suuntaan kuin Kalajoella sen jälkeen, kun kelpoisuusehtoja väljennettiin kirjastolaissa 2017. Selvityksen tekoaikaan 2021 kahdella kirjastolla kolmesta oli lain mukaiset kelpoisuusehdot täyttävä johtaja. Aluehallintovirastojen selvityksen mukaan tästä on koitunut kirjastoissa ongelmia.

Kirjastojen johtaminen on hajautunut, jolloin vastuu kirjastojen todellisesta johtamisesta ja kehittämisestä on usein epäselvää. Tämä vaikeuttaa selvityksen mukaan kirjastolain toteuttamista ja kirjastojen voimavarojen tehokasta käyttöä.

Kirjastoilla on vaikeuksia hoitaa lakisääteiset tehtävänsä, jos ammattitaitoista henkilökuntaa ei palkata poistuvien tilalle tai avoimiin paikkoihin ei saada päteviä hakijoita. Henkilöstön hyvä pohjakoulutus ja ammattitaito riittävät kirjaston perinteisiin tehtäviin, mutta uusia taitoja tarvitaan. Osaamisen kehittäminen kirjastossa on järjestelmällisempää kuin aikaisemmin, mutta hankittu uusi osaaminen ei aina muuta vanhentuneita toimintatapoja.

Toimenpiteiksi Aluehallintovirastot esittävät:

- Kunta palkkaa kirjastoa johtamaan henkilön, jolla on **kirjastolain mukainen kelpoisuus**.
- Jotta kirjastoon sijoitettavat voimavarat saadaan tehokkaaseen käyttöön, kunta **määrittelee kirjaston johtajan vallan ja vastuun selkeästi** sekä **allokoi hänelle aikaa johtaa ja kehittää** kirjaston toimintaa kirjastolain mukaisesti.
- Kunta **varautuu uhkaavaan työvoimapulaan** siten, että se arvioi laaja-alaisesti, ennakoiden ja synergiat huomioiden henkilöstön osaamisvalmiudet palvelutuotannossa. Rekrytoinnit perustuvat tähän arviointiin. Kirjaston johto määrittelee ja suunnittelee yhteistyössä henkilöstön kanssa tarvittavan osaamisen.
- Kunta **mahdollistaa kirjastojen henkilökunnan kehittämisen**. Kirjaston johto varmistaa sen, että henkilöstö voi hyödyntää uusia tietojaan ja taitojaan toiminnan ja palvelujen kehittämisessä.

“Tulevaisuudessa kirjastokenttää uhkaa kahtiajakautuminen. Suomessa on kuntia, joissa kunnan päättäjillä on selkeä strateginen näkemys kirjaston tehtävistä ja roolista kunnan asukkaiden hyvinvoinnissa. Näissä kunnissa kirjastoja johtavat virkamiehet, joilla on aikaa ja kykyä kehittää kirjaston toimintaa. Suomessa on myös kuntia, joissa päättäjillä ei ole selvää kuvaa kirjaston merkityksestä kuntalaisen perustustaillisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumisessa. Kirjastoa johtaa virkamies, joka kirjaston lisäksi hoitaa myös muut kunnan sivistys- ja kulttuuritoimen hallintotehtävät, mutta jolla ei ole aikaa kehittää kirjastoa, vaikka olisi muuten pätevä.”

Peruspalvelujen arviointi,
Aluehallintovirastot

Kalajoen kirjaston henkilöstötilannetta selvitetään tarkemmin luvussa 6, mutta jo tässä vaiheessa voidaan todeta, että edellä mainitut toimenpide-ehdotukset sopivat erittäin hyvin myös Kalajoelle. **Motivoituneen johtajan tärkein voimavara on riittävä aika verkostoitumiseen, perehtymiseen ja kehittämiseen.**

Avin selvityksen mukaan on näkyvissä heikkoja signaaleja siitä, että johtamisvastuu kirjastotoiminnasta ja sen kehittämisestä siirtyy kirjaston ulkopuolelle. **Vastuu kirjaston johdosta hämärtyy.** Tämä johtaa niin inhimillisten kuin taloudellisten voimavarojen hukkakäyttöön.

4.4 Yhteistyökumppanit

Yleiset kirjastot tuskin selviytyisivät lakisääteisistä tehtävistään yksin. Kirjastot ovatkin verkostoituneet keskenään sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa laajasti. Yhteistyö mahdollistaa pienillekin kirjastoille laissa määrättyjen tavoitteiden ja tehtävien toteuttamisen jossakin mitassa, vaikka omat resurssit ovat rajalliset.

Samalla kirjastokenttä eriytyy: Isompien kaupunkien kirjastot tarjoavat laajempaa ja monimuotoisempaa palvelua kuin mihin pienten paikkakuntien yleiset kirjastot pystyvät. Pienemmät kirjastot tekevät parhaansa resurssien puristuksessa, mutta palvelut on mitoitettava paikallisesti omien asukkaiden ja voimavarojen mukaan.

Jokainen laissa edellytetty tehtävä on jossakin mitassa pienemmänkin kirjaston kyettävä toteuttamaan. Tähän kirjasto tarvitsee laajaa yhteistyökumppaneiden joukkoa.

4.4.1 Joki-kirjastot

Kalajoen kirjaston tärkeimmät yhteistyökumppanit löytyvät naapureista eli 14 kunnan Joki-kirjastokimpasta. Joki-kirjastoihin kuuluvat Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Merijärvi, Nivala, Oulainen, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva ja Ylivieska.

Toiminta-alueella on reilut 82 000 asukasta, joita palvelee yli 60 kirjastoalan ammattilaista 18 toimipisteessä ja 5 kirjastoautossa.

Yhteistyön muotoja:

- kirjastojärjestelmä, aineistorekisteri, kirjastokortti ja verkkopalvelut
- käytösäännöt ja käytänteet
- viikoittainen aineiston seutukuljetus, kokoelmat yhteiskäytössä
- koulutukset ja tapahtumat
- hankintayhteistyö
- henkilökunnan työryhmät, esimerkiksi luettelointi tai lasten- ja nuortenkirjastotyö
- johtajien verkosto ja kuukausipalaverit
- markkinointi

Joki-kirjastot:

- 14 kuntaa
- 82 000 asukasta
- 18 toimipistettä
- 5 kirjastoautoa
- 60 ammattilaista

Ilman kirjastokimppaa palvelujen tarjoaminen nykyisessä laajuudessa tai niiden kehittäminen, esimerkiksi uusien teknisten sovellusten ja digitaalisten palvelujen käyttöön-otto, eivät olisi mahdollisia.

Mahdollisuus kaukolainata aineistoa muista yleisistä ja tieteellisistä kirjastoista sekä valtakunnallisesta varastokirjastosta laajentaa tarjontaa ja tuo asiakkaiden saataville lisää aineistoja. Monikielisestä kirjastosta yleiset kirjastot voivat lainata vieraskielisille asiakkailleen omankielistä aineistoa. Saavutettavuuskirjasto Celia tarjoaa lukemisrajoitteisille äänikirjoja.

Joki-kirjastojen yhteistyö on jo tiivistä ja resurssien panostaminen sen kehittämiseen kuuluu jokaiselle kunnan kirjastolle. Tulevaisuudessa voidaan pohtia, toisiko yhteistyön syventäminen jopa seutukirjastoksi yhden hallinnon ja johdon alle etua kirjastoille kiristyvässä kuntataloudessa.

Joki-kirjastojen johtoryhmä on linjannut, että kirjastojärjestelmän vaihtaminen tulee ajankohtaiseksi 2028. Joki-kirjastojen nykyinen kirjastojärjestelmä on elinkaarensa loppupäässä. Uuden polven kirjastojärjestelmä käyttää nykyaikaista FRBR-kuvailukieltä. Se toimii selainpohjaisesti pilvipalveluna ja on toiminnaltaan vakaampi sekä vapaammin käytettävissä.

Kirjastojärjestelmän vaihtoon on syytä varautua myös Kalajoella kustannusten, henkilökunnan koulutusten ja tekniikan osalta tulevissa talousarvioissa. Hankintakustannusten lisäksi uuden järjestelmän arvioidaan kasvattavan tuki- ja ylläpitomaksuja.

4.4.2 Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastot

Oulu sai maakuntakirjastojärjestelmän lopettamisen jälkeen alueellisen kehittämistehtävän Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueille 2018. Maakuntien yhteistyö on sen jälkeen tiivistynyt ja tehostunut.

Alueellisella kehittämistehtävällä (AKE) tuetaan toimialueen kirjastojen kehittämistä ja henkilöstön osaamista sekä edistetään yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa. Kehittämistehtävää hoitava kirjasto toimii yhteistyössä kahdeksan muun AKE-kirjaston, valtakunnallista kehittämistehtävää hoitavan Helsingin kaupunginkirjaston ja muiden kirjastojen kanssa.

Käytännössä Oulun AKE **kouluttaa** alueellaan aktiivisesti kirjastohenkilökuntaa, oli veturina **Pohjoisen e-kirjaston** perustamisessa ja hoitaa kirjastojen **verkostoitunutta yhteistyötä suunnitelmallisesti**. AKE-kirjastot ja aluehallintovirastot järjestävät myös yhdessä koulutuksia ja tapaamisia alueen kirjastoille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt alueellista kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen toiminnan vaikutuksista ja kehittämistarpeista ([OKM:n julkaisuja 9/2025](#)). Selvityksen mukaan tehtävä on hyödyttänyt yleisiä kirjastoja merkittävästi juuri koulutusten, vertaisoppimisen ja hankkeiden kautta, mutta sen vaikuttavuutta voidaan edelleen parantaa kohdennetulla resursoinnilla, tiiviimmällä yhteistyöllä ja viestinnän kehittämisellä.

Verkostoituminen on Kalajoen kirjastolle antoisaa ja kehittämisen kannalta välttämätöntä. Verkostoihin osallistumiseen tulee ohjata henkilöstöresurssia.

4.4.3 Pohjoisen e-kirjasto, kuntien e-kirjasto ja Kansalliskirjasto

Kun digitaalisen aineiston lainaus kirjastoissa aikoinaan alkoi, kirjastokimpat ryhtyivät tarjoamaan sitä kimppa kerrallaan. Resurssit olivat marginaaliset fyysisiin aineistohankintoihin verrattuina, mutta kokoelman hoitaminen työllisti kirjastoja. Tekniset ratkaisut ja lisenssien hankinta veivät aikaa perustyöltä.

Oulun AKE-kirjaston johdolla syntyi Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa yhteinen, sopimus pohjainen Pohjoisen e-kirjasto, joka 2022 laajeni Lappia myöten koko **Pohjois-Suomeen**. Yhteinen e-kirjasto keskitti työtä lisenssien, sopimusten ja hankintojen sekä tekniikan osalta tekijöille, joille varattiin työaikaa ja hankittiin osaamista. Pienemmät kunnat pääsivät mukaan maksusuudella ja työaikaa säästy.

Samaan aikaan **valtion myötävaikutuksella ja Kansalliskirjaston johdolla** alettiin rakentaa tasa-arvoisia e-aineistopalveluja kaikille suomalaisille **kuntien yhteiseen e-kirjastoon**, joka aloitti toimintansa keväällä 2024. Joki-kirjastot liittyivät mukaan toisessa aallossa vuoden 2025 alusta, jolloin valtakunnalliseen palveluun kuului jo yli 90 % kunnista.

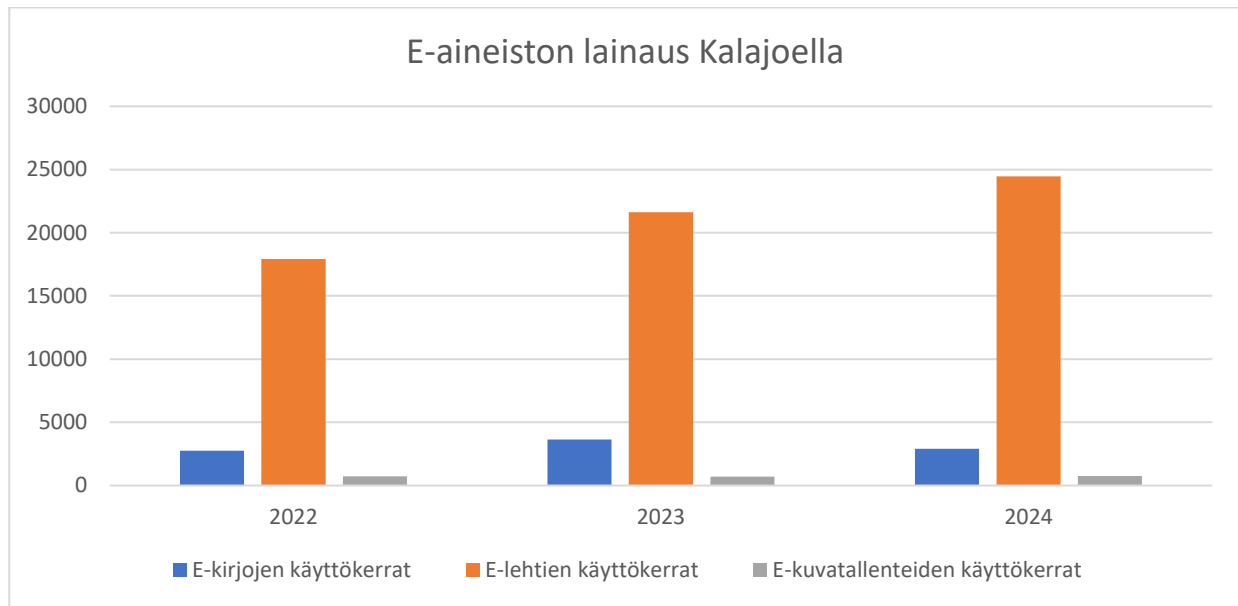
Kuntien e-kirjasto tarjoaa kaikille jäsenkuntiensa asukkaille **amat etäkäytettävät e-kirjat, e-äänikirjat ja digitaaliset lehdet**. Maksut peritään asukaslukujen suhteessa. Palvelu ei ole käynnistynyt ongelmitta, mutta sitä kehitetään aktiivisesti. Kysymys on isosta teknisestä kokonaisuudesta ja sopimusneuvottelut lisenssejä myyvien kustantajien kanssa työllistävät.

Pohjoisen e-kirjaston kautta Kalajoen kirjaston asiakkaille on käytettävissään valtakunnallisen tarjonnan lisäksi edelleen **elokuvia ja musiikkia**. Kirjasto tarjoaa myös **paikallisesti kirjaston verkossa käytettäviä digitaalisia sanoma- ja paikallislehtiä**, joita valtakunnallisessa palvelussa ei ole.

Pienehkön kirjaston näkökulmasta **digitaaliset aineistot kannattaa tarjota keskitetysti**, koska ne vaativat erikoisosaamista. Aineistojen digitalisoitumisella on jo vuosikymmeniä perusteltu kirjastojen neliöiden vähentämistä tai aineistomäärärahojen leikkaamista tai jopa kirjastojen lakkauttamista. Kehitys on kuitenkin ollut yllättävän hidasta, vaikka digitaalisuus valtaakin alaa.

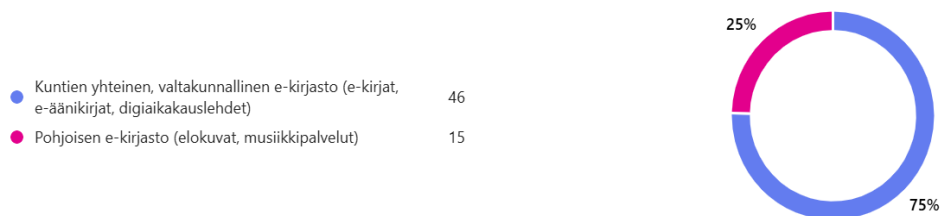
Edelleen Kalajoenkin kirjastossa **pääosassa on fyysinen aineisto**. Kalajoen kirjasto käytti **e-aineistoihin** vuonna 2024 **0,58 € asukasta** kohti, kun koko maassa keskiarvo oli 0,80 €. Aineistohankintojen kokonaismenot olivat Kalajoella 8,34 € asukasta kohti, kun koko maassa keskiarvo oli 6,81 € ([Suomen yleisten kirjastojen tilastot](#)). Aineiston hankintaan käytetty rahamäärä on viime vuosina ollut laskussa valtakunnallisesti.

E-kirjojen ja e-äänikirjojen sekä elokuvien lainaus on säilynyt viime vuosina Kalajoella lähes ennallaan. **Ainoastaan digitaalisten lehtien lainaus on merkittävästi lisääntynyt** kuten oheisesta kaaviosta käy ilmi. Tähän saattaa vaikuttaa myös se, että kirjastojen aineistorahojen leikkaukset on pitkälti kohdennettu paperilehtien valikoimaan sillä perusteella, että lehdet ovat luettavissa digitaalisesti.

Kalajoen kirjaston asiakaskyselyssä maaliskuussa 2025 kysyttiin myös e-aineiston käytöstä. Kyse-
lyn 153 vastaajasta 61 kertoi käyttävänsä kirjaston tarjoamia e-aineistoja. Heistä neljännes käytti
Pohjoisen e-kirjaston elokuvia tai musiikkipalveluja ja 75 % kuntien yhteistä e-kirjastoa.

E-aineiston käyttö asiakaskyselyn mukaan 1

”Kiva löytää lapselle uusia satuja kuunneltavaksi. Aikuisillekin vaikka mitä kirjoja. Mahtava saada tällainen palvelu ilmaiseksi!”

Asiakaspalaute kyselyssä

Palvelua kehuttiin, varsinkin sen maksuttomuutta. Se sai myös kritiikkiä. Erityisesti kritisoitiin sitä, että palvelua ei ainakaan alkuvaiheessa voi käyttää nettiselaimella, vaan pelkästään mobiilisovelluksella. Valikoimaa pidettiin suppeana ja varausjonoja pitkinä. Haku e-kirjastossa ei vastaajien mukaan toimi kunnolla.

Kehittämistoiveet ovat e-kirjaston kehittäjien tiedossa ja eteenpäin mennään pikkuhiljaa resurssien puitteissa.

Osa asiakkaista kaipaa edelleen paperilehtiä ja siirtymisen digitaalisiin on haaste, vaikka niiden käyttö lisääntyykin.

E-kirjaston lisäksi yleisten kirjastojen tärkeä **yhteistyömuoto Kansalliskirjaston kanssa on luettelointi**. Vaikka aineiston luettelointi luokituksineen ja asiasanoituksineen helposti löydettyväksi on kirjastoammattilaisten perinteistä osaamisaluetta, kirjastoissa **luetteloidaan nykyisin itse varsin vähän**. Alusta saakka luetteloidaan lähinnä harvinaisempaa kotiseutuaineistoa ja omakustanteita. **Kirjastot ostavat kuvailutiedot kaupalliselta toimijalta**, joka tekee työn keskitetysti.

Luettelointiin on tiukat **standardit, joita Kansalliskirjasto kehittää** kansallisesti ja kansainvälisesti. Yleiset kirjastot pääsevät poimimaan kuvailutietoja yhteisestä **Melinda-tietokannasta** ja myös luetteloimaan sinne omaa erikoisaineistoaan. Kansalliskirjasto kouluttaa kirjastojen henkilökuntaa kuvailutaidoissa. **Digitalisaatio ja kirjastojärjestelmien kehittyminen muuttaa ja rikastaa luettelointia ja parantaa sen käytettävyyttä verkossa**. Samalla henkilökunnan koulutustarve kasvaa ja ajan tasalla pysyminen on arjen haaste.

Digitaalisiin palveluihin panostetaan tulevaisuudessa entistä enemmän, mutta fyysisen aineisto näyttäisi pitävän vielä pitkään pintansa, koska asiakkaat haluavat sitä kirjastoista lainata.

4.4.4 Kauppa- ja kulttuurikeskus Merta

Kalajoki avasi uuden **kauppakeskuskirjaston Kalajoen keskusta**an Kauppa- ja kulttuurikeskus Merran yläkertaan **2018**. Samaan yhteyteen rakennettiin kirjaston yhteyteen **kulttuurisali Virta**. Kirjaston naapurina yläkerrassa toimii **Ylivieskan seudun musiikkiopisto**. Virta-salissa järjestetään tapahtumia kaupungin sekä ulkopuolisten toimesta. Yrittäjä pyörittää Virta-salissa **elokuvateatteria**.

Sijainti kauppakeskuksessa ja muiden toimintojen yhteydessä tuo kirjastolle **kävijävirtaa** aktiivisten kirjastonkäyttäjien rinnalle. Toisaalta kirjaston palvelujen kehittämistä rajoittavat esimerkiksi kauppakeskuksen ulko-ovien aukioloajat, jotka joudutaan ottamaan huomioon kirjaston omatoimiaukioloa suunniteltaessa. Kauppakeskuksen kiinteistön omistaa ulkomainen sijoitusyhtiö ja tilojen vuokrausta hoitaa toinen, valtakunnallinen yhtiö. **Vuoropuhelua kauppakeskuksen toimijoiden kanssa** tarvitaan, jotta voidaan löytää yhteisiä ratkaisuja.

4.4.5 Kalajoki Akatemia

Kalajoki Akatemian alla toimivat kirjaston ohella urheiluakatemia, kulttuuritoimi ja nuorisokeskus. Erityisesti **kulttuuritoimen kanssa kirjastolla on luontevaa yhteistyötä, koska toimitaan samoissa tiloissa**. Virta-salin sijoittaminen kirjaston takaosaan yhteisellä sisäänkäynnillä on haaste kirjaston aukioloaikojen kehittämiseksi, erityisesti omatoimikäytölle. Haasteet ovat ratkaistavissa, mutta siihen vaaditaan joustavuutta, yhteistyötä ja kompromisseja kaikilta osapuolilta. Tilankäytön haasteisiin ja aukioloaikoihin palataan tarkemmin luvussa 7.

Myös henkilöstön ja asiakaspalvelun osalta **kirjaston ja kulttuurikeskuksen toimintoja on jatkossa tarkasteltava uudelleen ja etsittävä synergiaa nykyistä enemmän etuja molemmille**. Esimerkiksi asiakaspalvelu on hajautettu kolmen eri toimijan pisteeseen samassa tilassa. Asiakkaan näkökulmasta se ei ole paras mahdollinen ratkaisu.

Kulttuuritoimella on vahvaa osaamista tapahtumien järjestämisessä. Yhteistyötä sillä saralla kirjasto voisi tehdä enemmänkin. **Henkilökuntaa tulee rohkaista yhteistyöhön ja tehtävänkuvissa huomioida kulttuurikeskus kokonaisuutena nykyistä enemmän**.

Vastaavia kulttuurikeskuksia, joissa kirjasto on osana, toimii eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Nokialla kulttuurikeskus Virta, jossa **vahtimestaripalvelut** tukevat myös kirjaston toimintaa omatoimikäytön aikana (informaatikko Lasse Luhta / Tuulevi Borén: sähköpostikeskustelu 25.2.2025) ja Pudasjärven Hyvän olon pirtti (palveluvastaava Tarja Hytönen / Tuulevi Borén: puhelinkeskustelu 27.1.2025), missä yhteistyö useamman toimijan kesken sujuu laajoin aukioloajoin.

4.4.6 Kalajoen koulut ja varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus ja koulut ovat kirjaston tärkeitä yhteistyökumppaneita. **Yhteistyötä tehdään pääkirjastossa, Himangan kirjastossa ja kirjastoautossa**. Lukutaidosta ja lukemisen edistämistä on kerrottu luvussa 3.4.

Kalajoen perusopetuksen opetussuunnitelmassa on liitteenä **kirjastojen ja koulujen yhteistyösuunnitelma**. Siinä **suositellaan luokka-asteittain suunnitelmallista yhteistyötä** kuten opastettuja kirjastovierailuja, säännöllisiä kirjastokäyntejä, kirjastonkäytön opetusta ja kirjavinkkauksia. Yläkoulun aikana jokaiselle oppilaalle luvataan mahdollisuus osallistua kirjailijavierailuun. Myös lukukampanjat ja lukudiplomin suorittaminen ovat mahdollisia.

Käytännössä keskusteluissa pääkirjaston henkilökunnan kanssa on käynyt ilmi, että lasten- ja nuorten kirjastotyöstä vastaavan kirjastonhoitajan **resurssit ovat riittäneet vierailujen ja vinkkausten järjestämiseen lähinnä pyydettyäessä**. Syksyisin koululle lähetetään kirjastoyhteistyöstä muistutusviestiä, mutta kirjastokäynnit jäävät opettajan aktiivisuuden varaan. **Suunnitelmat ovat toteutuneet siis osittain**. Kesällä 2025 tehtiin kirjastovirkailijan rekrytoinnin yhteydessä tehtävänkuvaan muutos, joka kohdentaa henkilöstöresurssia lisää lasten ja nuorten kirjastotyöhön.

Kirjastoauto käy kouluilla. Vilkasta käyttö on Tyngän ja Raution kouluilla. Merenojan ja Rauhankarin yhtenäiskoulut sijaitsevat lähellä kirjastoja. Kalajoen **kouluverkon karsiminen** yhdeksästä koulusta neljään on **vähentänyt kirjastoauton koulupysäkkejä**. Koulut eivät kuitenkaan näytä oma-aloitteisesti käyttävän pääkirjastoa samassa mitassa kuin kyläkoulut ennen kirjastoautoa.

Varhaiskasvatuksen osalta tilanne on menossa samaan suuntaan kuin kouluilla. Kirjastoauto käy tällä hetkellä eri puolilla kaupunkia pienissä varhaiskasvatussyksiköissä. Kun sekä keskustaan että Himangalle rakennetaan lähelle kirjastoja **uusia varhaiskasvatuskeskuksia**, osa vanhoista pysäkeistä päivähoitopaikkojen osalta jää historiaan. Toki keskustaan jää edelleen pieniä varhaiskasvatussyksiköitä ja uusi päiväkotikoti on myös suunnitteilla Hiekkasärkille. **Yhteistyömuotojen päivittäminen on kuitenkin tarpeen**.

Kalajoen lukutaitopolku -hankkeella on tarkoitus rakentaa yhteistyökuvioita ja suunnitelmallista lukutaitotyötä eri ikäryhmille. Hankkeeseen tarvitaan mukaan myös koulut ja varhaiskasvatus, jotta suunnitelmista saadaan toimivat.

Toisen asteen lukujuhlat -hanke herättelee kirjaston yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa.

4.4.7 Muut toimijat

Kirjaston tehtävänä on toimia kansalaistoiminnan foorumina sekä edistää yhteiskunnallista vuoropuhelua ja demokratiaa. Lisäksi tulee huomioida monikulttuurisuus ja eri väestöryhmien tarpeet.

Käytännössä kirjaston yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tehtäviä hoidetaan pitkälti yhteistyönä järjestöjen, koulujen ja muiden toimijoiden kanssa. Kirjasto on **avoin yhteistyöehdotuksille** ja pyrkii järjestämään **tiloja** ja **mahdollisuuksia kansalaistoiminnalle** ja **vuoropuhelulle**.

Kolmannen sektorin toimijat ovat kirjastolle iso voimavara. Toisaalta kaikkiin toiveisiin ja tarpeisiin esimerkiksi puuttuvien näyttelytilojen suhteen ei kirjastossa pystytä vastaamaan. **Yhdistysten kautta kirjasto tavoittaa kuitenkin uusia asiakasryhmiä**. Kirjasto vierailee yhdistysten tapahtumissa kertomassa kirjaston palveluista ja esimerkiksi digiturvallisuudesta. Vastavuoroisesti yhdistykset organisoivat tapahtumia kirjastoihin.

Pohjois-Pohjanmaan **hyvinvointialue Pohde** on yksi potentiaalinen yhteistyökumppani, kun kirjastot tekevät hyvinvointia edistävää työtä. Yhteistyö kehittyy jatkossa, kun hyvinvointialueiden toiminta vakiintuu. Kirjaston kannattaa verkostoitua myös siihen suuntaan.

Kunnan hyvinvoinnin edistämistyössä kirjasto on huomioitu. Indikaattoreita on otettu mukaan myös kirjaston työstä. Kulttuurihyvinvointia tukevissa hankkeissa Kalajoki on aktiivinen myös alueellisesti. Henkilöstöresurssit kaupungin hyvinvointiyön koordinoimiseen ovat rajalliset. Käytännössä koordinointityötä tekee kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja muiden töidensä ohella.

5 Kirjaston toiminta ja vaikuttavuus

Kirjaston vaikuttavuutta kuntalaisten hyvinvointiin ja ympäröivän yhteisöön on avattu luvussa 3, jossa pohditaan Kalajoen kaupungin strategisten tavoitteiden toteuttamista kirjaston näkökulmasta. Kirjasto toteuttaa edullisena ja ilmastoystävällisenä kuntapalveluna jo perustoiminnassaan Viiden tähden kaupunki -strategian painopisteitä: **tulevaisuuteen investoinnin mahdollistaja, sujuvan arjen ja kasvun tukija, laadukkaan elämisen ja asumisen ympäristö, ilmastotekojen edelläkävijä, tasapainoisen talouden kaupunki**.

Kuntaliiton 2024 tekemästä Kuntalaistutkimuksesta käy ilmi, että kuntalaiset arvostavat erityisesti **kirjastopalvelua**, joka on paitsi selvästi yleisimmin käytetty myös parhaan tyytyväisyyssensä saatavuus- ja saavutettavuusarvion saanut kunnallinen palvelu. Kalajoki ei ollut kyselyn otannassa, mutta tulokset olivat samankaltaisia eri puolilla maata ja kaiken kokoisissa kunnissa.

Viiden kärkeen sijoittuvat kirjastojen lisäksi **liikuntapalvelut, vesihuolto ja viemärointi, jätehuolto** sekä **kansalais- ja työväenopistot**. Lisäksi kiitosta keräsivät muun muassa **energia- ja lämpöhuolto, perusopetus, esiopetus, lukiokoulutus, varhaiskasvatus ja**

kulttuuripalvelut. Kirjasto on ollut kuntalaisten eniten arvostama kuntapalvelu myös aiemmissa vastaavissa tutkimuksissa.

"Kunnalliset palvelut ovat pääosin hyvin arvostettuja, hyvin hoidettuina ja saavutettavina pidettyjä ja ne tukevat kuntalaisten arkea ja yhteiskunnan toimivuutta merkittäväällä tavalla", summaa tutkimustuloksia **tutkimuspäällikkö Marianne Pekola-Sjöblom** Kuntaliiton tiedotteessa.

Kuntaliiton Kirjastojen vaikuttavuus -hankkeessa tuotettiin 2016 julkaisu [Kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia](#). Julkaisun esipuheessa tuolloin Kuntaliiton varatoimitusjohtajana työskennellyt Timo Kietäväinen toteaa, että **kirjastotoiminnan kehittäminen kuuluu ajan hermolla elävän kunnan keskeisiin hyvinvointipalveluihin**. Hänen mukaansa kirjaston asema kaikenikäisten kansalaisten peruspalveluna **perustuu kirjastotoiminnan monipuolisuuteen, maksuttomuuteen ja tilojen vapaaseen käyttöön**. Ylläpitämällä kunnallisia kirjastoja ja kehittämällä niiden toimintaa tuetaan jokaiselle kuntalaiselle kuuluvia **sivistyksellisiä perusoikeuksia**.

Taloudellisesti mitattuna kirjasto on kunnassa pieni toimija. Kietäväinen painottaa, että taloudellinen panostus ei kuitenkaan suoraan paljasta toiminnan vaikuttavuutta: ”Usein **pienet toimialat ovat notkeita sillanrakentajia** suurten toimialojen rinnalla. Ilman niitä keskeiset kuntalaisten hyvinvointiin ja kunnan elinvoimaisuuteen liittyvät tavoitteet eivät ole toteutettavissa.”

Samassa julkaisussa kirjastoammattilaiset kuvaavat kirjastojen vaikuttavuutta. **FT Anna Idström** Helsingin tietokeskuksesta **listaa kirjastojen vaikuttavuutta tutkimuksen valossa:**

- Lasten lukuharrastus ja sitä myöten lukutaito vahvistaa tulevaa koulutustasoa ja elämässä menestymistä.
- Kirjastot tukevat kaikenlaisia oppijoita.
- Kirjastojen on osoitettu edistävän käyttäjiensä informaatiolukutaitoa ja tiedonhakutaitoa, mikä taas parantaa opintomenestystä.
- Lukemisella on monia myönteisiä terveysvaikutuksia, lukeminen parantaa kulttuurien ymmärrystä, verbaalista osaamista ja lisää yhteiskunnallista osallisuutta.
- Kirjastojen merkitys vapaa-ajanviettopaikkoina kasvaa, tarjoamalla luontevan paikan tulla ihmisten ilmoille kirjastot ehkäisevät syrjäytymistä.

- Kirjastot palvelevat yhteiskuntaa tulevaisuuden menestyvien yritysten kehittelypaikkoina, luovuus ja innovatiivisuus kukoistavat nykyisin kirjastojen makerspace-tiloissa.

Helsingin silloinen **kirjastopalvelujohtaja Tuula Haavisto** puolestaan listaa **positiivisia vaikutuksia**, joita tuolloin suunnitteilla olleella **keskustakirjasto Oodilla** arvioitiin olevan. Jälkeenpäin voidaan todeta arvioiden osuneen monilta osin maaliin:

- Oodi lisää Helsingin vetovoimaa kansallisesti ja paikallisesti matkailunähtävyytenä, ensimmäisinä vuosina myös kansainvälisesti.
- Oodi lisää ihmisvirtoja alueella, millä on positiivinen vaikutus kivijalkayritysten toimintaedellytyksiin. Lisääntyvistä ihmisvirroista syntyy potentiaalista hyötyä myös alueen muille kulttuuritoimijoille kuten Musiikkitalolle, Kiasmalle ja Finlandia-talolle. Kirjaston sijainti mahdollistaa sisällöllisen yhteistyön kulttuurilaitosten kesken.
- Kirjaston tiloja ja laitteita hyödyntävät erityisesti freelancerit ja aloittelevat yrittäjät. Kirjaston onkin mahdollista vahvistaa rooliaan innovaatiotoiminnan edistäjänä ja yrityshautomotyyppisenä tilana. Kirjaston tila on myös palvelu.
- Keskustakirjaston uudenlainen konsepti pyrkii edistämään yhteisöllistä toimintaa ja verkostojen syntymistä. Sosiaalisella pääomalla on todettu yhteys terveyteen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Kirjaston käytön on havaittu kasvavan työttömyyden lisääntyessä. Kirjasto integroi myös maahan muuttaneita suomalaiseseen yhteiskuntaan ja yhteisöihin sekä ehkäisee näin ulkopuolisuutta.

Myös **Kalajoella odotukset uuden pääkirjaston vaikuttavuudesta** sen valmistuttua 2018 Kauppa- ja kulttuurikeskus Mertaan olivat korkealla. Kirjasto onkin **lunastanut odotukset** ja herättää edelleen kävijöissä ihastusta. Myös Kalajoella vierailevat ja varsinkin pitempään loma-asunnoissa viihtyvät matkailijat löytävät kirjaston palvelut.

Vaikka Oodi ja pienemmän kaupungin kauppakeskuskirjasto painivat eri sarjoissa, Kalajoen pääkirjastossakin on **tartuttu rohkeasti uusiin tehtäviin ja laajennettu palvelutarjontaa** rajallisissa tiloissa ja kehittämisavustuksia hyödyntäen. Tarjolla on **pelihuoneen** lisäksi esimerkiksi **3D-tulostus** ja äänieristetyssä kuutiossa **mahdollisuus editoida kuvaa ja ääntä**. Lainattavia **ompelukoneita** löytyy pääkirjaston lisäksi myös Himangan kirjastosta, samoin pelihuone.

”Tämä kirjasto on ollut parasta koskaan mitä Kalajoelle on saatu.”

Anne Tavastin opinnäytetyö,
2019 SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri Tradenomi (AMK),
Kirjasto- ja tietopalveluala

Virta-kulttuurisali muodostaa pääkirjaston

kanssa vetovoimaisen kokonaisuuden, vaikka toivottu kahvilatoiminta onkin jouduttu lopettamaan kannattamattomana.

Anne Tavasti teki vuosi uuden kirjaston avaamisen jälkeen **opinnäytetyönään** Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelualan opintoihinsa **asiakastyytyväisyyskyselyn** Kalajoen kirjastosta. Työn nimi kuvaa hyvin kyselyn tuloksia: ”Tämä kirjasto on ollut parasta koskaan mitä Kalajoelle on saatu”.

Kyselyyn vastanneet olivat pääasiassa tyytyväisiä uuteen kirjastoon. **Asiakaspalvelu, viihtyisät ja valoisat tilat sekä keskeinen sijainti saivat kiitosta.**

Kritiikkiäkin annettiin, erityisesti **kirjaston äänimaailmasta**. Alusta saakka asiakkaat ovat toivoneet kirjastoon **hiljaista tilaa** ja sen puute tunnistetaan edelleen.

Kirjaston ei-käyttäjien osalta Tavastin tutkimus sisälsi pääasiassa kysymyksiä kirjaston käyttämisestä eri elämänvaiheissa ja syitä, miksi vastaaja ei enää kirjastoa käytä. Haastatteluissa kävi ilmi, että **kirjasto mielletään edelleen vahvasti kirjoihin ja lukemiseen liittyväksi**. Vaikka lukeminen ja kirjat ovatkin merkittävä osa kirjaston tehtävää, entistä enemmän tunnistetaan myös **kirjaston rooli syrjäytymisen ehkäisijänä, turvallisena yhteisöllisenä tilana, työtilana, tapahtumapaikkana ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistäjänä**.

Pääkirjastolla on Kalajoella tärkeä rooli paikallisena kirjaston lippulaivana. Kirjasto on kuitenkin **lähipalvelu**, jonka tulee olla kaikkien saavutettavissa. Kalajoki on kuntaliitoskuntana ja pienten kylien kaupunkina maantieteellisesti haastava toimintaympäristö kirjastolle. Himangan lähikirjastolla on omalle yhteisölleen kunnan eteläosassa vähintään yhtä iso merkitys kuin pääkirjastolla Kalajoen keskustassa tai pohjoisissa osissa asuville.

Himangalla ei enää ole kaupungin aluetoimistoa tai vastaavaa, vaan **kirjasto on ainoa palvelupiste**, josta saa tarvittaessa esimerkiksi tulostettuja hakemuslomakkeita palveluihin ja neuvontaa niiden täyttöön. Kirjasto välittää myös Kelalle asiakkaiden postia ja hoitaa monta muuta informaatiotehtävää, jotka aiemmin hoidettiin kunnantoimistosta/aluetoimistosta. Kirjasto on ainoa **tila**, joka on matalalla kynnyksellä ja laajoin aukioloajoin asukkaiden käytettävissä.

Kirjastoauto Kirjameri puolestaan palvelee neljänä päivänä viikossa monipuolisesti kalajokisia **kouluilla, varhaiskasvatusyksiköissä, palvelutaloissa ja kylillä**. Sen käyttö on viime vuosina vähentynyt, mutta maaliskuussa 2025 tehty asiakaskysely kertoo, että palvelu on edelleen tärkeä niille, jotka sitä käyttävät. Esimerkiksi **lapsiperheet** kokevat, että kirjastoon ei tulisi lasten kanssa samalla tavalla lähdettyä, ellei kirjastoauto tulisi naapuriin. Tosin vastauksista käy ilmi, että perheet käyttävät kirjastoauton lisäksi myös varsinaisia kirjastoja.

Kalajoen kirjaston kokonaislainuksesta 8 % tehtiin vuonna 2024 kirjastoautosta. **Auton lainoista 85 % oli lasten- ja nuortenkirjallisuutta**. Kalajoen **kirjaston kokonaislainauksesta 52 % oli lasten- ja nuortenkirjallisuutta**. Prosenttiosuudet kuvastavat kirjaston ja erityisesti kirjastoauton vaikuttavuutta lasten lukemisen edistämisessä.

Kirjastojen merkitys käyttäjilleen paljastui viimeistään koronapandemian aikana, kun kirjastot suljettiin viimeisimpänä kuntapalveluista ja avattiin ensimmäisenä sulun jälkeen. Asiakkaat kaipasivat kirjastojaan ja kirjastot nousivat sulkeuduttuaan mielipidekirjoituksissa ja julkisessa keskustelussa ”kokoaan suuremmiksi” eli vaikutuksiltaan merkittävämiksi kuin edes kirjastojen henkilökunta ennakkoon osasi odottaa.

Yhteiskunnallinen keskustelu kirjastojen äärellä on edelleen kiihtynyt, kun **poliittiset toimijat** ovat tunnistanee kirjastojen saavutettavuuden ja mahdollisuudet vuorovaikutukseen. Kirjastoissa julkistetaan nykyisin hallitusohjelmia, järjestetään vaalipaneeleita ja myös poliittisia tilaisuuksia lain, harkinnan ja kirjaston järjestyssääntöjen puitteissa.

5.1 Tilastotietoa kirjastosta

Opetus- ja kulttuuriministeriö tilastoi Yleisten kirjastojen toimintaa. Tilastot ovat tärkeä itsearvioinnin väline kirjastoille toimintaa suunniteltaessa. Tilastot ovat katsottavissa ja vertailtavissa verkossa osoitteessa <https://tilastot.kirjastot.fi>. Koronapandemia ajoittui vuosille 2020-2021. Näiden vuosien luvut eivät ole tilastoissa vertailukelpoisia normaaleihin toimintavuosiin.

Valtakunnallisesti kaikki keskeiset kirjaston käytön mittarit olivat 2024 noususuuntaisia. Tehtiin lainausennätyksiä. Tapahtumat ja niiden osallistujamäärät nousivat huippulukemiin.

Lastenkirjallisuuden lainauksessa saavutettiin ennätys jo kolmantena vuotena peräkkäin. Ruotsinkielistä ja muunkielistä aineistoa lainattiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin

tilastohistoriassa. **Painettujen kirjojen lainaus nousi 4 %** ja kokonaisuudessaan lainoja kertyi maassa yli 85,4 miljoonaa.

Kirjastoissa käytiin yli 50,7 miljoonaa (+6 %) kertaa ja myös aktiivisten lainaajien määrä kasvoi hieman (+2 %, 1,8 miljoonaa lainaajaa). Kirjastot järjestivät 73 000 tapahtumaa ja käyttäjäkoulu- tusta, joissa kävi lähes 1,6 miljoonaa osallistujaa. **Tapahtuma- ja osallistujamäärät ylittävät valtakunnan tilastoissa aiemmat, vuoden 2019 huippulukemat.**

Vuonna 2024 kirjastojen **kirjahankinnat valtakunnan tasolla vähenivät**, esimerkiksi tieto- kirjallisuutta hankittiin 14 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Hankintojen vähenemiseen on osaltaan syynä opetus- ja kulttuuriministeriön kuntien yleisille kirjastoille myöntämän vähälevikki- sen laatukirjallisuuden ostotuen päättymisen. Aiemmin kirjastot hankkivat ostotuella vuosittain noin 40 000 kirjaa.

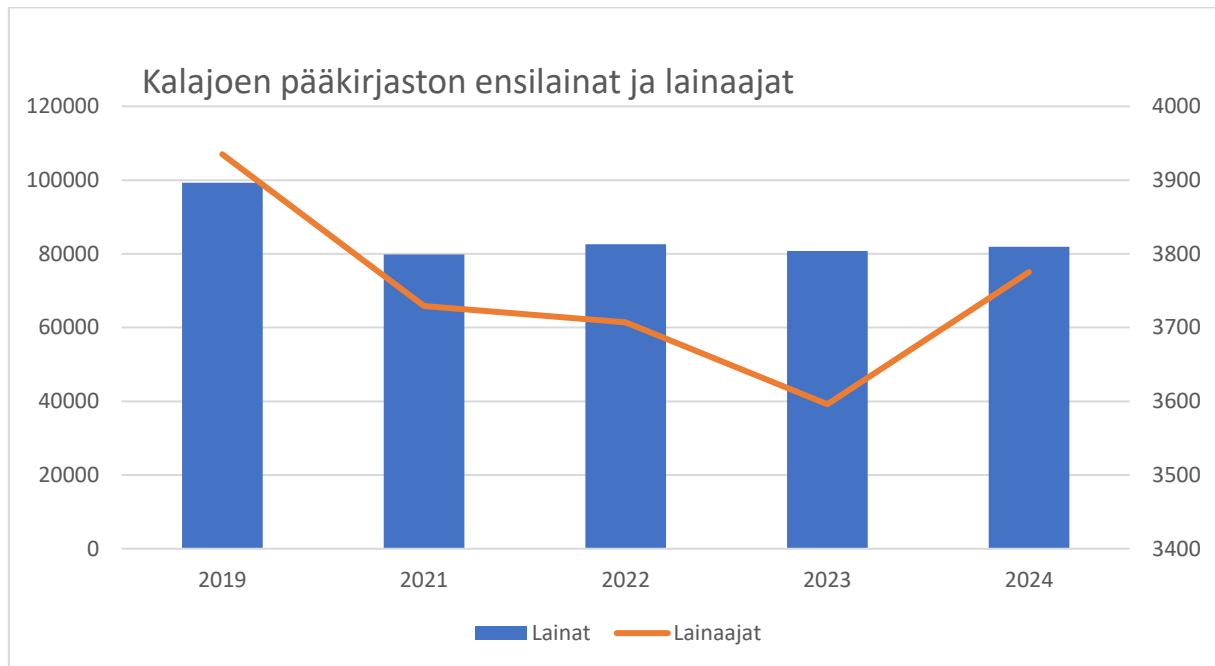
Kirjastoautojen määrä väheni. Vielä 2010-luvun alussa kirjastoautoja oli Suomessa liikkeellä 154, nyt enää 118. Aluehallintoviraston mukaan joka viides kirjastoauto on jo käyttöikänsä päässä, joten kirjastoautopalveluiden turvaamiseksi autoinvestoinnit ovat lähitulevaisuudessa välttämättö- miä.

Kirjastojen **e-aineistojen osalta vuosi 2024 oli poikkeuksellinen.** Kuntien e-kirjasto avautui 29.4.2024 ja vuoden 2024 aikana palvelun piiriin siirtyi noin 85 % Suomessa asuvista. Kesken vuotta tapahtuneiden muutosten takia etenkin e-kirjatilastot eivät ole vertailukelpoisia aiempiin vuosiin. E-lehtien suosio jatkoi kasvuaan: Vuonna 2024 **e-lehtiä lainattiin 12 % enemmän** kuin edellisenä vuonna (Lähde: Aluehallintovirastojen tilastotiedote).

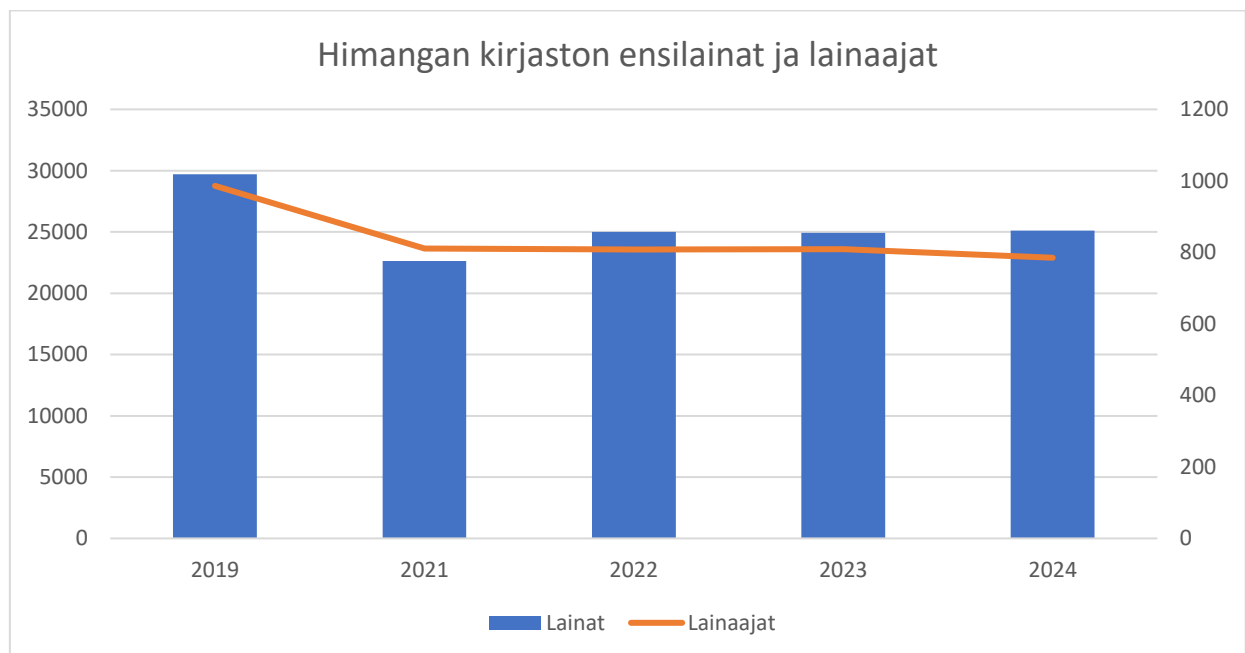
Kalajoen kirjastossa kokonaislainaus lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna 2024 yli 4 % (205 281 lainaa, mukana uusinnat). Ensilainaus (ilman uusintoja) jäi vielä alle koronaa edeltä- vän huippuvuoden 2019, mutta suunta on ylöspäin.

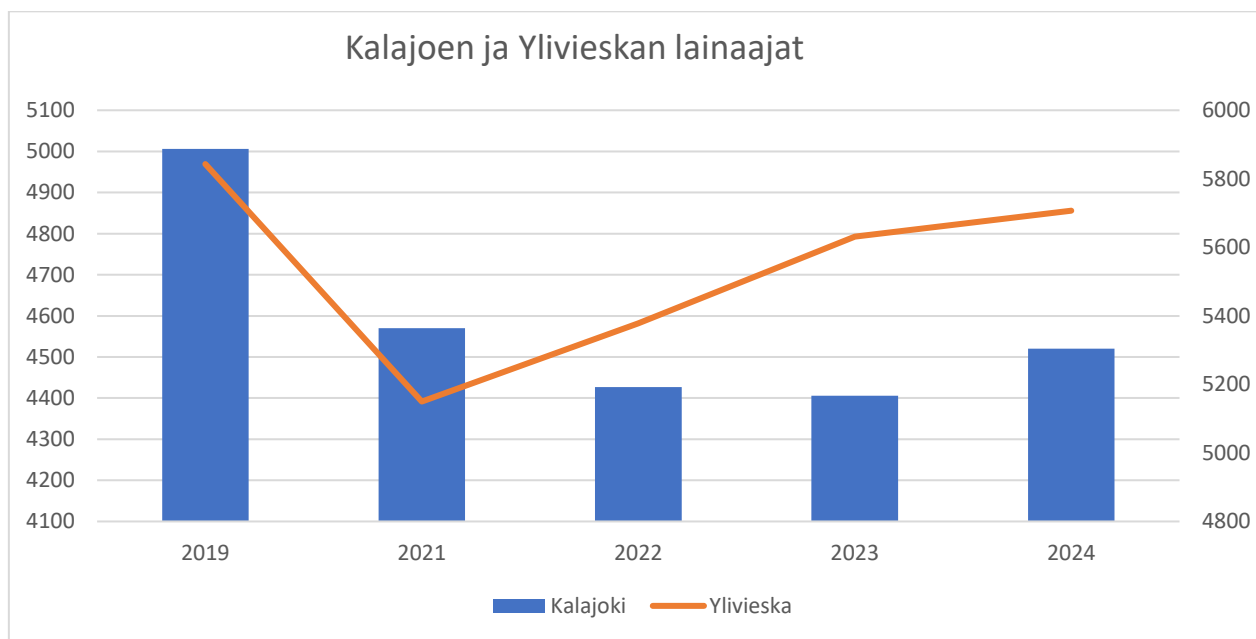
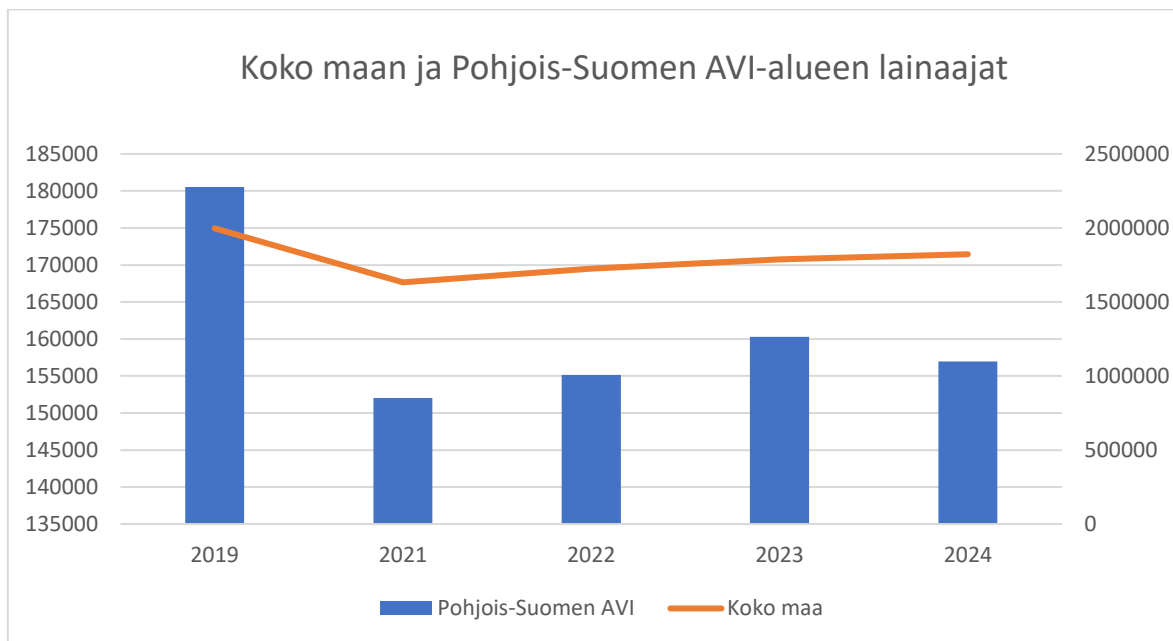
Valtakunnallisen trendin mukaisesti **lastenkirjallisuuden lainaus lisääntyi myös Kalajo- ella:** kaunokirjallisuus yli 10 % ja tietokirjallisuus yli 2 %. Kalajoella on tehty lasten ja nuorten lu- kutaidon parissa hyvää työtä, koska **alle 15-vuotiaiden reippaasta vähenemisestä huoli- matta lastenkirjallisuuden lainaus lisääntyi.** Viime vuosina **hankinnoissa on painotettu lastenkirjallisuutta.**

Kirjastokorttiaan vuoden aikana käyttäneiden **lainaajien määrä lisääntyi** Kalajoella **2,6 %** (yh- teensä 4 520 lainaajaa), mikä oli selvästi enemmän kuin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alu- eella keskimäärin.

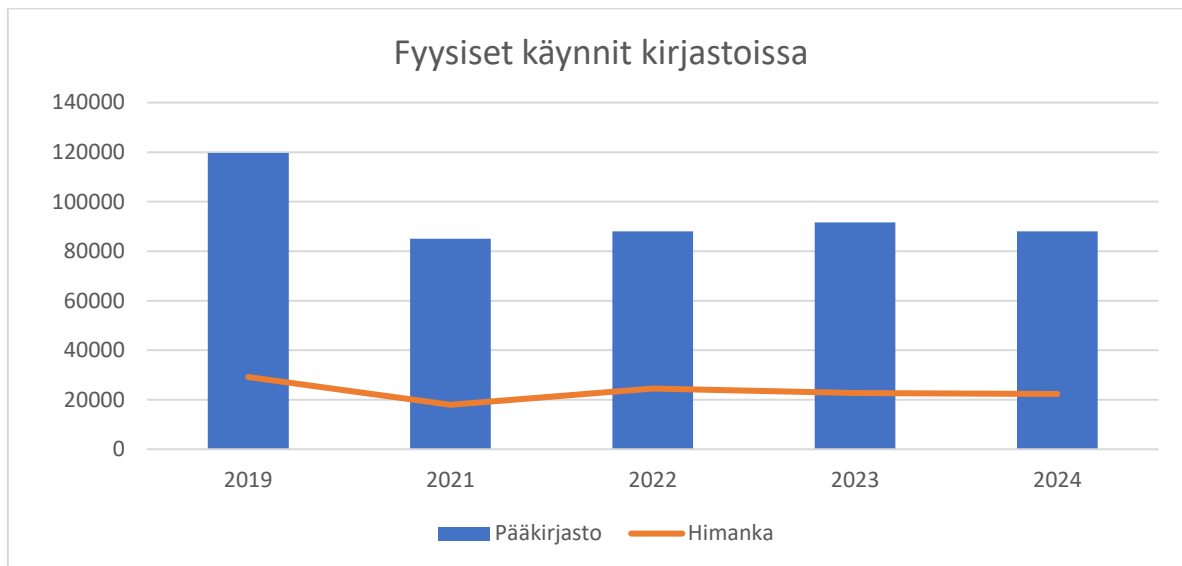
Himangan kirjaston käyttöön on vaikuttanut positiivisesti 2023 avattu omatoimikirjasto. Vaikka lainaajien määrä onkin Himangalla lievästi laskenut, samanlaista notkahdusta 2023 lainaajien määrässä ei ole havaittavissa kuin pääkirjastossa. Ensilainausta ilman uusintoja on molemmissa kirjastoissa hieman lisääntynyt vuonna 2024 edellisvuoteen verrattuna.

Kalajoen lainaajamäärä laski vuosina 2022–2023, mutta kääntyi nousuun 2024. Esimerkiksi Ylivieskassa vastaavaa laskua ei lainaajamäärässä tapahtunut. Kalajoella selittävä tekijä saattaa löytyä henkilöstövajauksesta ja siitä johtuvista aukioloaikojen supistuksista. Henkilöstövajaus ja monenlaiset sijaisjärjestelyt ovat haitanneet myös palveluista tiedottamista sekä vähentäneet aktiivista ja aloitteellista yhteistyötä esimerkiksi koulujen suuntaan. Saattaa olla, että koulujen lainaus hoidetaan entistä enemmän yhteisillä luokkakorteilla, eikä oppilaiden omilla kirjastokorteilla. **2024 lainaajien määrä kuitenkin lisääntyi, vaikka Kalajoen asukasmäärä väheni 101 hengellä.**

Fyysisten kävijöiden määrä Kalajoen kirjastoissa väheni 2024 edellisvuodesta 2,9 %. Verkkokäynnit sen sijaan lisääntyivät yli 14 %.

Seuraavaan taulukkoon on koottu keskeisiä **tunnuslukuja vuodelta 2024** Kalajoen kirjastosta sekä vertailun vuoksi Ylivieskan ja Nivalan kirjastoista. Lisäksi vertailulukuina ovat Pohjois-Suomen AVI-alueen keskiarvo, Joki-kirjastojen keskiarvo sekä koko maan keskiarvo.

Kalajoen kirjaston **lainaus asukasta kohti** on suurempi kuin maassa keskimäärin, mutta jää reippaasti alle Ylivieskan ja Nivalan asukaskohtaisen lainauksen ja hivenen myös AVI-alueen ja Joki-kirjastojen keskiarvoon. **Fyysisten käyntien** osalta Kalajoki on sen sijaan tämän tilaston kärjessä. Samoin **lainaajien prosentuaalisessa osuudessa asukkaista** Kalajoki on 36,52 prosentilla toisella sijalla heti Ylivieskan perässä ja ohittaa maan, Joki-kirjastojen ja Avi-alueen keskiarvot.

Henkilökunnan palveluaikaa on asukasta kohti suhteutettuna Kalajoella koko maan ja AVI-alueen keskiarvoa enemmän. Myös Ylivieska ja Nivala tarjoavat vähemmän henkilökunnan palvelua sisältäviä aukioloaikoja asukaslukuun suhteutettuna. Keskimäärin Joki-kirjastoissa palveluaikaa on kuitenkin enemmän kuin Kalajoella.

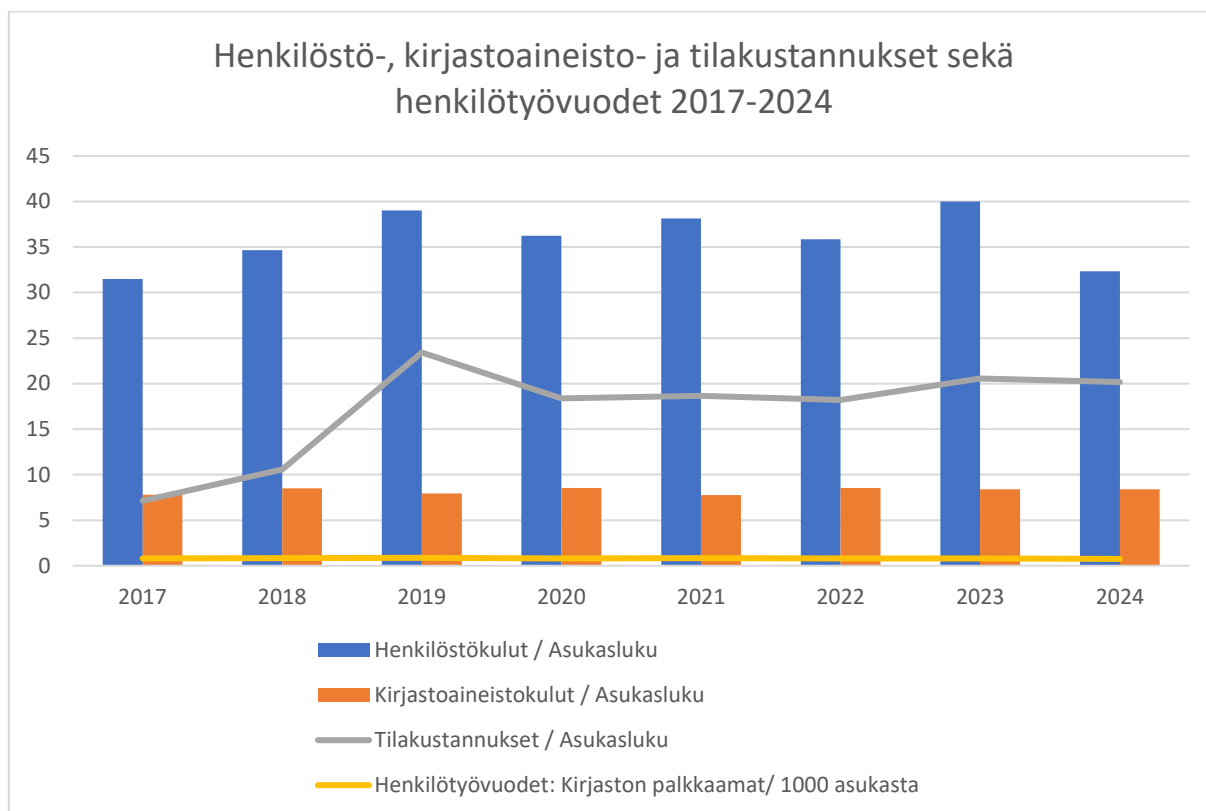
Lainan hinta on Kalajoella kallein vertailtaviin kuntiin ja alueellisiin keskiarvoihin nähden. Samoin **toimintakulut ja tilakustannukset** asukaslukuun suhteutettuina. Nämä korreloivat keskenään. Korkeat tilakustannukset kuntaliitoskunnan kahdesta toimipisteestä, joista toinen on uudisko pääkirjasto, nostavat kokonaiskustannuksia ja lainan hintaa. Samoin **henkilökuntaa tarvitaan kahteen toimipisteeseen** enemmän kuin yhden toimipisteen kirjastoissa.

Henkilökunnan ja tilojen tarve näkyy kokonaiskustannuksissa, mutta kunnat eivät ole maantieteeltään tai asutusalueiltaan samanlaisia. Myös toimitilojen laadussa ja neliöissä on huomattavia eroja kuntien välillä. Halvin ei välttämättä ole tavoiteltavin tilanne kuntalaisten ja palvelun laadun tai vetovoiman näkökulmasta. Kalajoki on panostanut uusiin kirjastotiloihin ja lähipalveluihin.

Tunnusluku	Kalajoki	Ylivieska	Nivala	Joki-kirjastot	Avi-alue	Koko maa
Laina-asukas	16,59	20,37	18,72	16,89	17,47	15,33
Fyysiset käynnit/asukas	9,85	7,41	8,79	8,32	7,91	9,11
Lainaaajia % asukkaista	36,53	37,13	31,20	34,98	32,14	32,69
Aukiolotunnit (henkilökunta) /1000 asukasta	0,32	0,28	0,19	0,42	0,26	0,20
Lainan hinta €	4,46	2,79	3,93	4,37	3,48	4,29
Toimintakulut €/asukas	74,04	56,86	73,61	73,72	60,74	65,73
Henkilöstökulut €/asukas	32,35	27,07	39,04	37,14	31,75	32,54
Henkilötyövuodet/1000 as.	0,75	0,59	0,75	0,81	0,70	0,68
Tilakustannukset /asukas	20,18	14,54	18,68	16,78	13,46	17,38
Kirjastoaineistokulut / asukas	8,39	8,64	8,71	9,67	7,52	6,81

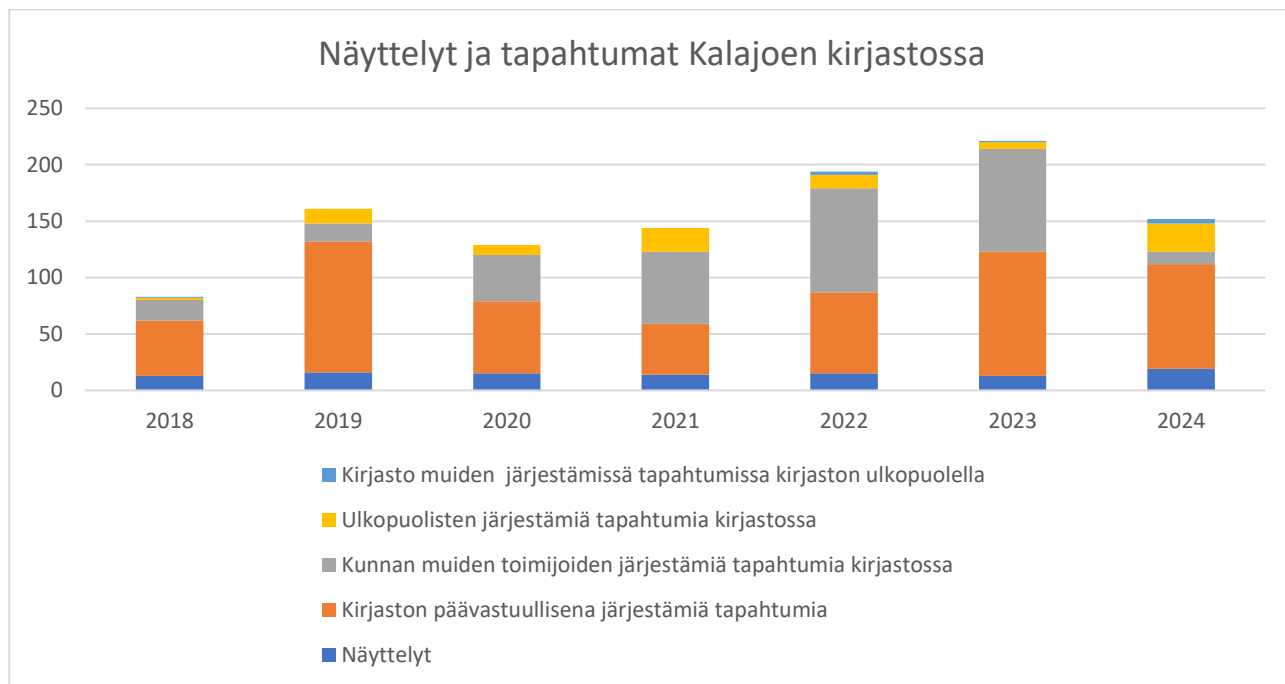
Pitemmällä ajanjaksolla 2017–2024 tarkasteltuna Kalajoen kirjaston kustannusten ja henkilöstövuosien kehitys ovat olleet asukaslukuun suhteutettuina maltillisia, jopa laskevia uuden pääkirjaston käyttöönottoa lukuun ottamatta. Tilakustannukset ovat uuden kirjaston sekä kuntien pääomavuokran käyttöönoton myötä kirjaston budjetissa lähes kolminkertaistuneet.

Henkilöstökulut ovat kasvaneet asukasta kohti vain 0,86 € vuodesta 2017, vaikka kunta-alan palkkatarkistukset ovat olleet tuntuvia. Henkilötyövuodet ovatkin tuhatta asukasta kohti laskeneet. Vuonna 2024 htv/1000 asukasta oli 0,75, kun vuonna 2017 vastaava luku oli 0,8. Pudotus henkilötyövuosissa on tapahtunut vuoden 2021 jälkeen, kun kirjastopalvelupäällikön paikka jäi 2022 täyttämättä. Kirjastoaineistoon on käytetty suurin piirtein saman verran rahaa 2017–2024.

Lainaus- ja kävijätilastot ovat yleisin tapa arvioida kirjaston toimintaa. Kirjasto on myös **merkittävä tapahtumien ja koulutusten tila**, sekä kirjaston järjestämien että muiden toimijoiden järjestämien. Kalajoen kirjaston itse järjestämien tapahtumien huippuvuosi lukumääräisesti oli ennen koronapandemiaa 2019, joka oli myös uuden pääkirjaston ensimmäinen täysi toimintavuosi. Koronavuosina tapahtumia ei juurikaan järjestetty.

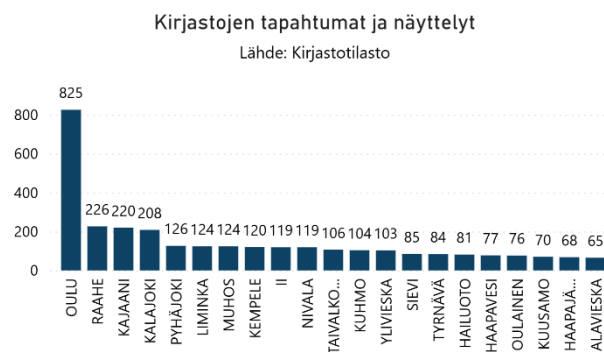
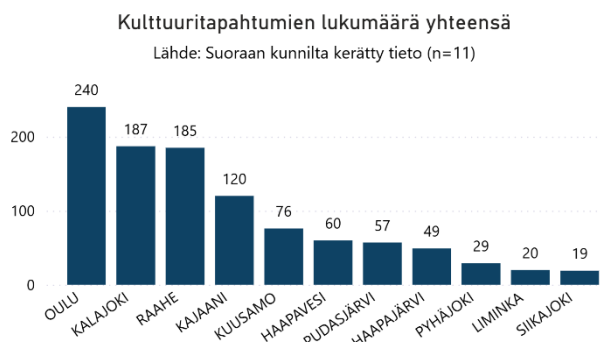
Seuraava **iso tapahtumavuosi oli 2023, jolloin kunnan muiden toimijoiden tapahtumia järjestettiin kirjastossa ennätysmäärä kuten myös 2022 ja kirjaston järjestämät tapahtumat lisääntyivät. Sen jälkeen tapahtumien määrä väheni 36 % vuonna 2024, vaikka kirjaston itse järjestämien tapahtumien määrä pysyi lähes edellisvuoden tasolla.**

Uudessa pääkirjastossa on seinätilaa, vitriinejä ja sermejä näyttelyille. Useissa yhteyksissä julkisen tahon tarjoamaa **isompaa näyttelytilaa kuitenkin Kalajoelle kaivataan**. Tämä nousi esiin kirjaston asiakaskyselyssä ja myös Kirjaston päivän kuntavaalikeskusteluissa 19.3.2025.

Vuosi **2023 näyttää olleen hyvä tapahtumavuosi** sekä Kalajoen kirjastossa että kulttuuritoimessa. Kuntien kulttuuritilastossa (Kultti vuodelta 2023) Kalajoki komeilee määrällisesti heti Oulun jälkeen tapahtumissa Pohjois-Pohjanmaalla. Tilastosta tosin puuttuu useiden kuntien, kuten Ylivieskan ja Nivalan tiedot.

Kirjastojen vastaavassa tilastossa Kalajoki on neljännellä sijalla 2023. Kirjastotilastossa ovat mukana myös Ylivieska ja Nivala.

2024 kirjasto järjesti **58 käyttäjäkoulutusta**, joissa oli **990 osallistujaa**. Käyttäjäkoulutukset lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna 35 % ja niiden osallistujamäärä 8 %.

TEAvisari on THL:n ylläpitämä työväline kunnille, hyvinvointialueille ja kouluille. Sen keräämät tiedot **kuvaavat terveydenedistämisen aktiivisuutta** eli kunnan ja hyvinvointialueen toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEAvisarissa on mukana myös indikaattoreita kirjastoista kulttuuritoiminnan yhteydessä. **Osallisuutta mittaavat indikaattorit kirjastotilojen osalta** ovat yleisten kirjastojen tilojen tarjoaminen kansalaistoimintaan ja varattavissa olevat, maksuttomat tilat yhdistyksille/järjestöille/asukkaille. Kalajoki saa täydet 100 pistettä molemmista. Koko maan ja myös Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston alueella tiloja tarjotaan vaihtelevasti.

 Pisteet	Kalajoki	Pohjois-Suomen AVI	Koko maa
Kirjastojen tilat	100	75	82
Yleisten kirjastojen tilojen tarjoaminen kansalaistoimintaan	100 100 %	59 Toteutuu vaihtelevasti	74 Toteutuu vaihtelevasti
Kunnan yleisten kirjastojen varattavissa olevat tilat maksuttomia yhdistyksille/järjestöille/asukkaille	100 Kyllä	92 Toteutuu hyvin	91 Toteutuu hyvin

5.2 Asiakaskysely

Olennainen osa kehittämissuunnitelman laatimista on kuntalaisten, päättäjien ja kirjaston henkilökunnan osallistaminen. Kuntalaisten näkemyksiä ja toiveita kerättiin perinteisellä asiakaskyselyllä. Vastaukset antavat signaaleja kirjaston merkityksestä ja vaikuttavuudesta.

”Kalajoen pääkirjasto on aivan loistava! kiitos kaupunki tästä upeasta kirjastosta! Kiitos henkilökunta.”

Asiakaskysely, 2025

Avoimissa vastauksissa saatiin runsaasti kiitoksia henkilökunnalle hyvästä palvelusta sekä kaupungille uudesta kirjastosta. Kehittämishdotuksia tuli, kuten toivottiinkin, mutta vastaajat olivat enimmäkseen kiitollisia kirjastosta.

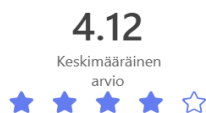
Kysely oli avoinna verkossa reilun kuukauden helmikuun lopulta **maaliskuun loppuun 2025**. Paperisena lomake oli täytettävissä pääkirjastossa, Himangan kirjastossa ja kirjastoautossa.

Vastauksia saatiin kirjaston asiakkailta yhteensä 153 (1,2 % asukkaista). Suurin osa vastasi sähköisesti, mutta paperivastauksiakin saatiin sekä pääkirjastosta että Himangan kirjastosta. Sen sijaan kirjastoautosta ei saatu paperivastauksia. Verkossa vastanneista 86 % ilmoitti, että ei osaa sanoa, ovatko kirjastoauton reitit ja aikataulut sopivat. 14 % ilmoitti olevansa tyytyväinen aikatauluihin, eikä yksikään toivonut muutoksia. Voidaan päätellä, että **kysely ei toivotulla tavalla tavoittanut kirjastoauton potentiaalisia tai todellisia käyttäjiä**.

Kaikki kyselyyn vastanneet ilmoittivat käyttävänsä kirjastoa eli **ei-käyttäjiä ei tällä kyselyllä tavoitettu**. Eniten vastaajia saatiin työikäisistä, ikäryhmistä 30-49 (61) ja 50-69 (47), mutta kaikista muistakin ikäryhmistä löytyi vastaajia.

58 vastaajaa kertoi asuvansa Kalajoen keskustassa, 35 Himangalla ja 11 Tynkä-Kääntä -alueella. Muilta asuinalueilta tuli alle 10 vastausta/alue. Ainoastaan Himankakylä-Rautila jäi kokonaan ilman vastaajia.

Ilmaise yleinen tyytyväisyytesi Kalajoen kirjastopalveluihin

Vastaajia pyydettiin antamaan 1-5 tähteä kokonaisarvosanaksi Kalajoen kirjastopalveluille. Keskiarvoksi saatiin **4,12 tähteä**. Ei kaukana viiden tähden kirjastosta siis.

26 vastaajaa ilmoitti käyttävänsä kirjastoa työssään. Suurin osa oli opettajia joko peruskoulussa, toisella asteella tai varhaiskasvatuksessa, mutta mukana oli myös yrittäjinä, vapaina taiteilijoina, nuorisotyöntekijöinä ja omaishoitajina/avustajina työskenteleviä. Kirjasto ei ole vain vapaa-ajanviettopaikka kalajokisille.

Kerran kuukaudessa oli vastaajien yleisin kirjastossa vierailemisen tahti, mutta kolmannes kertoi käyvänsä kirjastossa **1–2 kertaa viikossa**. Myös päivittäisiä kävijöitä oli vastaajien joukossa ja toisaalta harvemmin kuin kerran kuukaudessa käyviä. **Kirjastossa käydään kuitenkin varsin säännöllisesti eli kirjasto on merkittävä osa arkea**.

67 % ilmoitti käyttävänsä Kalajoen pääkirjastoa, 31 % Himangan kirjastoa, 1 % kirjastoautoa ja 1 % jotakin muuta kirjastoa.

Vastaajia pyydettiin valitsemaan **kolme hänelle tärkeintä kirjaston palvelua** pääasiallisessa asiointipaikassaan. Vaihtoehdot olivat aineiston lainaaminen, paperilehtien lukeminen, digilehtien lukeminen, tietokoneet ja tulostaminen, kirjaston tapahtumat, kirjastossa käytettävät muut laitteet kuten 3D-tulostin, mediapaja, ompelukone ym., pelaaminen/pelihuone, henkilökunnalta saatu tietopalvelu, kirjaston verkkopalvelujen käyttäminen ja omatoiminen tiedonhaku sekä kirjaston tilat työskentelyyn, ajanviettoon ja tapaamisiin.

Tärkein palvelu on edelleen aineiston lainaaminen (39 % vastaajista). **Toiselle sijalle nousi paperilehtien lukeminen** (13 %). **Kolmannen sijan jakoivat tässä kyselyssä henkilökunnalta saatu tietopalvelu sekä tapahtumat** (9 %). Kaikki vaihtoehtoiset palvelut olivat kuitenkin jollekin kolmen tärkeimmän joukossa.

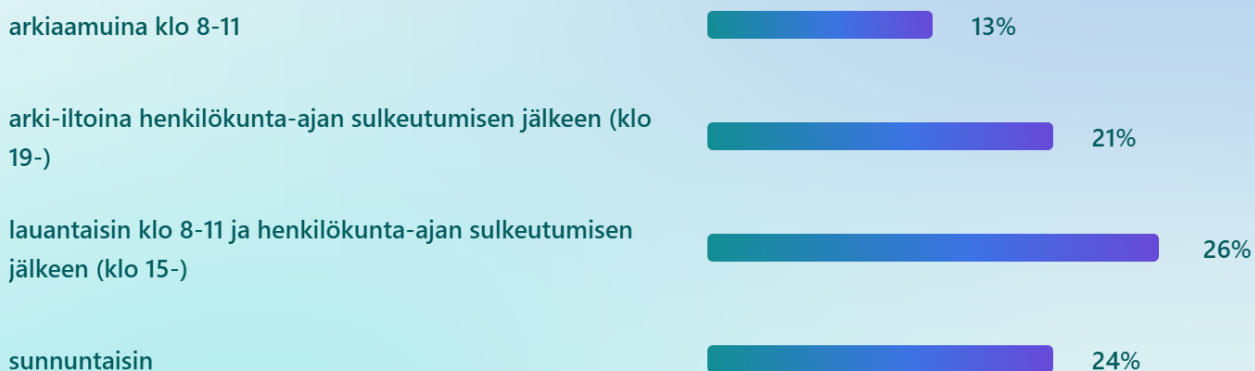
Himangan kirjastoa omatoimisesti kertoi käyttävänsä 27 % vastaajista. Ei-käyttäjältä kysyttiin myös syytä, miksi hän ei käytä Himangan omatoimikirjastoa. Selkeä syy oli, että vastaajista suurin osa asui 20–30 kilometrin päässä Himangalta ja asioi pääkirjastossa. Himangan koettiin olevan liian kaukana. Muutama vastaaja ei ollut edes tiennyt omatoimikäytön mahdollisuudesta, joten tiedottaminen omatoimikirjastosta ei kaikilta osin ole onnistunut. Osa ei ollut vielä kokenut tarpeelliseksi PIN-koodin hankkimista omatoimikäyttöä varten.

Pääkirjaston nykyisiin aukioloaikoihin oli tyytyväisiä 40 % vastaajista. **31 % toivoi muutoksia** ja loput eivät osanneet sanoa eli todennäköisesti eivät olleet pääkirjaston aktiivikäyttäjiä. Tyytymättömien toiveet kävivät selviksi avoimista vastauksista: **lisää aukioloaikaa aamuihin, viikonloppuihin ja iltoihin sekä omatoimikirjasto myös pääkirjastoon.**

Himangan kirjaston käyttäjät ovat tyytyväisempiä aukioloaikoihin. Vain 2 % toivoi muutoksia, erityisesti omatoimiaukioloaikojen pidentämistä viikonloppuisin iltayhdeksään sekä enemmän ilta-aukioloaikoja henkilökunnan voimin viikolla. Myös lauantaille toivottiin henkilökunnan palveluaikaa.

Jos omatoimikirjasto toimisi pääkirjastossa, eniten vastaajat haluaisivat käyttää sitä viikonloppuisin. Myös arki-illat klo 19 jälkeen sekä arki-aamut näyttäisivät kyselyn perusteella löytävän omatoimikäyttäjänsä.

Jos omatoimikirjasto toimisi myös Kalajoen pääkirjastossa kuten Himangalla kirjastokortilla ja PIN-koodilla laajentaen nykyisiä aukioloaikoja ilman henkilökuntaa,

88 % vastaajista arvioi pystyvänsä käyttämään muita kirjaston toimipisteitä, jos ikääntyvää kirjastoautoa ei jatkossa korvattaisi vastaavalla uudella. On kuitenkin huomioitava, että kysely ei toivotulla tavalla tavoittanut kirjastoauton käyttäjiä. Avoimia vastauksiakin kirjastoautosta ja sen tarpeellisuudesta saatiin:

- Koska kirjastoon on matkaa ja ikääntyessä ei ole mahdollista liikkua niin kuin tällä hetkellä, jos esim. sairastuu.
- Kirjastoauto on ehdottoman tärkeä monille lapsille ja perheille, jotka eivät asu ihan keskustassa. Sivistyksemme kehto pyörien päällä.
- Sivukylällä asumme, pienten lasten kanssa paras käydä omalla pysäkillä kirjastoautossa.
- Käytän mieluiten lähellä sijaitsevaa Kalajoen pääkirjastoa.
- Uusi auto!
- Kirjastoauto on kätevä vanhuksille
- Kyllä Himangan kirjastoon pääsee, kun lähtemällä lähtee. Mutta kirjastoauton helpoutta ja tunnelmaa ei kivijalkakirjastoissa ole!! Kirjastoauto on tärkeä tuote sivukyläen ihmisille - etenkin lapsille ja vanhuksille.
- Kirjastoauto on kiva.

E-palveluista kysyttäessä 61 vastaajaa kertoi käyttävänsä joko valtakunnallisen e-kirjaston (75 %) e-kirjoja, e-äänikirjoja ja etäkäytettäviä lehtiä tai Pohjoisen e-kirjastoa (25 %), josta edelleen on saatavilla elokuvia ja musiikkia. Erityisesti **kiiteltiin e-palvelujen maksuttomuutta**. Negatiivista palautetta saatiin valtakunnallisen e-kirjaston suppeasta valikoimasta, haun toimimattomuudesta ja ainoastaan mobiilikäytön mahdollisuudesta

Lopuksi vastaajilla oli **mahdollisuus jättää vapaasti terveisiä** kirjastolle. Kirjasto sai **kiitosta hyvää asiakaspalvelusta ja palveluista ylipäänsä**.

Kehittämisehdotuksia tuli runsaasti, esimerkiksi tällaisia:

- Mielenkiintoisia, tunnettuja kirjailijavieraita ja parempaa tiedottamista tapahtumista.
- Lisää englanninkielistä kirjallisuutta.
- Pääkirjastoon lisää aukioloaikaa perjantai-illoille ja viikonlopuille.
- Kahvilaa tulisi kehittää.
- Omatoimiaukioloaikaa pääkirjastoon ja lisää myös Himangalle.
- Koneet eivät korvaa ihmistä, henkilökuntaa paikalle jatkossakin.
- Himangan kirjasto pitää säilyttää, yhteisöllisyyttä sinne lisää. Nykyisestä tasosta ei saa supistaa palvelua.
- Kirjastopalveluissa on yhteiskuntamme rakenteen ja sivistyksen voima ja alkulähde. Jos vain kehittämissuunnitelma siihen pystyy, koittakaa saada pidettyä resursseja palveluilla!
- Lukukoira Saku aiemmin päivällä käymään, emme pääse niin myöhään kuin nyt on ollut.
- Mahtavaa, että kirjastosta voi lainata esim. tennismailat. Niitä voisi vaan olla useammat, jotta useampi pääsisi pelaamaan eikä tarvitse aina odottaa kahta viikkoa.
- Erillisiä teemapäiviä, kuten oli Harry Potter.
- Kirjastoauton pitää jatkossakin kulkea sivukylällä!
- Kirjahankintojen tulisi olla laadukkaita ja aikaa kestäviä, esim. filosofian klassikoita.
- Säilyttäkää paperilehtien tilaus, antakaa mahdollisuus pääkirjaston isommasta lehtivalikoimasta lainata varauksella sivukirjastoon tai kierrättäkää vanhempia numeroita myös Himangalla luettaviksi aikakauslehdistä.
- Ei muutoksia aukioloaikoihin, ainakaan aukioloa vähentäviä.
- Etätyöt yleistyvät, pari työpistettä lisää Himangan kirjastolle, niin emme häiritse koululaisia, jotka tulevat myös kirjastolle iltapäivisin.
- Kehittäkää aukioloaikoja niin että työssäkäyvät perheellisetkin pääsevät paremmin kirjastoon.
- Lasten leikkipaikka häiritsee lehden lukijoita, toivotaan rauhaa. On häiritsevässä paikassa.
- Varhaiskasvattaja toivoo lastenkirjoihin ikäsuosituksia, se helpottaisi kirjojen valintaa.

- Lasten paikka isommaksi pääkirjastolla ja sinne leikkipaikka.
- Hajustekielto kirjastoon.
- Voisiko Hiekkasärkille perustaa omatoimikirjaston?
- Palapelintekopaikka aikuisille.
- Lainattavaksi elokuvalippuja ja muita Virta-salin tapahtumien lippuja tai muissa paikoissa olevien kulttuuri/viihdepalveluiden ja -tapahtumien lippuja ja esim. kylpylälippuja/Jukupark/Superpark. Vähävaraisetkin voisivat välillä päästä niihin mukaan.
- Kirjastossa kirjat olisivat tulevaisuudessakin pääosassa.
- Lisää kivoja tapahtumia.

5.3 Kirjaston päivän keskustelut

Suomen kirjastoseura haastoi kirjastot järjestämään **kuntavaalien alla Kirjaston, tasa-arvon ja Minna Canthin päivänä 19.3.2025 keskustelutilaisuuksia kirjastoissa**. Kalajoen kirjasto järjesti kirjastoaiheiset keskustelut sekä pääkirjastossa että Himangan kirjastossa. Paikalle saatiin edustajat kaikista Kalajoen valtuustopuolueista.

Tilaisuuksissa sovellettiin Sitran Erätauko-menetelmää, joten perinteisestä vaalipaneelist ei ollut kysymys. Pyrkimyksenä oli jakaa näkemyksiä kirjaston merkityksestä ja keskustella paikallisista kirjastoasioista sekä kerätä samalla kehittämisideoita. Molemmissa tilaisuuksissa oli paikalla yleisöä ja keskustelua käytiin hyvässä hengessä.

Ehdokkaat olivat varsin yksimielisiä kirjaston merkityksestä: **Kirjasto on tärkeä**. Kaikilla oli hyviä kokemuksia kirjastosta turvallisena paikkana ja avoimen tilan merkitystä korostettiin, samoin lukutaitoa ja kirjaston maksuttomuutta. Pohdittiin myös näkövammaisen keskustelijan aloitteesta

saavutettavuuskirjasto Celian palvelutarjontaa. Maahanmuuttaja-taustainen keskustelija puolestaan avasi kokemustaan suomalaisesta kirjastosta verrattuna synnyinmaansa kirjastoon. Hän hämmästyí, kuinka kehittynyt suomalainen kirjastolaitos oli, kun hänet ohjattiin kirjastoon käyttämään nettiä ja tietokoneita. Entisessä kotimaassa kirjastoissa oli lähinnä ”vanhoja kirjoja”.

Pääkirjastossa keskustelijat olivat tyytyväisiä tiloihin, mutta hiljaisen tilojen tarve nousi tässäkin keskustelussa esiin. Tapahtumia ja näkyvyyttä kirjastolle kaivattiin lisää eli haasteita tuli kirjaston

**”Ilman kirjastoa
olisimme taka-
pajula.”**

Keskustelija pääkirjas-
ton Kirjaston päivän
kuntavaalikeskuste-
lussa 19.3.2025

viestinnälle. Pääkirjaston keskustelijat korostivat kirjaston sivistyksellistä merkitystä. ”Ilman kirjastoa olisimme takapajula”, totesi yksi keskustelijoista.

Himangalla käytiin keskustelua tiloista, jotka ovat uudistamisen tarpeessa. Ehdokkaiden näkemys oli, että **Himangan kirjaston tilat olisivat vielä peruskorjattavissa** tulevienkin vuosien tarpeisiin, kunhan otetaan huomioon tilojen muunneltavuus, työskentelytilat ja äänimaailma. Kirjaston olisi hyvä olla edelleen koulun vieressä.

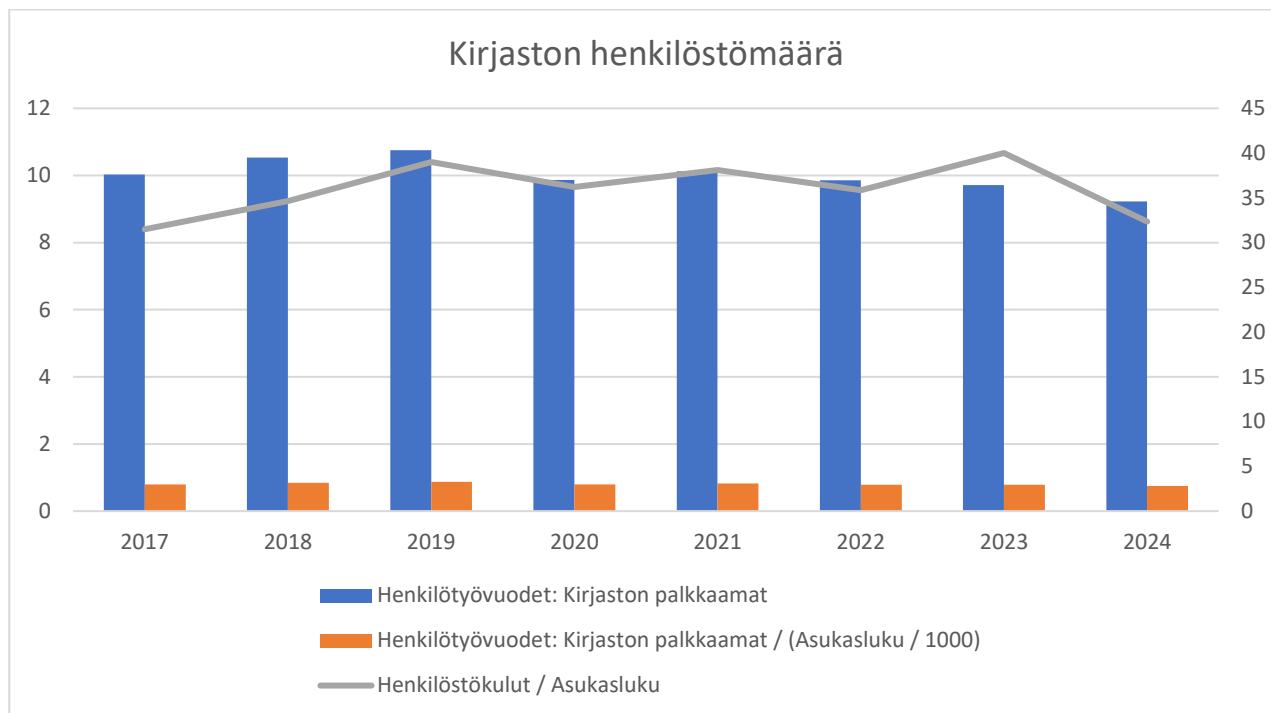
Himangan keskustelussa nousi esiin monissa muissakin yhteyksissä todettu ongelma: Kirjastoissa on näyttelyitä, mutta **kunnon näyttelytilat puuttuvat** Kalajoelta.

Kirjastoauton ikääntyminen ja palvelut herättivät monenlaisia ajatuksia. Pelättiin palvelujen katoamista kyliltä. Toisaalta pohdittiin, onko **kirjastoauto jo vähän vanhanaikainen palvelu**. Osa keskustelijoista oli löytänyt **digipalvelut** ja kysyttiin, voisivatko ne korvata kirjastoauton.

Kirjaston päivän keskustelut osoittivat, kuinka iso merkitys kirjastoilla on suomalaisille ainakin jossakin vaiheessa elämää. Joku totesikin, että ”lapsena ja nuorena tuli käytyä kuuntelemassa musiikkia, mutta aikuisena kirjastossa ei enää ole tullut juuri käytyä”. Kirjaston kannalta keskusteluun oli tärkeää nostaa ajankohtaista tietoa ja paikallisia kirjastonäkökulmia.

6 Henkilöstö

Kalajoen kirjaston henkilöstömäärä sekä -kulut ovat kehittyneet vuosina 2017–2024 maltillisesti (Lähde: [Suomen yleisten kirjastojen tilastotietokanta](#)). Kokonaisuudessaan henkilötövuodet ovat vähentyneet. 2017 henkilötövuosia oli 10,03, kun niitä 2024 oli 9,23. Henkilöstökulut asukasta kohti ovat nousseet 31,49 eurosta 32,35 euroon. Kirjaston palkkaamat henkilötövuodet 1000 asukasta kohti ovat vähentyneet 0,8 henkilötövuodesta 0,75 henkilötövuoteen.

Samaan aikaan **digitalisaatio on muuttanut kirjastotyön luonnetta**. Asiakkaat lainaavat ja palauttavat entistä enemmän automaateilla omatoimisesti, mutta asiakaspalveluun ohjautuu vastaavasti entistä haastavampia tiedontarpeita. Uudet toimintamuodot vaativat henkilökunnalta uusia taitoja; pedagogista osaamista, laitteiden ja tekniikan hallintaa, digituen antamista, esiintymistaitoja ja tapahtumien tuottamista. Kirjasto hakeutuu myös omien tilojen ulkopuolelle ja osallistuu ympäröivän yhteisön elämään.

Tekoäly ja robotiikka ovat jo taustalla monessa kirjastonkin perinteisessä palvelussa. Siitä huolimatta kirjasto vaatii **edelleen ihmistyötä** ja kokonaismenoista 44 % on henkilöstökuluja. Toimintaympäristön muutos vaatii työntekijöiltä jatkuvaa sopeutumista uuteen sekä kouluttautumista. Taloudellisen tehokkuuden ja vaikuttavuuden vaatimukset kasvavat.

6.1 Henkilöstötilanne 2025

Kalajoen kirjaston **henkilövahvuus on 9 henkilöä toistaiseksi voimassa olevissa kokonaisissa toimissa tai virassa:**

- 1 informaatikko (pääkirjasto)
- 2 kirjastonhoitajaa (Himanka + pääkirjasto)
- 6 kirjastovirkailijaa (2 Himanka + 1 kirjastoauto + 3 pääkirjasto)

Kirjaston **esihenkilönä** toimii muiden tehtäviensä ohella **kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja**, jonka palkkakuluista 25 % on jyvitetty 2025 kirjaston kustannuspaikalle. Lisäksi **kansalaisopiston toimisto- ja koulutussihteeri** tekee osan työajastaan kirjastossa. Hänen palkkakuluistaan kirjastolle on jyvitetty 10 %.

Määräaikaisia, osa-aikaisia hanketyöntekijöitä sekä **sijaisia** on palkattu tarpeen ja resursien mukaan. Työvuorolista on haastava paletti, jossa yhdistyvät useampi toimipiste, sairaspöytäolot ja osittaiset opintovapaat sekä muusta syystä osa-aikaiset tehtävät. Esimerkiksi Himangan kirjaston toista kirjastovirkailijan tehtävää on hoidettu jo pitkään tilapäisin sijaisin ja pääkirjaston henkilökunnan paikkauksin.

Henkilöstö liikkuu joustavasti toimipisteiden ja tehtävien välillä. Esimerkiksi Himangan kirjastonhoitajalla on vastuullaan oman toimipisteen ohella koko Kalajoen kirjaston ja Joki-kimppan yhteisiä tehtäviä. Hän on kirjastojärjestelmän sekä Joki-verkkokirjaston pääkäyttäjä ja hoitaa Kalajoen kirjaston toiminnan tilastointia. Informaatikolle on langennut oman työn lisäksi kirjastopalvelupäällikölle aiemmin kuuluneita tehtäviä kuten kirjaston automaattien päivitykset ja ongelmanratkaisut sekä muuta tekniikkaan liittyvää. Informaatikko myös sijaistaa esihenkilöä ja vastaa kirjaston arjen toiminnoista.

Koska **sijaistuksia hoidetaan pitkälti omien töiden ohella**, ne syövät voimia, resursseja ja motivaatiota oman päätehtävän hoitamisesta ja sen kehittämisestä. Pitkään jatkuessaan toistuvat **”poikkeustilat”** alkavat muodostua uudeksi normaaliksi ja varsinaisen tehtävän **ta-voitteet hämärtyvät** jäaden arjen kuormituksen alle. Tavoitteeksi jää selvitä päivästä toiseen. Käytännössä yllättävät sairastumiset aiheuttavat aukioloaikojen tilapäistä lyhentämistä ja heikentävät palvelua.

Tapana on myös **yhdistää osa-aikaisia hanketöitä ja osa-aikaisia perustyön sijaisuuksia**. Joskus tämä onkin toimiva ratkaisu, mutta joissakin tapauksissa yhdistelmätehtävässä on vaikea keskittyä olennaiseen.

Henkilökunnalla on omia **vastuualueita**, mutta **kaikki osallistuvat asiakaspalveluun ja koelman hoitoon**. Työpäivät ovat pirstaleisia ja ennalta arvaamattomia. Yllätyksiä ja keskeytyksiä syntyy paitsi asiakkaiden tarpeista ja tapahtumista myös esimerkiksi järjestelmiin ja tekniikkaan liittyvistä ongelmista.

Kirjaston henkilökunta on työhönsä **sitoutunutta**. Monet ovat työskennelleet pitkään samoissa tehtävissä. Kaikilla kirjastossa vakituisesti työskentelevillä, esihenkilöä lukuun ottamatta, on

kirjastoalan koulutus. Se on joko ammatillinen tutkinto (kirjastovirkailijat) tai korkeakoulututkinto (informaatikko tai kirjastonhoitaja).

Vuoteen **2030 mennessä 3 kokoaikaista, vakituista työntekijää saavuttaa eläkeiän.** Tätä suunnitelmaa tehtäessä 1 kirjastovirkailijan tehtävä vapautui ja täytettiin vakinaisesti kesällä 2025. Tulevat eläköitymiset ajoittuvat alustavasti vuosille 2026, 2027 ja 2029, mutta lopullinen ajankohta on työntekijöiden itsensä ratkaistavissa.

Kirjastoalaa tuntevalle, mutta Kalajoen työyhteisössä ulkopuoliselle, ”tarkkailijalle” kirjaston henkilöstötilanne näyttää **sekavana ja tehottomana tulipalojen sammuttamisena**, jossa kirjastoammattilaisille on työnnetty vastuuta, mutta **ei ole annettu selkeästi määriteltyä asemaa tai valtaa päättää** tekemistään asioista. Koska kirjastossa ei ole johtajan virkaa, ei julkisen vallan käyttäminen esimerkiksi hankintojen tai häiriökäyttäytymisestä johtuvien käyttökieltojen osalta ole mahdollista. Kirjastohenkilöstön ainoa virkasuhteessa työskentelevä tällä hetkellä on Himangan kirjastonhoitaja, mutta hänen tehtäviinsä ja vastuihinsa eivät kuulu kirjaston hankintapäätökset tai esimerkiksi pääkirjaston käyttökieltojen määrääminen. Kaikki muut työskentelevät työsuhteissa.

Lisäksi ilmassa on **epätietoisuutta ja epävarmuutta.** Henkilökunta ei tiedä, onko tilanne johtamisen osalta tilapäinen vai pysyvä. Jatkuvien sijaistamisten ja osa-aikaisuuksien sijaan **henkilökunta tarvitsisi työrauhaa ja jatkuvuutta perustehtäviensä hoitamiseen sekä selkeyttä tehtäviin ja vastuualueisiin.**

6.1.1 Johtamisen ja kehittämisen nykytila

Luvussa 4.3 kuvattiin **kirjastojen johtamista Aluehallintovirastojen tekemän selvityksen valossa** (Aluehallintovirastojen julkaisuja 141/2022). Osana peruspalvelujen arviointia selvitettiin henkilöstön riittävyttä ja osaamista sekä kirjastojen johtamista. Arvioinnista käy ilmi, että kolmannes yleisistä kirjastoista toimi 2021 ilman lain edellyttämät kelpoisuusehdot täyttävää johtajaa, mistä koitui kirjastoissa ongelmia. **Kirjastojen johtaminen on hajautunut, jolloin vastuu kirjastojen todellisesta johtamisesta ja kehittämisestä on usein epäselvää. Tämä vaikeuttaa selvityksen mukaan kirjastolain toteuttamista ja kirjastojen voimavarojen tehokasta käyttöä.**

Vastaavia **ongelmia on ilmennyt Kalajoella** sen jälkeen, kun kirjastopalvelupäällikön 1.8.2022 avoimeksi tullutta tehtävää ei ole täytetty. Kirjastopalvelupäällikkö aloitti tehtävässään 2018. Sitä ennen Kalajoen kirjastoa johti perinteiseen tapaan kirjastotoimenjohtaja.

Olipa kirjastoa johtavan nimeke päällikkö tai johtaja tai palveluvastaava, hänen tärkeimmät tehtävänsä ovat **kirjaston taloudellinen ja strateginen johtaminen ja kehittäminen sekä verkostoituminen** muiden toimijoiden ja kirjastoalan kanssa. Johtaja pitää yhteyttä kaupungin organisaatioon ja huolehtii, että tieto kulkee molempiin suuntiin ja henkilökunnalla on selkeät tehtäväkuvat, vastuualueet sekä resurssit työnsä tekemiseen.

Kirjaston esihenkilön tehtäviin on Kalajoella kokeiltu sisäisiä uudelleenjärjestelyjä. Ne todettiin toimimattomiksi ja järjestelyt purettiin. Esihenkilönä myös kirjaston osalta toimii toistaiseksi kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja muiden tehtäviensä ohella.

Kirjastolain mukaan kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan. Kirjaston johtamisen osalta tilanne ei Kalajoella ole koulutuksen eikä kirjaston tehtäviin ja toimintaan perehtymisen osalta kirjastolain mukainen.

Kirjastossa työskentelee koulutettuja ammattilaisia. **Asiantuntijaorganisaatio tarvitsee johtajan, joka täyttää lain kelpoisuusvaatimukset ja jonka tehtävään on varattu riittävästi resurssia seurata kirjastoalaa ja kehittää kokonaisuutta.** Nyt Kalajoen kirjastoa voisi verrata komeaan kaljaasiin, joka päämäärätietoisien purjehtimisen sijaan ajelehtii laineilla kipparin puuttuessa.

Perusteluna kirjastopalvelupäällikön palkkaamatta jättämiselle on esitetty esimerkiksi työyhteisön pientä kokoa. Käytännössä kirjastossa työskentelee vakituisine työntekijöineen, hanketyöntekijöineen, sijaisineen, harjoittelijoineen ja työkokeilijoineen jatkuvasti **yli 10 hengen alaisjoukko.**

Toisaalta **kirjastoa johtava harvoin pienemmissä kunnissa keskittyy vain johtamiseen.** Tavallisempaa on, että myös johtaja/päällikkö **osallistuu asiakaspalveluun ja kokoelmanhoitoon** eli tekee myös kirjastoammatillisia töitä. Kun tehtävä on jätetty täyttämättä, näiltäkin osin lisätyötä on jäänyt muiden harteille.

Kalajoen kirjaston **kehittämisessä saatiin uusien tilojen myötä 2018 päälle uusi vaihde.** Isoilla kehittämishankkeilla etsittiin uusia palvelukonsepteja, hankittiin rohkeasti asiakaskäyttöön uusia laitteita ja kehitettiin toimintoja. Kun kehittämiseen ei enää ole nimettyä, kirjastoalaa tuntevaa tekijää, **kehitys on jäänyt lähtökuoppiin, vaikka sillä olisi ollut edellytykset myös nousta liitoon ja alueen kirjastokehityksen kärkeen.** Henkilökunta ja esihenkilö tekevät parhaansa arkea pyörittäessään, mutta pitkän tähtäimen kehittäminen ei ole mahdollista.

Nykyinen **johtajatilanne synnyttää tehottomuutta**. Jos kirjastopalvelupäällikön paikan täyttämättä jättäminen johtuu taloudellisista säästötarpeista, on ajauduttu ojasta allikkoon. Voidaan puhua resurssien hukkaamisesta.

Aluehallintovirasto esittää kirjastojen johtamisongelman ratkaisemiseksi yleisesti muun muassa seuraavia toimenpiteitä (tarkemmin luvussa 4.3.):

- Kunta palkkaa kirjastoa johtamaan henkilön, jolla on **kirjastolain mukainen kelpoisuus**.
- Jotta kirjastoon sijoitettavat voimavarat saadaan tehokkaaseen käyttöön, kunta **määrittelee kirjaston johtajan vallan ja vastuun selkeästi** sekä **allokoi hänelle aikaa johtaa ja kehittää** kirjaston toimintaa kirjastolain mukaisesti.

Kirjastojen menestystarina perustuu yhteistyöhön ja verkostoitumiseen. Kukin antaa resurssiensa mukaan panoksensa verkostolle. Kirjastoissa on varattava aikaa ja resurssia osallistua verkostojen työskentelyyn.

Kalajoella nykyisessä tilanteessa esimerkiksi **AKE-alueen työryhmiin tai tapaamisiin on vaikea ehtiä mukaan**. Henkilökunnalle ei ole selvää, kenen tehtävä on osallistua Pohjois-Suomen kirjastojen johtajien ja esihenkilöiden vuotuisiin tapaamisiin, joissa päätetään yhteisistä linjauksista ja esimerkiksi Pohjoisen e-kirjaston maksuista. Tapaamisissa jaetaan tietoa ajankohtaisista kirjastomaailman asioista, saadaan koulutusta ja verkostoidutaan. Kalajoen kirjastosta tapaamisiin ei ole viime vuosina välttämättä osallistuttu lainkaan. Ei edes 2024, jolloin tapaaminen järjestettiin Hiekkasärkillä. On voinut käydä niinkin, että sähköpostikutsut eivät ole tavoittaneet, koska selkeää johtajaa kirjastossa ei ole. **Verkostot antavat paljon, mutta vapaamatkustaja saattaa jäädä vahingossa ulos jopa päättävistä pöydistä**.

Yhteenvetona voi todeta, että Kalajoen kirjastossa kirjastoammatillisen johtajan puute on este tehokkaalle toiminnalle, kirjaston kehittämiselle, tulevaisuuden ennakoinnille ja lain tavoitteiden toteuttamiselle. Henkilökunnan kannalta tilanne on kestävä.

6.1.2 Työhyvinvointi

Kalajoen kaupunki selvittää henkilökunnan työhyvinvointia kyselyn avulla kolmen vuoden välein. Viimeisin työhyvinvointikysely tehtiin 2024 ja sitä edellinen 2021. Viimeisimmässä kyselyssä

kirjaston henkilökunta koki työhyvinvointinsa olennaisesti huonommaksi kuin kolme vuotta aiemmin. Tulokset olivat heikommalla kuin Kalajoen kaupungilla keskimäärin.

Asteikolla 1–5 työyhteisön toimivuus sai kirjaston henkilökunnalta keskimääräisen arvosanan 3,1. Kolme vuotta aiemmin se oli 4,6. Kirjastossa oli laskenut reippaasti myös arvostus Kalajoen kaupunkia kohtaan työnantajana.

Kirjastossa on **tartuttu kyselyn jälkeen työhyvinvoinnin parantamiseen** järjestämällä kehittämispäiviä, joissa on pyritty etsimään ongelmakohtia ja niille ratkaisuja. On parannettu **fyysisiä työskentelyolosuhteita** ja **pyritty selkiyttämään työtehtävien sisältöjä**. Keväällä 2024 on **supistettu aukioloaikoja henkilöstöresurssin mukaisiksi**. Aukioloaikojen supistaminen on mahdollistanut henkilökunnalle paremman keskittymisen kunkin omiin erityistehtäviin, mutta toisaalta paine aukioloaikojen lisäämiseen on kasvanut asiakkaiden taholta.

Miksi työhyvinvointi on romahtanut kolmessa vuodessa? Kehittämissuunnitelmaa laadittaessa kirjastosuunnittelija kävi kehittämiskeskustelun henkilökuntaan kuuluvien kanssa yksitellen. Jokaisessa keskustelussa nousi **esiin kirjastopalvelupäällikön paikan jättäminen täytämättä**. Tämä nähtiin merkittävimpänä ongelmana niin työhyvinvoinnin kuin kirjaston kehittämisenkin kannalta.

Henkilökunta nosti esiin myös muita ongelmakohtia, joista suuri osa lopulta johtuu samasta asiasta eli johtajan puutteesta. **Kaivataan läsnä olevaa, kirjastoalan tuntevaa johtajaa**. Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan työpanosta esihenkilönä pidettiin hyvänä, mutta ymmärrettiin hänen aikansa ja mahdollisuuksiensa rajallisuus nykyisessä tilanteessa.

Keskeinen ongelma on myös **vastuiden ja työtehtävien epäselvyys**. Kirjastossa kaivataan selkeämpää vastuualueiden määrittelyä ja myös valtaa päättää omalla vastuulla olevista asioista. Johtajan puuttuessa **päätöksentekoa pyöritellään** turhaan.

Sisäisessä viestinnässä on edelleen toivomisen varaa, vaikka sitä on kehitettykin. Vuoden 2021 työhyvinvointikyselyn jälkeen on panostettu säännöllisiin henkilökunnan palavereihin, sähköisiin kalentereihin ja viikkovartteihin, joihin voi osallistua myös etänä. Etämahdollisuus on toimiva, mutta työhyvinvoinnin kannalta se voi olla myös sudenkuoppa: Työhönsä sitoutunut henkilökunta haluaa osallistua palavereihin myös sairaslomilla, vuosilomilla ja vuorovapailla, mikä voi pitemmän päälle kuormittaa.

Ulkoiseen viestintään osa henkilökunnasta kaipaa näkyvämpää otetta. Kirjasto tarjoaa loistavia palveluja, mutta näkyvämpi **markkinointi toisi palveluille merkittävyyttä ja käyttäjiä**.

Koetaan myös, että Kalajoen **kaupunki ei arvosta kirjastoa tai kirjastohenkilökuntaa**, koska näkemyksiä ja asiantuntemusta ei kuunnella.

Kirjaston **työtilat heikentävät työhyvinvointia, tehokkuutta ja työssä viihtymistä**. Pääkirjastossa henkilökunnan yhteinen työhuone on ahdas. Siellä esimerkiksi puhelimeen puhuminen ei onnistu, eikä keskittymistä vaativia töitä ole helppo tehdä. Henkilökunta kaipaa hiljaisia, äänieristettyjä tiloja vähintään yhtä paljon kuin asiakkaatkin. **Etätyömahdollisuus on** ja keskittymistä vaativissa töissä sitä voisi hyödyntää enemmänkin.

6.2 Henkilöstön tarve 2026–2030

Kalajoen maantieteellä ja asutusrakenteella kirjaston palveluihin tarvitaan vähintään kaksi toimipistettä ja lisäksi hakeutuvat/liikkuvat palvelut niille, jotka eivät omin voimin pääse kirjastoon. Ilman riittävää, ammattitaitoista kirjastohenkilökuntaa kirjastopalvelut eivät pyöri, vaikka digitalisaatio etenee ja omatoimitekniikkaa hyödynnetään. Lukutaidon edistäminen ja muut kirjaston la-
kisääteiset tehtävät vaativat osaamista ja ihmistyötä.

Nykyistä henkilöstömäärää ei voi kirjastosta vähentää, jos halutaan säilyttää nykyisen palvelutaso lähipalveluna ja täyttää lain asettamat tavoitteet sekä tehtävät. Resurssien harkitulla kohdentamisella on mahdollista tehostaa toimintaa. Se edellyttää kirjaston johtajatilanteen korjaamista kirjastolain mukaiseksi.

Jotta kirjasto voi toteuttaa Viiden tähden kaupunki -strategiaa ja lisätä omalta osaltaan kaupungin vetovoimaisuutta sekä asukkaiden hyvinvointia, **tarvitaan osaamisen ja tehtävien sekä vastualueiden päivittämistä tulevaisuuden tarpeisiin.**

Kun tehtäviä jatkossa täytetään, niiden sisällöt tulee päivittää **toiminnan painopisteitä ja strategisia tavoitteita tukeviksi** huomioiden myös **synergiahyödyt** yhteistyöstä Kalajoki Akatemian muiden toimijoiden kanssa. Erityisesti kulttuuritoimi ja Akatemian vahtimestarin palvelut kannattaa huomioida myös kirjaston toiminnan näkökulmasta.

6.2.1 Osaamiskartoitus

Henkilökunnan osaamiskartoitus toteutettiin **itsearviointina** osana kehittämissuunnitelmaa. **Web-kyselyyn vastasivat kaikki helmikuussa 2025 kirjaston palveluksessa olleet**, sekä vakituiset että hanketyöntekijät ja sijaiset, eli yhteensä 10 henkilöä.

Tavoitteena oli **kartoittaa henkilökunnan käsityksiä omista työelämään liittyvistä taidoistaan nyt ja arvioida taitojen merkitystä tulevaisuudessa**. Kartoituksessa oli kysymyksiä sekä yleisistä työelämätaidoista että kirjastoalan erityisosaamisesta.

Seuraavassa kootusti keskeisiä nostoja osaamiskartoituksen tuloksista:

- **Oman työn hallinta** on hyvällä tasolla, mutta joustavuudessa ja sopeutumisessa uuteen koetaan eniten haasteita; näiden taitojen merkityksen arvellaan lisääntyvän
- **Yleisissä työelämätaidoissa** koetaan haasteita eniten kehittämisosaamisessa ja monikulttuurisuustaidoissa; samalla monikulttuurisuustaitojen merkityksen arvioidaan tulevaisuudessa kasvavan eniten
- **Taloudellinen ajattelutapa on** hyvin hallinnassa; merkityksen arvellaan kasvavan tulevaisuudessa
- **Viestintä- ja vuorovaikutustaidoissa** haastavimmiksi koetaan verkostoissa toimiminen ja markkinointihenkisyys, myös ryhmätyötaidoissa koetaan puutteita; samojen taitojen merkitysten arvellaan kasvavan eniten tulevaisuudessa
- **Digitaidot** ovat hyvällä tasolla; merkityksen arvioidaan edelleen kasvavan
- **Kirjastoalan osaamisessa eniten puutteita on yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistämisessä**, kolmannes hallitsee osittain, kolmannes ei hallitse ja kolmannes ei katso tämän lakisääteisen tehtävän kuuluvan lainkaan omiin tehtäviinsä; merkityksen arvioitiin kuitenkin lisääntyvän tulevaisuudessa
- **Pedagogista osaamista kukaan ei koe osaavansa hyvin tai erinomaisesti**, osittain kyllä; merkityksen uskotaan pysyvän ennallaan tai kasvavan
- **Tapahtumien järjestämisen ja tekniikan** kirjastohenkilökunta kokee hallitsevansa hyvin tai ainakin osittain; merkityksen uskotaan kasvavan

Kysyttiin myös, **mitä omia osaamisalueitaan vastaajat haluaisivat erityisesti kehittää**. Esiin nostettiin pedagoginen osaaminen, aikuisten ja senioreiden kirjastopalvelut, kirjavinkkaus koululaisille, luettelointi, 3D-opastus asiakkaille, digitaidot kuten pelihuoneen pelikoneiden käyttö ja @paja, asiakaslaitteiden hallinta sekä monikulttuurisuus.

Entä **mitä osaamista kirjastohenkilökunnan mielestä voitaisiin kehittää yhteisesti työpaikalla**? Näitä toivottiin: tapahtumien järjestäminen, projektinhallinta, enemmän yleisesti/yhdessä seurattavia koulutuksia, tiimityötaidot, koko henkilökunta hallitsisi enemmän myös toisten

töitä, jotta tarvittaessa voitaisiin olla apuna (koskee myös Virta-salia ja lipunmyyntiä), kouluyhteistyö, varhaiskasvatusikäisten tarjonta sekä viestintä.

Kalajoen kirjaston henkilökunnan **koulutusmäärät ovat viime vuosina ylittäneet lähes tavoitetasoon eli 6 koulutuspäivää/henkilötyövuosi**. Kirjastoalan koulutuksia on hyvin tarjolla verkossa. Koronapandemian jälkeen palattu myös livekoulutuksiin, mutta ne edellyttävät matkustamista ja vievät enemmän työaika. Webinaareja voi seurata tallenteina, mikä helpottaa työvuorojärjestelyjä.

Koulutuksia järjestävät alueellista kehittämistehtävää hoitavat kirjastot, valtakunnallista erityistehtävää hoitavat kirjastot kuten lastenkirjastotyön erityistehtävää hoitava Seinäjoen kaupunginkirjasto, Kansalliskirjasto, aluehallintovirastot sekä kirjastoalan järjestöt. Kirjastoilla on yhteinen koulutusala [Liboppi.fi](https://liboppi.fi), jossa on tarjolla ammatillista täydennyskoulutusta.

Kalajoen kaupunki tarjoaa työntekijöilleen [Eduhouse-palvelun](https://eduhouse.fi), jossa on verkkokoulutuksia niin yleisiin työelämätaitoihin kuin kirjastoalan osaamiseenkin. Koulutustarjontaa riittää, mutta **koulutuksiin osallistuminen vaatii omaa aktiivisuutta, esihenkilön kannustusta ja mahdollisuutta irrottautua arjen kiireistä**.

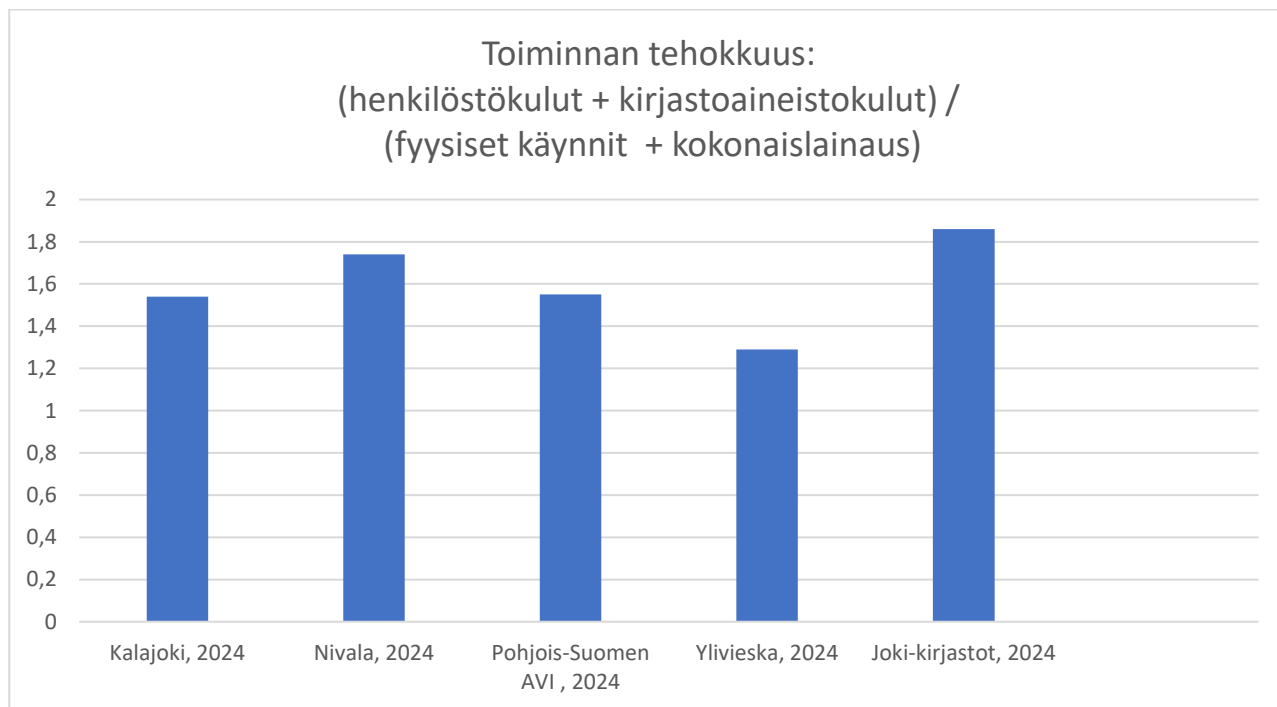
Yhteiset, säännöllisesti toistuvat kehittämis- ja koulutuspäivät ovat tärkeitä työyhteisön toimivuuden, vuorovaikutuksen ja viestinnän näkökulmasta. Niitä Kalajoen kirjastossa on pyritty vuosittain järjestämään. Joki-kirjastoilla on myös yhteisiä koulutuspäiviä.

6.2.2 Toiminnan tehokkuus

Kalajoen kirjaston henkilöstökulut ovat viiden vuoden takaiseen verrattuina laskeneet. Kirjastoaineistoon on pystytty käyttämään hivenen aiempia vuosia enemmän euroja, mutta kokonaismenot olivat laskusuunnassa 2024 edelliseen vuoteen verrattuna.

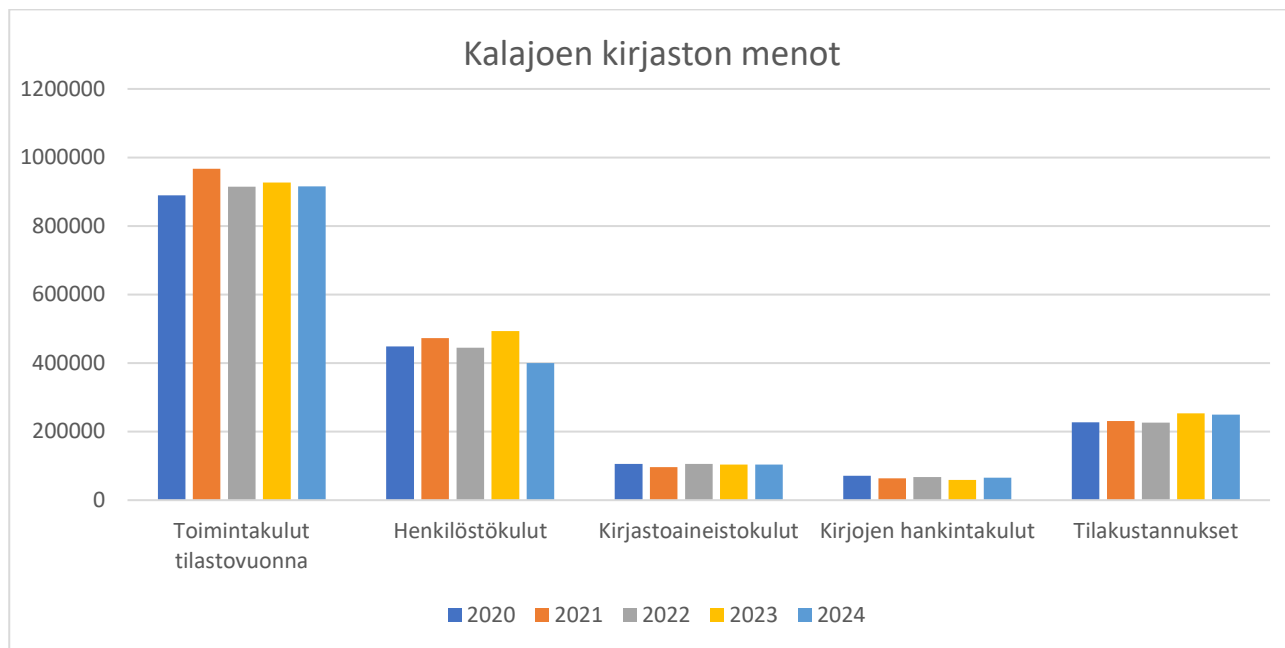
Kirjastotilastoissa toiminnan tehokkuutta mitataan tunnusluvulla, jossa yhteen lasketaan henkilöstö- ja aineistokulut ja niiden summa jaetaan fyysisten käyntien ja kokonaislainauksen summalla. Alla olevassa kaaviossa vertaillaan Kalajoen tunnuslukua Ylivieskan ja Nivalan kirjastojen sekä Joki-kirjastojen keskiarvon ja Pohjois-Pohjanmaan AVI-alueen keskiarvon tunnuslukuihin vuoden 2024 tilastoissa. **Kalajoki sijoittuu tässä vertailussa Ylivieskan jälkeen toiminnoiltaan toiseksi tehokkaimmaksi.** (Lähde: [Suomen yleisten kirjastojen tilastot](#))

Ero Ylivieskaan selittyy pitkälti Kalajoen kahden toimipisteen vaatimilla henkilöstö- ja aineistomeinoilla verrattuna yhden toimipisteen kuntaan. Toki ylivieskalaiset lainaavat kirjastostaan kalajokisia ahkerammin, mikä nostaa tehokkuutta.

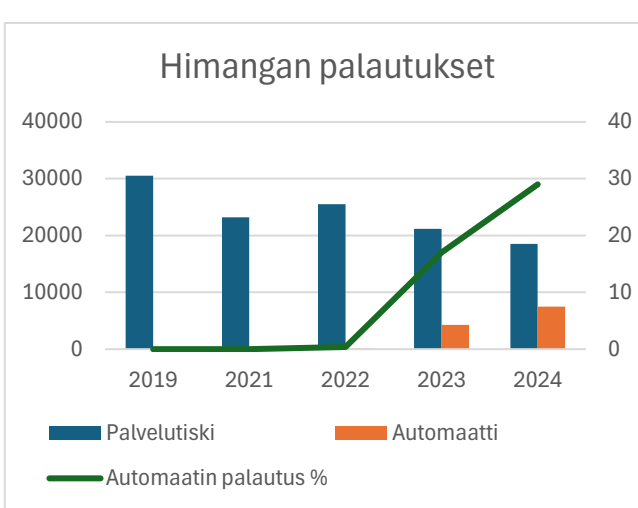
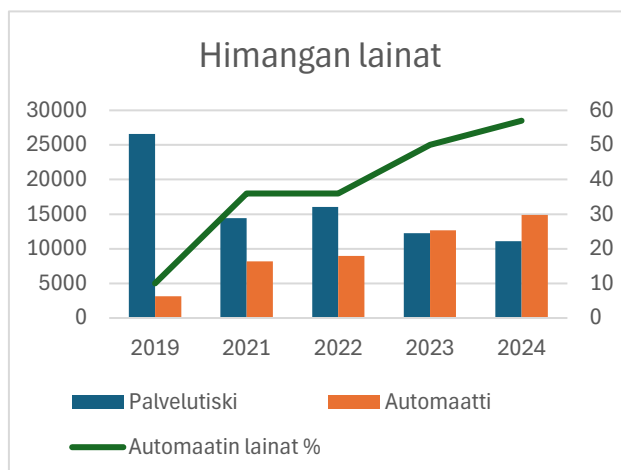
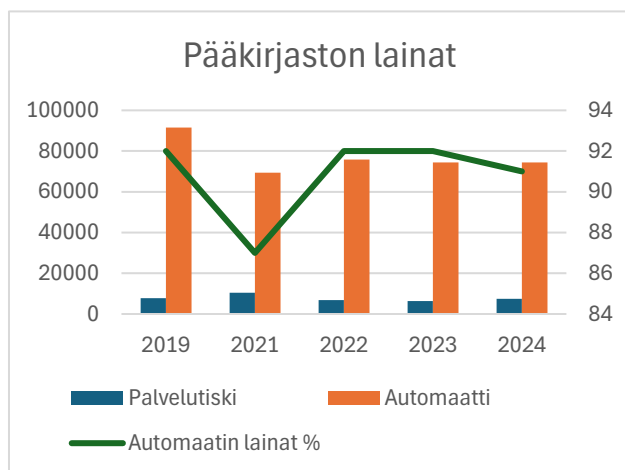
Kalajoen **aukioloaikoja on supistettu** henkilökuntavajeen vuoksi. Himangan kirjastossa aukioloaika on lisääntynyt omatoimikirjaston käyttöönoton myötä 2023.

Kalajoella pääkirjastoa voi käyttää myös omatoimisesti silloin, kun Virta-salissa on tapahtumia ja ovet ovat avoinna, vaikka henkilökunta ei olekaan paikalla. Omatoimitekniikkaa ei pääkirjastossa ole, eikä epävirallinen itsepalveluaika ole kovin laajasti asiakkaiden tiedossa.

Tekniikka on vähentänyt käsityötä asiakaspalvelussa. **Pääkirjastossa yli 90 % ensilainoista kulkee asiakkaiden toimesta itsepalveluna** automaattien kautta. **Himangalla omatoimikirjasto on lisännyt lainausautomaatin käyttöä** myös henkilökunnan palveluaikoina ja sieläkin automaattien kautta meni ensilainoista **lähes 60 %** 2024. Palautuksista pääkirjastossa tehtiin automaatilla myös yli 90 %, Himangalla vasta vajaat 30 %. Myös automaatit vaativat henkilökuntaa: palautusautomaatti tukkeutuu aika nopeasti, ellei sitä tyhjennetä ja aineisto on hyllytettävä paikoilleen tai siirrettävä kuljetukseen toisiin kirjastoihin.

Pelkkä tekniikan olemassaolo ei aina ratkaise, vaan asiakkaita tulee ohjata automaattien käyttöön opasteilla ja tilojen palvelumuotoilulla. Uudessa pääkirjastossa tämä on huomioitu jo suunnitteluvaiheessa. Himangan kirjastossa on edelleen näkyvimmin tarjolla asiakaspalvelutiski, johon asiakkaat luonnollisesti ohjautuvat.

Lainausta ja palautusta ovat vain pieni osa kirjastotyön kokonaisuutta. Aineisto on hankittava, luetteloitava, käsiteltävä lainauskuntoon, hyllytettävä päivittäin oikealle paikalleen, tehtävä poistoja jne. **Vaikka tekniikkaa on tarjolla, fyysisen aineiston osalta se ei korvaa ihmis-työtä.** E-aineistokokoelmaakin pitää hoitaa ja tekniikkaa kehittää. Myös kirjaston muut tehtävät kuten tietopalvelu, digituki, lukemisen edistäminen, tapahtumat tai yhteiskunnallinen vuoropuhelu vaativat ihmistä.

Kirjastoissa tekoäly on jo monen palvelun taustalla hyvänä työkaluna henkilökunnalle ja asiakkaille. Tekoälyä hyödynnetään kirjastoissa esimerkiksi näin (tässä listauksessa käytetty apuna tekoälysovellusta):

- Asiakaspalvelu: Chatbotit vastaavat asiakkaiden yleisiin kysymyksiin 24/7. Monikielinen tuki ja automaattinen käännösteknologia auttavat palvelemaan eri kieliryhmiä.

- Aineiston hallinta: Tekoälypohjainen sovellus ehdottaa asiasanoja ja helpottaa luetteloitustyötä. Analytiikka kertoo, mitä aineistoa käytetään ja mitä pitäisi hankkia lisää tai poistaa.
- Sisällön suosittelu: Tekoäly suosittelee kirjoja lainaushistorian tai kiinnostuksen kohteiden mukaan. Käytössä esim. Helmet-verkkokirjastossa.
- Tilojen ja palveluiden kehittäminen: Kävijävirtojen analysointi auttaa suunnittelemaan tilojen käyttöä. Asiakaspolkujen seuranta paljastaa, miten palvelut toimivat verkossa.
- Lukemisen ja oppimisen tuki: Tekoälyavusteiset sovellukset auttavat lukemisvaikeuksista kärsiviä. Kirjastot järjestävät tekoälytyöpajoja osana digitaalista lukutaitoa

Tekoäly voi vähentää kirjastoissa rutiinityötä, parantaa asiakaskokemusta, auttaa kohdentamaan palveluita ja aineistoa sekä helpottaa päätöksentekoa ja kehittämistä. Tulevaisuudessa siintävät jo nykyistä ”älykkäämmät” varaus- ja lainausjärjestelmät, personoidut kirjastopalvelut, automaattinen sisältöluokittelu ja puheentunnistus tai virtuaaliopastajat ja ääni-palvelut kirjastotiloissa.

Tekoälyä tulee käyttää eettisesti ja asiakastietoja suojaten. Kirjastojen rooli ja vastuu tiedon luotettavana välittäjänä säilyvät, vaikka teknologia kehittyy.

6.2.3 Tehtävänkuvaukset, nimekkeet ja vastuualueet

Kalajoen kaupunki on muiden kuntien tavoin ottamassa käyttöön uuden tasopalkkausjärjestelmän. Tähän liittyen tehtävänkuvauksia on esihenkilöiden toimesta käyty läpi ja niitä uudistetaan tarvittaessa.

Kirjastossa on toistaiseksi käytössä yhteinen tehtävänkuvaus 5 kirjastovirkailijalle ja omat tehtävänkuvauksensa kirjastoauton kirjastovirkailijalle, informaattikolle, pääkirjaston kirjastonhoitajalle ja Himangan kirjastonhoitajalle. Myös kirjastovirkailijoilla on kullakin omia vastuualueitaan kuten luettelointi, asiakkaiden laskuttaminen, ostolaskujen tarkistaminen ja tiliöinti tai yhteistyö koulujen kanssa.

Tulevaisuudessa tehtävänkuvauksissa tulee näkyä myös erityistehtävät ja vastuualueet. Henkilökunta on käynyt läpi omia tehtävänkuvauksiaan kehittämissuunnitelmaan liittyvässä työpajassa. Ehdotuksia ja päivityksiä tehtävänkuvauksiin on tehty. Esimerkiksi esimiehen sijaistamisen tulee jatkossa näkyä informaattikon tehtävänkuvauksessa, jos se hänen tehtäviinsä jatkossakin kuuluu.

Osaamiskartoituksen yhteydessä on mietitty tulevia taitovaatimuksia ja muuttuvia tehtäviä. **Kirjastoissa on käytössä laaja kirjo tehtävänimekkeitä. Kalajoella on toistaiseksi käytetty perinteisiä nimekkeitä, mutta onnistuneiden rekrytointien ja työpaikkojen veto-voimaisuuden varmistamiseksi viimeistään avautuvia tehtäviä täytettäessä kannattaa myös nimekkeet tarkistaa kuvaamaan todellisia työtehtäviä.**

Esimerkiksi niin kutsuttujen hakeutuvien palveluiden osalta saattaa tulla isojaakin muutoksia tulevaisuudessa niitä hoitavan tehtäviin. Kirjastovirkailija on yleisnimitys, jonka alle toki voidaan laittaa tehtäviksi vaikkapa liikkuvat kirjastopalvelut, pop up -kirjastot, senioripalvelut tai lukemisen edistäminen. Muitakin nimekevaihtoehtoja löytyy, eikä kukaan ole kieltänyt keksimästä sopivampaa sitä mukaa, kun uusia tehtäviä avautuu.

Kirjastovirkailija on menneen maailman tehtävänimeke, joka johtaa harhaan. Virkaa nykyisillä kirjastovirkailijoilla ei enää ole, vaan he työskentelevät työsuhteessa. Usein kirjastovirkailijaksi kutsutaan yleiskielessä ketä tahansa kirjastossa työskentelevää. Kirjastoalaa tuntevalle avautuvalla nimekkeisiin liittyvällä hierarkialla ei nykyisissä kirjastoammateissa ole samanlaista merkitystä kuin ennen. Tehtävät ja osaaminen ratkaisevat.

Henkilökunnan työpajassa pohdittiin **mahdollisia uusia tehtävänimekkeitä**. Esiin nousi esimerkiksi **mediaohjaaja**. Jos yksi avautuvaista kirjastovirkailijan toimista olisikin tulevaisuudessa mediaohjaaja, hänen tehtävänsä voisivat kirjaston perustyön ohella painottua laitteiden ja tekniikan käyttöön sekä niihin liittyvään opastamiseen. Informaatikko voisi tehdä työnsä myös kirjastonhoitajan nimekkeellä, mikä olisi asiakkaille ehkä helpommin tunnistettava ja lähestyttävä nimeke.

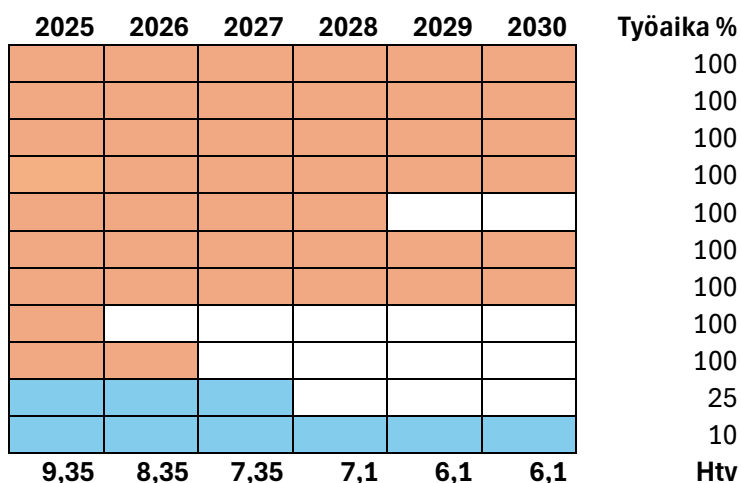
Kirjaston **johdossa työskentelevän nimekkeessä pitäisi henkilökunnan mielestä näkyä jollakin tavalla kirjasto**. Nimeke voisi olla **kirjastonjohtaja, kirjastojohtaja, kirjastopäällikkö, kirjastopalvelupäällikkö tai kirjaston palveluvastaava**. Nämä kertoisivat sekä kirjastoalaa tunteville että asiakkaille tehtävän sisällöstä riittävästi.

Tärkeintä on, että kuhunkin tehtävään liittyvät erikoisvastuut tulevat kirjatuiksi ja kaikki tehtäväkokonaisuudet ovat jonkun vastuulla. Pienehkössä kirjastossa jokaisen tulee hallita palvelukokonaisuus. Siitä huolimatta vastuuta voidaan jyvittää pienemmistä kokonaisuuksista. Esimerkiksi asiakaspalvelusta, lasten ja nuorten palveluista, tapahtumista, viestinnästä, hakeutuvista palveluista (makaan lukien Kirjat kotiin -palvelu), luetteloinnista, lehdistä, aineistohankinnoista tai asiakaslaitteista.

6.3 Henkilöstösuunnitelma 2026–2030

Kokoaikaisten työntekijöiden lisäksi kirjaston kustannuspaikalta maksetaan **osa kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan (25 %) sekä toimisto- ja koulutussihteerin (10 %) palkoista.**

Jos avautuvia paikkoja ei täytettäisi, **henkilötyövuodet vähenisivät eläköitymisten myötä 9,35 henkilötyövuodesta 6,1 henkilötyövuoteen, kun otetaan huomioon myös kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan sekä toimisto- ja koulutussihteerin työaika kirjastossa (siniset ruudut)**. Alla oleva taulukko visualisoi ennustetta vuosien 2026–2030 osalta.

Kirjastossa tarvitaan jatkossakin vähintään nykyinen määrä henkilökuntaa ja palveluista vastaava, kirjastolaitoksen johtamiseen lain mukaan kelpoinen viranhaltija, jotta kirjasto selviytyy lakisääteisistä tehtävistään ja pystyy toteuttamaan Viiden tähden kaupunki -strategian tavoitteita. Kalajoen tavoitteena on olla Pohjois-Suomen

paras julkisen sektorin työpaikka, joka ottaa päätöksenteossa huomioon henkilöstön hyvinvoinnin ja houkuttelevan työnantajamaineen.

Seuraavassa esitellään **kolme vaihtoehtoa tulevaan henkilöstömäärään ja palveluista vastaavan palvelupäällikön tehtävien hoitamiseen**. Rekrytoitavien työntekijöiden tehtävänimekkeet ja tehtävänkuvat tarkastellaan tapauskohtaisesti tehtävien avautuessa.

Vaihtoehto A

- Rekrytoidaan vapautuviin toimiin työntekijät palvelutarpeen mukaisilla tehtävänkuvilla ja nimekkeillä.
- Täytetään kirjaston kehittämisestä, taloudesta, henkilöstöhallinnosta ja strategisesta suunnittelusta vastaava kirjaston palvelupäällikön/johtajan/palveluvastaavan kokoaikainen virka 2026 kelpoisuusehdoilla, jotka kirjastolaki edellyttää kunnan kirjastolaitosta johtavalta.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan osuus kirjaston henkilötyövuosista ja palkkakustannuksista jää pois ja resurssi voidaan hyödyntää kulttuuritoimeen, mukaan lukien kaupungin hyvinvointityön koordinoimiseen.
- Kirjaston palvelupäällikön tehtäviin sisällytetään kirjaston kehittäminen osana kulttuurikeskusta yhteistyössä kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan kanssa.

Plussat:

- ✓ Kirjaston johtaminen lain mukaisella kelpoisuudella mahdollistaa kirjaston kokonaisvaltaisen kehittämisen osana kulttuurikeskusta.
- ✓ Lisäresurssi kulttuuritoimeen tarkoittaa vetovoimaisempia kulttuuripalveluja ja panostusta hyvinvointityöhön.
- ✓ Lisäresurssi kirjastoon tarkoittaa parempaa kirjastopalvelua, kuntalaisten parempaa hyvinvointia ja vetovoimaista kirjastoa.
- ✓ Läsnä oleva esihenkilö edistää henkilökunnan työhyvinvointia.
- ✓ Henkilökunta voi keskittyä varsinaisiin tehtäviinsä.
- ✓ Kirjastovirkailijoilta avautuvat toimet voidaan kohdentaa tuleviin palvelutarpeisiin.
- ✓ Aukioloaikoja on mahdollista lisätä nykyisestä.

Miinukset:

- ✓ Henkilötyövuosien palauttaminen (+0,75) vuoden 2022 tasolle lisää henkilöstökuluja nykyisestä arviolta 30 000 €.

2025	2026	2027	2028	2029	2030
				Kirjastov.	
	Kirjastov.				
		Kirjastov.			
	Palvelup.				
9,35	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1

Vaihtoehto B

- 2026 avautuvan kirjastovirkailijan toimen resurssi käytetään kirjaston palvelupäällikön/johtajan/vastaavan palkkaamiseen. Täytetään kirjaston kehittämisestä, taloudesta, henkilöstöhallinnosta ja strategisesta suunnittelusta vastaavan kokoaikainen virka 2026 kelpoisuusehdoilla, jotka kirjastolaki edellyttää kunnan kirjastolaitosta johtavalta. Lakkautetaan vastaavasti yksi kirjastovirkailijan toimi.
- Muut kirjastovirkailijoiden avautuvat toimet täytetään palvelutarpeen mukaisesti.
- Edellyttää aukioloaikojen tarkastelua ja omatoimiratkaisuja.
- Edellyttää työvuorosuunnittelun uudelleentarkastelua ja henkilökunnan joustavaa liikkumista toimipisteiden välillä.
- Mahdollistaa kirjaston kehittämisen ja vetovoimaiset, hyvinvointia tukevat kirjasto-palvelut.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan osuus kirjaston henkilötyövuosista ja palkkakustannuksista jää pois ja resurssi voidaan hyödyntää kulttuuritoimeen, mukaan lukien kaupungin hyvinvointityön koordinoimiseen.
- Palvelupäällikön tehtäviin sisällytetään kirjaston kehittäminen osana kulttuurikeskusta yhteistyössä kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan kanssa.

Plussat:

- ✓ Kirjaston johtaminen lain mukaisella kelpoisuudella mahdollistaa kirjaston palvelujen kehittämisen osana kulttuurikeskusta.
- ✓ Lisäresurssi kulttuuritoimeen tarkoittaa vetovoimaisempia kulttuuripalveluja ja panostusta hyvinvointityöhön.
- ✓ Läsnä oleva esihenkilö edistää henkilökunnan työhyvinvointia.
- ✓ Henkilökunta voi keskittyä varsinaisiin tehtäviinsä.

- ✓ Kirjastovirkailijoilta avautuvat toimet voidaan kohdentaa tuleviin palvelutarpeisiin.
- ✓ Arviolta 20 000 € säästö henkilöstökuluissa verrattuna nykyiseen, mutta sijaistarpeet voivat lisääntyä.

Minukset:

- ✓ Aukioloaika ei lisäännä, vaan mahdollisesti vähenee.
- ✓ Palvelupäällikön/johtajan/vastaavan panosta tarvitaan asiakaspalveluun ym. perustehtäviin enemmän kuin vaihtoehdossa 1 ja aikaa kehittämiseen jää vähemmän.
- ✓ Henkilökunnalla enemmän iltavuoroja ja liikkumista toimipisteiden välillä, jolloin työn kuormittavuus lisääntyy.
- ✓ Henkilöstöresurssin pienenemisen vuoksi toiminta on haavoittuvampaa äkillisten poissaolojen sattuessa.

2025	2026	2027	2028	2029	2030
				Kirjastov.	
	Kirjastov.				
		Kirjastov.			
	Palvelup.				
9,35	9,1	9,1	9,1	9,1	9,1

Vaihtoehto C

- Koska läsnä olevan johtajan tarve on akuutti, on toimittava nopeasti tilanteen rahoittamiseksi ja työhyvinvoinnin turvaamiseksi. Himangan 2026 avautuva virkailijaresurssi käytetään määräaikaisen (2 v.) kirjaston palvelupäällikön/johtajan/vastaavan palkkaamiseen, kirjastovirkailija rekrytoidaan vasta 2028.
- 2028 kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan tehtävän mahdollisesti avautuessa kirjastonjohtajalle laissa asetettu kelpoisuus sisältyy tähän tehtävään ja työaika kirjastossa vähintään 50 %, ei asiakaspalveluvuoroja. Nimeke esimerkiksi kirjasto- ja kulttuurijohtaja.
- Edellyttää lisäresurssia kulttuuripuolelle, esimerkiksi kulttuurituottaja ja myös hyvinvointityön koordinointiin tarvitaan lisäresurssi.
- Edellyttää kirjaston aukioloaikojen uudelleentarkastelua ja omatoimiratkaisuja.
- Edellyttää tehtävien ja vastuiden uudelleenjärjestelyjä.

Plussat:

- ✓ Kirjaston johtaminen lain mukaisella kelpoisuudella mahdollistaa kirjaston kehittämisen.
- ✓ Läsnä oleva esihenkilö edistää henkilökunnan työhyvinvointia.
- ✓ Henkilökunta voi keskittyä varsinaisiin tehtäviinsä.
- ✓ Kirjastovirkailijoilta avautuvat tehtävät voidaan kohdentaa tuleviin palvelutarpeisiin.
- ✓ Mahdollistaa kirjasto- ja kulttuurikeskuksen kehittämisen kokonaisuutena ja synergiaetujen hyödyntämisen.

Miinukset:

- ✓ Aukioloaika ei lisäännä, vaan mahdollisesti vähenee, ellei omatoimiaikaa oteta huomioon.
- ✓ Edellyttää tehtävien uudelleenjärjestelyä.
- ✓ Haasteena jaettu johtajuus.
- ✓ Kirjaston henkilöstömenot kasvavat arviolta 15 000 €
- ✓ Lisäresurssin tarve kulttuuritoiminnan puolelle.

2025	2026	2027	2028	2029	2030
				Kirjastov.	
			Kirjastov.		
		Kirjastov.			
	Määräaik. palvelup.				
			Kirjasto- ja kulttuurij.		
9,35	9,1	9,1	9,6	9,6	9,6

Tulevaisuudessa kannattaa selvittää myös kirjaston johtaminen Joki-kirjastojen yhteistyön näkökulmasta. Seutukirjasto, jolla on oma hallinto ja organisaatio, on yksi Suomessa käytetty vaihtoehto. Se vaatisi selvityksen esimerkiksi hankkeella sekä yhteisen tahtotilan ja päätökset 14 kunnalta. Jos yhteisellä johdolla ja organisaatiolla olisi saavutettavissa hyötyjä kaikille osapuolille, vaihtoehtoa kannattaisi selvityksen jälkeen harkita.

Kalajoen taajamien asukaskehitys saattaa myös vaikuttaa tulevaisuudessa kirjaston palveluihin. Jos vakituinen asutus lisääntyy nykyiseen tahtiin Hiekkasärkillä, asukkaiden peruspalvelut tulee jollakin tavalla turvata myös siellä. Asiakaskyselyssä

ehdotettiin Hiekkasärkille omatoimikirjastoa. Se edellyttäisi tilojen, aineiston ja tekniikan lisäksi myös lisää henkilöstöresurssia, koska omatoimikirjastokaan ei toimi ilman henkilökuntaa. Tällä hetkellä Hiekkasärkien asukkaita palvellaan kirjastoautolla.

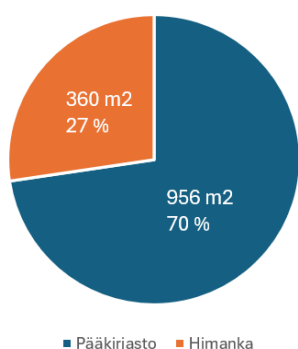
7 Kirjaston tilat

Kirjastolain mukaan kirjastolla tulee olla tehtäviensä hoitamiseksi **tarkoituksenmukaiset tilat**. Kirjaston on **tarjottava tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan**. Kirjastolain 10 §:n mukaan yleisen **kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa**.

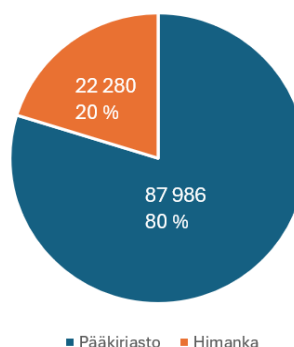
Kalajoen kaupunginkirjasto toimii **kahdessa toimipisteessä**. Kalajoen keskustan pääkirjasto on valmistunut 2018 Kauppa- ja kulttuurikeskus Merran yläkertaan. Himangan kirjasto toimii Himangan kirkonkylällä 1985 rakennetuissa tiloissa Raumankarin koulun vieressä.

Yhteensä hyötyneliöitä on kirjaston käytössä 1316, joista noin 956 pääkirjastossa ja noin 360 Himangalla. Himangan kirjaston rakennuksessa on lisäksi 127 neliömetriä, jotka ovat Raumankarin koulun käytössä.

Neliömetriä yhteensä 1316

Vuoden 2024 kävijät pääkirjastossa ja Himangalla

Vuonna 2024 pääkirjastossa kävi 87 986 asiakasta ja Himangan kirjastossa 22 280. Pääkirjaston kävijävirtaa lisäävät Virta-salin tapahtumat. Tilakustannukset olivat 27 % kirjaston menoista 2024.

Kehittämissuunnitelman tehtävänannossa jo todettiin, että Himangan kirjaston tilat vaativat toimenpiteitä vuosina 2026–2030. Suunnitelmaa laadittaessa on käynyt ilmi, että myös seitsemän

vuotta käytössä olleissa pääkirjaston tiloissa ja kalusteissa on jo muuttuneista toiminnoista ja kulumisesta, mutta myös alkuperäisen suunnittelun puutteista johtuvia muutos- ja korjaustarpeita.

7.1 Kalajoen pääkirjasto

7.1.1 Tilanne 2025

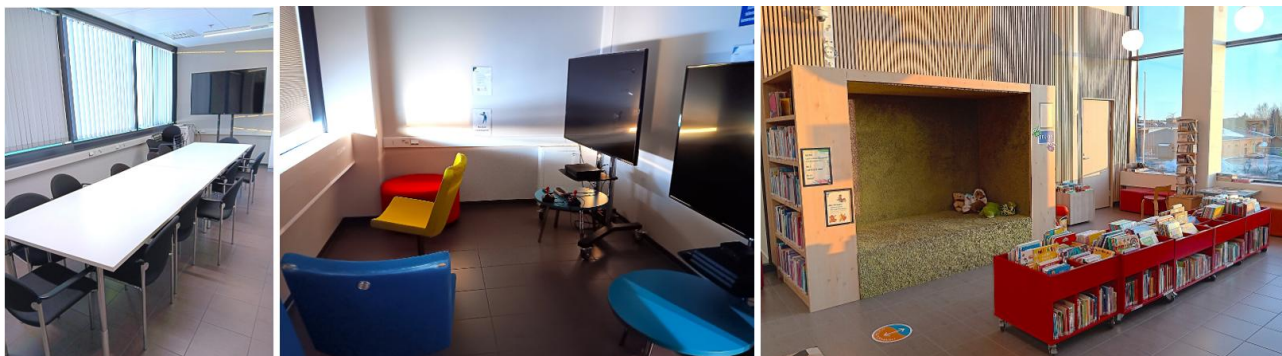
Kalajoen uusi pääkirjasto avattiin kauppakeskuksen yläkertaan syyskuussa 2018. Uutta kirjastoa oli haaveiltu pitkään ja **modernit tilat olivat valtava kehitysloikka** kirjaston palveluissa. Asiakkaat ovat ottaneet tilat omikseen ja ne ovat tuoneet Kalajoelle ansaittua mainetta, koska uusia kirjastoja nousee nykyisin varsin harvoin.

Valtio ei enää osoita korvamerkittyä avustusta kirjastojen rakentamiseen. Kunnat toteuttavatkin yhä enemmän eri toimialojen yhteisiä tiloja. Kalajoella synergiaa on haettu kirjastosta ja kulttuuri-toimesta sekä kaupallisista toimijoista. Esimerkiksi Pudasjärvellä on koottu saman katon alle kaikki vapaa-ajanpalvelut, kirjasto sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Aluehallintovirastot suosittelevat yhteistyötä, joka tukee myös kirjastojen toimintaa. (Aluehallintovirastot: Peruspalvelujen arviointi 2019: Kirjastotilat)

Kalajoella uudet tilat herättivät heti ihastusta. Anne Tavasti teki opinnäytetyönsä noin vuosi tilojen käyttöönoton jälkeen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Kalajoen uudesta kirjastosta. Opinnäytetyön otsikkoon tiivistyy asiakaskokemus: ”Tämä kirjasto on ollut parasta koskaan mitä Kalajoelle on saatu.”

216-paikkainen **kulttuurisali Virta** tapahtumiseen kirjaston perällä on kulttuuritoimen hallinnoima olennainen osa kirjasto- ja kulttuurikeskuksen kokonaisuutta. **Käynti Virta-saliin kulkee kirjaston kautta.** Kirjasto hyödyntää Virta-salia toiminnassaan ja **yhteistyöstä on etua.** Toisaalta salin ilta- ja viikonloppukäyttö on **haaste** toivotulle pääkirjaston **omatoimikäytölle.**

Kirjastossa on kokoelmatilan lisäksi erilaisia muita tiloja. Asiakkaat voivat varata kirjastosta **pienryhmätilan** kokouksille tai tapahtumille. Lasten ja nuorten suosiossa on **pelihuone** pelikonsoleineen. **Mediapaja @pajassa** on asiakkaiden käytössä ohjelmistoja ja laitteita kuvan sekä musiikin editointiin. **Kuution** voi varata kokoukseen tai työskentelyyn. **Näyttelytilat ovat kirjaston seinällä**, mutta erillisten näyttelytilojen puute on jatkuva puheenaihe Kalajoella.

Kirjastoon toivottiin kahvilaa ja uuden kirjaston avautuessa sellainen olikin tarjolla. **Kahvila Kirjalle** rakennettiin keittiö ja palvelutiski, joka toimii myös kulttuurisalin lipunmyyntipisteinä. Kahvilan asiakkaat käyttivät samaa tilaa kuin kirjaston lehtien lukijat. Kahvilan toiminta on lopetettu kannattamattomana. Keittiö ja kalusteet palvelevat tapahtumien väliaikatarjoiluja. Kahvilassa on kahviautomaatti.

7.1.2 Tilat palvelutarpeiden näkökulmasta

Pääkirjaston tiloissa on alusta saakka **ilmennyt myös ongelmia käyttäjien näkökulmasta**. Nämä liittyvät erityisesti **äänimaailmaan**, joka on Tavastin opinnäytetyössä, maaliskuun 2025

”Lasten leikkipaikka on häiritsevässä paikassa. Ei ole kiva lukea lehtiä kun lapset kiljuu vieressä!
Toivoisin rauhaa.”

”Lasten osaston uudistus hyvä, kirjat ovat nyt paremmin esillä ja lasten löydettävissä.”

Asiakaskysely, 2025

asiakaskyselyssä ja suorissa asiakaspalautteissa todettu meluisaksi. Sekä **asiakkaat että henkilökunta kaipaavat hiljaista tilaa keskittymistä vaativalle tekemiselle**. Äänieristettyä tilaa on asiakkaille tarjolla ainoastaan pienessä ”kuutiossa” eli kalusteessa, joka on varattavissa työskentelyyn tai opiskeluun.

Yhdistetty lehtilukusali-kahvio on osittain siirretty alun perin kirjaston sisääntulon edessä olleen, paikallisen yrityksen esittelykeittiön tilalle. Liian pieneksi suunniteltua **lasten- ja nuortenosastoa** puolestaan on **laajennettu osaan entistä lehtisali-**

kahvilaa isojen ikkunoiden äärellä. Asiakaskyselyssä saatiin lastenosaston käyttäjiltä kiitosta muutoksista ja lisätilasta, mutta lehtien lukijat kritisoivat meteliä myös tämän muutoksen osalta.

Äänimaailman lisäksi uusissa kirjastotiloissa on muitakin kehittämistarpeita:

- **Henkilökunnan työskentelytilat ovat ahtaat.** Kapeassa tilassa on 5 työpistettä tiiviisti toisissaan kiinni, toisessa pienessä huoneessa on kaksi työpistettä. Puhelimeen puhuminen tai keskittymistä vaativa työ on tiloissa haastavaa. Aineiston käsittelemiseen työpisteillä kaivataan lisää tilaa. Harjoittelijoille tai hanketyöntekijöille ei riitä työpisteitä.
- **Kahvilalle suunniteltu palvelutiski on vähällä käytöllä, mutta vie neliöitä asiakastiloista** paraatipaikalta. Sen paikalle mahtuisi esimerkiksi äänieristettyjä luku- ja työskentelypisteitä, jos tarjoilut järjestettäisiin Virta-salin lähellä.
- **Asiakaspalvelutiski ei ole ergonominen henkilökunnalle, eikä esteetön asiakkaille.** Pienikokoista tai pyörätuolissa liikkuvaa asiakasta ei voida palvella kirjaston tiskillä, joka on normaalia työpöytää korkeampi ilman mahdollisuutta säätää korkeutta. Henkilökunnan puolelta tiski on myös pieni ja kapea.
- **Kirjastotilassa on kolme asiakaspalvelutiskiä**, kaikki eri tarkoituksiin. Yksi on kirjaston asiakaspalvelu, toinen kahvila-kulttuurisalin tiski lipunmyynteineen ja kolmas asiakaspalvelutiski on rakennettu Virta-salin oven viereen elokuvayrittäjälle. Näistä ainoastaan kirjaston asiakaspalvelussa on kirjaston aukioloaikoina päivystys, muissa henkilökuntaa on paikalla rajoitettuna aikoina ja päivinä. Asiakkaita **kolmen luukun palvelu hämmentää** ja asiakaspalvelua kannattaa selkeyttää kaupungin toimintojen osalta.
- **Kalusteet ovat kovalla käytöllä ja kulumisen merkit näkyvissä**, erityisesti kangastuoleissa ja -sohvissa.
- **Tila ja kalusteet kaipaavat kokonaisvaltaista palvelumuotoilua ja normaalin kulumisen vuoksi suunnitelmallista kunnostamista.** Kirjastoon on lisätty hyllyjä ja tehty muutoksia alkuperäisiin kalustesuunnitelmiin aina tarpeen mukaan. Hyllymetrit vähenivät vanhaan kirjastoon verrattuna ja asiakastiloihin sijoitettiin myös avovarasto. Kokoelmaa ei voi kasvattaa, vaan poistoja tulee tehdä yhtä paljon kuin uutta aineistoa hankitaan. Nyt kalustemuutoksia ei ole mietitty kokonaisuutena, eikä tilojen kunnossapitoon ole suunnitelmaa.
- **Kirjaston henkilökunnan pukuhuoneista toinen toimii Virta-salin esiintyjien takahuonetilana ja kansalaisopiston opetustilana.** Opiston tunteja pidetään myös henkilökunnan käytössä olevassa pukuhuoneessa, kun toinen tila on esiintyjäkäytössä. Kalajoella **on tarve opiston asianmukaiselle opetustilalle**,

jotta kirjaston henkilökunnan sosiaalitytöt voidaan säilyttää varsinaisessa käytössä.

Uusissakaan tiloissa ei voi jäädä lepäämään laakereilla. Edellä olevista esimerkeistä huomataan, että tarpeet muuttuvat, eivätkä suunnitelmat aina toimi käytännössä. Osa kirjaston aineistosta on jo nyt sähköisessä muodossa. Tiloissa on huomioitava myös e-aineiston käyttö sekä opastaminen sen käyttöön.

7.1.3 Aukioloajat ja omatoimikäyttö

Pääkirjaston aukioloajoista tulee asiakkailta kriittistä palautetta. Viimeksi asiakaskyselyssä maaliskuussa 2025 **pääkirjaston nykyisiin aukioloaikoihin** oli tyytyväisiä 40 % vastaajista. **31 % toivoi muutoksia** ja loput eivät osanneet sanoa eli todennäköisesti eivät olleet pääkirjaston (vaan Himangan kirjaston) aktiivikäyttäjiä. Ei-käyttäjiä ei kyselyssä tavoitettu, eikä siis saatu tietää heidän mahdollisia toiveitaan aukioloajoista.

Tyytymättömät toivoivat **lisää aukioloaikaa erityisesti viikonloppuihin ja iltoihin sekä omatoimikirjastoa myös pääkirjastoon**. Pääkirjastossa voi nytkin asioida omatoimisesti automaateilla, kun Virta-salissa on tapahtumia, vaikka kirjaston henkilökunta ei ole paikalla. Tämä mahdollisuus ei ole laajasti asiakkaiden tiedossa. Kirjastokortilla kirjautumisen mahdollistavaa omatoimitekniikkaa ei ole käytössä.

Pääkirjaston käyttäjät eivät asiakaskyselyn mukaan halua ajaa 25 kilometriä Himangalle omatoimikirjastoon tai eivät edes ole kuulleet sellaista olevan olemassa. Eniten pääkirjastoon toivottiin lisää aukioloaikaa viikonlopuille ja arki-iltoihin, mutta myös arkiaamuja ehdotettiin.

Pääkirjasto on **avoinna talvella** maanantaista–torstaihin klo 11–19, perjantaina klo 11–16 ja lauantaina klo 12–15 (35 h/vk). **Kesäaukioloajat** ovat maanantaina ja torstaina klo 11–19 sekä tiistaina, keskiviikkona ja perjantaina klo 11–16 (26 h/vk).

Työssäkäyvien asiakkaiden palautteen perusteella kirjastoon ei ehditä perheen kanssa työpäivän jälkeen niin usein kuin haluttaisiin. Jotta palveluaikoja voitaisiin pääkirjastossa lisätä, pitäisi henkilökuntaa olla enemmän, työtehtäviä priorisoida ja työvuorot organisoida uudelleen. Palvelupäällikön/johtajan työpanosta kaivattaisiin sekä asiakaspalveluun että tehtävien ja työvuorojen organisoimiseen.

Aluehallintovirastojen julkaisun (172/2023) [Omatoimikirjastot 2022; Joustavuutta ja tasa-arvoa](#) mukaan omatoimipalvelu on vaikuttanut kirjastojen palvelukulttuuriin ja työtapoihin.

Työn määrä ei ole vähentynyt, vaan se on muuttunut. AVI:t suosittelevatkin, että teknisten ratkaisujen lisäksi omatoimipalvelun käyttöönotossa ja kehittämisessä kirjastot arvioivat toimintaja työkuultuuriaan. **Omatoimipalvelu on mahdollisuus vähentää henkilökunnan työtaakkaa työtehtäviä priorisoimalla.**

Omatoimi on AVI:en selvityksen mukaan **tasannut asiakasvirtoja** ja ruuhkapiikkejä niissä kirjastoissa, joissa asiakkaiden kirjaston käyttöä seurataan ja toimintaa suunnitellaan tilastotiedon perusteella. Omatoimi on saattanut olla joissain kirjastoissa isompi muutos kirjastohenkilökunnalle kuin asiakkaille. **Kirjastotilan omistajuus on siirtynyt henkilökunnalta asiakkaille.** Henkilökunnan on täytynyt oppia luottamaan asiakkaisiin.

AVI:n selvitykseen vastanneet kertovat, että aikaisemmin kokoelmatyöhön liittyvät rutiinit hoidettiin ”omassa rauhassa” ennen ovien avausta. Tämä ei ole enää mahdollista, koska omatoimiaikana kirjastossa voi olla asiakkaita jatkuvasti. Omatoimi on vaatinut **asennemuutosta ja sopeutumista**. Toisaalta omatoimi on tuonut **joustavuutta työhön**. Omatoimipalvelu paikkaa lomien ja sairauspoissaolojen tilapäistä henkilöstövajetta. Koululuokkia ja päiväkotiryhmiä on voitu ottaa vastaan enemmän.

Omatoimikirjastoja on jo lähes jokaisessa Suomen kunnassa ja ne keräävät asiakkailta kiitosta. Tilojen ja kokoelmien käyttö on tehostunut ja laajemmat aukioloajat palvelevat paremmin kansalaisia.

Kalajoella on jo kokemusta omatoimikirjastosta Himangalla syksystä 2023 alkaen. Kokemukset ovat rohkaisevia. Pääkirjastossa omatoimen käyttöönotto on teknisesti yksinkertaisempaa kuin Himangan kirjastossa. Valmiina ovat jo kameravalvonta, sähköistetty ovi, lainaus- ja

palautusautomaatit sekä varaueloskäynti. **Käytännössä tarvitaan kirjautumisyksikkö ovelle, ohjelmisto, kuulutuslaitteet ja valaistuksen ohjaus.**

Laitteiden asennukseen tarvitaan myös **sähkö- ja kaapelointitöitä**, jotka tulee huomioida kiinteistön menoissa, jos omatoimitekniikka päätetään asentaa. Karkeasti arvioiden kirjaston osuus voisi olla maksimissaan 10 000 €. Omatoimijärjestelmiä toimittaa useampi yritys ja hinnat selviävät vain kilpailuttamalla. Sähkötöiden ja kaapelointien osuus on teknisen toimen arvioitava ja varattava. Omatoimikirjaston toteuttaminen vaatii myös suostumuksen kauppakeskusta hallinnoivalta kiinteistöyhtiöltä, koska kirjautumisyksikkö sijoittuisi kiinteistöyhtiön omistamaan porraskäytävään.

Himangan kirjaston omatoimitekniikka toteutettiin aluehallintoviraston kehittämisavustuksella. Sitä ei ole AVI:n linjauksen mukaan mahdollista saada toiseen omatoimikirjastoon samassa kunnassa, vaan kustannukset jäävät kaupungin maksettaviksi.

Eniten pohdintaa pääkirjaston omatoimiratkaisussa aiheuttavat Virta-salin tapahtumat. Kulttuuritoimen, elokuvayrittäjän ja muiden järjestämät tapahtumat ajoittuvat iltoihin ja viikonloppuihin, jolloin kirjaston henkilökunta ei ole paikalla. **Käynti Virta-saliin kulkee kuitenkin kirjaston ovesta ja kirjaston tilojen läpi.**

Nytkin kirjastoa voi käyttää tapahtumien aikana ja ovien ollessa avoinna, vaikka henkilökunta ei ole paikalla. Tämä jatkuisi entisellään, vaikka omatoimikirjaston tekniikka asennettaisiinkin, koska **tapahtumien aikana ei voi edellyttää kirjautumista** kirjastokortilla.

Käytännössä tekniikka menisi päälle siinä vaiheessa, kun tapahtumanjärjestäjä ei enää vastaa tiloista. **Tapahtumajärjestäjän tai vahtimestarin tehtäväksi jää huolehtia, että tiloista poistuvat ylimääräiset henkilöt ja paikalle mahdollisesti jäävät kirjaston asiakkaat kirjautuvat** kirjastokortillaan sisään. Aamukäyttäjien osalta omatoimitekniikka ei ole ongelma.

Tapahtumapäivinä valvonnan lisäksi **haaste on aukioloajoista tiedottaminen.** Käytännössä selkeyden vuoksi olisi järkevintä tiedottaa vain henkilökunnan palveluajat sekä omatoimiajat. Lisätietona voidaan mainita, että **omatoimiaikana tulee kirjautua kirjastokortilla, ellei kirjaston ovi ole tapahtumien vuoksi avoinna.** Asiakkaille tämä ei ole yhtä selkeää kuin kirjastossa, jossa on vain henkilökunnan palveluaika ja omatoimitekniikalla valvottava aika.

Koska asiakkaat toivovat laajoja aukioloaikoja, kirjastolla ei ole vaihtoehtoja. **Omatoimikäyttöä on kokeiltava haasteista huolimatta.** Kirjastoissa on ratkaistu vastaavia tilanteita yhteiskäytössä olevissa tiloissa eri tavoin. Esimerkiksi Pudasjärven Hyvinvointipirtin ovet ovat arkisin

avoinna aamusta iltaan ja kirjastoon pääsee aina, kun pääovet ovat avoinna. Omatoimitekniikka on käytössä vain viikonloppuisin, kun Hyvinvointipirtti muiden toimijoiden osalta on suljettu.

Tilojen ja käyttäjien **turvallisuudesta tulee huolehtia** myös omatoimiaikana. Omatoimikirjastoissa on ilmennyt eri puolilla maata **häiriökäyttäytymistä**, enimmäkseen yli 20 000 asukkaan kaupungeissa, mutta myös pienemmissä kunnissa. Esimerkiksi Nivalassa jouduttiin nuorison häiriökäyttäytymisen vuoksi alkuvuodesta 2025 rajoittamaan omatoimikirjaston aukioloaikoja. Yleensä nuoret pitävät joukolla hauskaa, eikä varsinaista ilkivaltaa tehdä, mutta häiritään muita asiakkaita. Enimmäkseen omatoimikirjastoissa kuitenkin käyttäytyään hyvin. Normaalit järjestys-säännöt ovat voimassa myös omatoimiaikana.

Kirjastot ovat selvittäneet ongelmatilanteita lisäämällä vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa, parantamalla tiedottamista ja hankalissa tapauksissa määräämällä käyttökieltoja sekä supistamalla aukioloaikoja kuten Nivalassa.

Kalajoella **kannattaa varautua vahtimestarin ja vartijan tehostettuun valvontaan kirjastossa omatoimitekniikan käyttöönoton yhteydessä**, jotta mahdollinen häiriökäyttäytyminen voidaan ehkäistä ennalta. Kameravalvonta auttaa selvittämään asiat jälkikäteen, mutta vahingot ovat siinä vaiheessa jo tapahtuneet. Tiloissa tulee olla **asiakkaille selkeät toimintaohjeet ongelmatilanteiden varalta**. Kirjaston **turvallisuussuunnitelman laatiminen/päivittäminen** on ajankohtaista omatoimikäyttöä suunniteltaessa.

7.1.4 Käytännön kehittämistoimet 2026–2030

Pääkirjaston tilaongelmat ovat ratkaistavissa ja asiakkaiden toiveet toteutettavissa aikataulutulla ja resursoimalla:

- 1) Otetaan **omatoimitekniikka ja omatoimiaukioloajat käyttöön 2026**. Tähän varaudutaan talousarviossa ja esitetään tekniselle toimelle varautumista tarvittaviin sähkö- ja kaapelointitöihin.
- 2) Siirrytään kirjaston ja kulttuuritoimen **kahden luukun asiakaspalvelusta yhden asiakaspalvelun toimintamalliin**. Kirjaston nykyinen **asiakaspalvelutiski korvataan esteettömällä ja ergonomisella palvelutiskillä**. **Puretaan kahvilan palvelutiski ja rakennetaan tilalle äänieristettyä luku- ja työskentelytilaa asiakkaille**. Keittiö jää palvelemaan tapahtumatarjoiluja, jotka toteutetaan jatkossa Virta-salin päädyssä. Suunnitelun ja toteutuksen aikataulusta neuvotellaan teknisen toimen kanssa 2026 ja esitetään muutosten toteutusta **investointisuunnitelmaan 2027**.

- 3) Varaudutaan talousarvioissa vuosina 2028–2030 kirjaston **kuluneimpien kalusteiden uusimiseen** tarpeen mukaan.
- 4) Selvitetään **mahdollisuus lisätilan hankkimiseen työtiloiksi** kirjaston henkilökunnalle esimerkiksi vuokratilana samasta kerroksesta kirjaston kanssa. Nykyinen kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan ja kansalaisopiston toimisto- ja koulutussihteerin pieni toimistotila voitaisiin muuttaa asiakkaiden varattavaksi työtilaksi, jos henkilökunnalle saataisiin tilavampi työhuone/neuvottelutila.
- 5) Haetaan syksyn 2025 hankehaussa **kehittämisavustusta kirjaston tilojen kokonaisvaltaiseen palvelumuotoiluun ja toimintojen suunnitteluun** huomioiden kansalaistoiminta, avoimen julkisen tilan monimuotoinen käyttö sekä yhteistyön syventäminen kulttuuritoimen kanssa.

7.2 Himangan kirjasto

Himangan kirjaston tilat tulivat Kalajoen kaupungille kuntaliitoksen myötä 2010. Tilat on suunniteltu ja **rakennettu kirjastoksi 1985**. Kirjaston sijainti **Raumankarin yhtenäiskoulun vieressä ja rakenteilla olevan uuden varhaiskasvatuskeskuksen läheisyydessä** on koettu toimivaksi.

”Etätyöt yleistyvät. Tiedämme muitakin lapsiperheiden vanhempia, jotka hyödyntävät kirjastoa. Pitäkäähän siis jatkossakin hyvin auki vaikka omatoimena, niin kiitämme! :) Ja jos nyt saa vielä toivoa, niin pari työpistettä lisää Himangan kirjastolle, niin emme häiritse koululaisia, jotka tulevat myös kirjastolle iltapäivisin.”

Asiakaskysely, 2025

Himangan kirkonkylä on Kalajoen toiseksi suurin taajama. Kun mukaan lasketaan Himangan sivukylät, **lähikirjasto palvelee noin 2 500 asukasta**. Matkaa pääkirjastoon himankalaisille tulee asuinpaikasta riippuen 25–30 kilometriä. Lähes 40 % kalajokisista asuu yli kolmen kilometrin päässä lähimmästä kirjastosta.

Kirjaston palvelutarjontaa Himangalla lisää **kirjastoauto**, jolla on pysäkkejä Rautilan, Pöntiön, Ainalin ja Pernu-Pahkalan suunnilla sekä vanhustentalolla ja nykyisellä päiväkodilla. **Omatoimikirjasto** laajensi Himangan kirjaston palvelua merkittävästi 2023.

Maaliskuun 2025 asiakaskyselyssä saatiin runsaasti palautetta Himangan kirjaston palveluista. Enimmäkseen henkilökunta sai kiitosta hyvästä palvelusta ja erityisesti oltiin tyytyväisiä omatoimikirjastoon.

Koulun ja kirjaston yhteistyö nähdään Himangalla merkittävänä. Kirjasto koetaan **turvallisena tilana** tärkeäksi koululaisille iltapäivisin koulun jälkeen. Tiloihin toivottiin **lisää rauhallisia työpisteitä etätyön tekijöille**. Kaivattiin myös henkilökunnan palveluaikaa lisää iltoihin ja lauantaille.

Himangan kirjaston aukioloajat talvella:

(henkilökunnan palveluaika 29 h/vk, omatoimiaika 52 h/vk, yhteensä 81 h/vk):

maanantai, keskiviikko ja torstai klo 12–19, omatoimi klo 8–12 ja 19–21

tiistai ja perjantai klo 12–16, omatoimi klo 8–12 ja 16–21

lauantai ja sunnuntai omatoimi klo 10–18

Himangan kirjaston aukioloajat kesällä:

(henkilökunnan palveluaika 26 h/vk, omatoimiaika 55 h/vk, yhteensä 81 h/vk):

maanantai ja keskiviikko klo 12–19, omatoimi klo 8–12 ja 19–21

tiistai, torstai ja perjantai klo 12–16, omatoimi klo 8–12 ja 16–21

lauantai ja sunnuntai omatoimi klo 10–18

Asukas pohjaan ja käyttömäärään suhteutettuna Himangan kirjaston aukioloajat ovat omatoimen ansiosta laajat verrattuna pääkirjaston aukioloaikoihin. Asiakasvastausten perusteella aukioloaikojen vähentäminen Himangallakaan ei ole toivottu suunta, vaikka omatoimikirjasto palveleekin isoa joukkoa. **AVI seuraa rahoittamiensa omatoimikirjaston aukioloaikojen kehitystä viisi vuotta avustuksen käytön jälkeen. Avustus on tarkoitettu aukioloaikojen lisäämiseen, ei henkilökunnan palveluaikojen vähentämiseen.**

7.2.1 Tilanne 2025

Himangan kirjaston **lähes 40-vuotiaat tilat ovat vähintään ison peruskorjauksen tarpeessa.** Rakennuksessa on tehty peruskorjaus 2003, ilmastoinnin korjaus 2009, vesikatto ja kiinteistöautomaatio 2012, parkkipaikan korjaus 2021, valaistus ja ulko-ovien vaihto sekä hätäuloskäynti 2022 ja omatoimikirjaston asennus 2022.

Kaupungin lokakuussa 2021 teettämän kuntotutkimuksen (Kiwa Inspecta, Asko Karvonen) mukaan seuraava rakennuksen kokonaisvaltainen peruskorjaus on ajankohdainen ja käsittää pääpiirteissään seuraavat toimenpiteet:

- Kaikkien lattiapintojen pintarakenteiden uusiminen.
- Alapohjarakenteen tiivistyskorjaus ulko- ja väliseinien liittymistä sekä läpivientien kohdilta. Halkeamien injektointi ja mahdollinen alapohjarakenteen painuminen.
- Ulkoseinärakenteiden uusiminen kokonaisuudessaan, mikäli tavoitellaan pitkää käyttöikää.
- Ikkunoiden uusiminen.
- Yläpohjarakenteiden uusiminen kokonaisuudessaan.
- Piha-alueen rakennuksen vierustan kaivutyöt, perustusrakenteen kunnostaminen, kosteuseritys ja salaojajärjestelmän uusiminen sekä maanpintojen muotoilut.
- Koko kiinteistön ilmanvaihtojärjestelmän ja automaation uusiminen 1-5 vuoden kuluessa.
- Sisäilman olosuhdemittaukset.
- Suunnitteluasiakirjojen päivitykset.

Henkilökunnalta tai asiakkailta ei ole tullut tietoa, että Himangan kirjastossa oli sisäilmaan liittyviä ongelmia. Rakennuksen ikä ja kuluminen sekä kirjastotoiminnassa tapahtuneet muutokset tuovat paineita tilojen uudistamiseen tavalla tai toisella.

7.2.2 Tilat palvelutarpeiden näkökulmasta

Kalajoen asutusrakenteen ja Himangan väestöpohjan vuoksi lähikirjasto Himangalla on tarpeellinen, jotta kirjasto voi toteuttaa lakisääteistä tehtäväänsä kunnan peruspalveluna, joka on kaikkien saavutettavissa.

Asiakaskyselyssä, kuntavaaleihin liittyneessä keskustelutilaisuudessa ja henkilökunnan kanssa käydyissä kehittämiskeskusteluissa on saatu yhteneväinen viesti, että kirjaston **sijainti Raumankarin koulun ja uuden varhaiskasvatuskeskuksen läheisyydessä on hyvä**. Kirjasto tukee koulua ja varhaiskasvatusta pitkäjänteisessä lukutaitotyössä jatkossakin parhaiten, jos toiminnot ovat myös fyysisesti helposti saavutettavia.

Tilat on suunniteltu kirjastoksi ja niitä pidetään iästään huolimatta kohtuullisen toimivina. Koska kirjastolle on vuosien varrella tullut uusia lakisääteisiä tehtäviä kuten tilojen tarjoaminen työhön, harrastuksiin ja kansalaistoimintaan, 40 vuotta sitten rakennetut tilat eivät näihin tarpeisiin pysty vastaamaan. **Tarvittaisiin enemmän hiljaista työtilaa, äänieristystä, tilaa tapahtumille ja näyttelyille sekä kokoontumisille.**

Nykyisin kirjastojen **tilat rakennetaankin yleensä mahdollisimman muunneltaviksi**. Hyllyt ovat siirreltäviä, tiloja on mahdollista eristää melulta ja erilaiset käyttäjäryhmät sekä äänimaailmat on huomioitu.

Himangan kirjaston toiminnalle **nykyinen neliömäärä on riittävä**, jos tilat pystyttäisiin peruskorjaamaan ja muokkaamaan toimintoihin sopiviksi hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella. Samalla **omatoimisuus voitaisiin huomioida ja palvelumuotoilulla ohjata asiakkaita itsepalveluun** nykyistä enemmän. Tulevaisuudessa fyysisen aineiston tarve luultavasti edelleen vähenee sähköisen aineiston valloittaessa alaa ja kirjaston toiminta muuttaa muotoaan. Senkin vuoksi **tilojen ja kalusteiden muunneltavuus** on olennaista. Aiemmin henkilökunnan käytössä olevia tiloja on jo nyt otettu asiakaskäyttöön pelihuoneeksi.

Koska Kalajoellakin alle 15-vuotiaiden määrä on vähenevä, myös Raumankarin koulun oppilasmäärän ennustetaan laskevan merkittävästi. Lukuvuonna 2024–2025 oppilaita oli 284, mutta ennusteen mukaan lukuvuonna 2030–2031 enää 226. Jos ennusteet pitävät paikkansa, lasku on tämän jälkeen vielä jyrkempää.

Raumankarin koululla vapautuneen tilan määrä on jatkuvasti muuttunut. Tilat on korjattu ja lisärakennettu yhtenäiskoululle. On vaikea arvioida, soveltaisiko vapautuva tila esimerkiksi kirjastolle ja vapautuisiko se riittävän nopeasti nykyisen kirjastorakennuksen kunto huomioiden. Joka tapauksessa isohko remontti olisi koulullakin edessä, jos kirjasto palaisi juurilleen eli samaan rakennukseen koulun kanssa. Tällä hetkellä tilanne on päinvastainen; Raumankarin koulun opetusikäikäytössä on osa kirjastorakennuksesta.

7.2.3 Käytännön kehittämistoimet 2026–2030

Himangan kirjasto tarvitsee **tarkoituksenmukaiset tilat**, joko nykyisistä peruskorjaamalla tai jostakin muualta hankituilla tai rakennetuilla. Tähän on varauduttava kehittämissuunnitelman toteuttamisaikana. Kirjaston kehittämissuunnitelman mahdollisuudet ja asiantuntemus riittävät tilantarpeen ja tilojen tilanteen toteamiseen. Tulevien tilojen rakentaminen tai nykyisten peruskorjaaminen vaativat rakennusteknistä ammattitaitoa.

Jotta Himangan kirjaston tilakysymys saataisiin ratkaistua, on parhaan mahdollisen ratkaisun löytämiseksi käynnistettävä hankesuunnittelu ja sitä varten saatava rahoitus talousarvioon mahdollisimman pian.

Onnistuneen ratkaisun löytäminen edellyttää yhteistyötä. Kirjaston asiantuntemus oman toimintansa suhteen on ensiarvoisen tärkeää suunnitteluvaiheessa ja kirjasto-henkilökunnan on oltava mukana hankesuunnittelussa alusta saakka.

8 Kirjastoauto ja hakeutuvat / liikkuvat palvelut

Kirjastossa **hakeutuviksi palveluiksi kutsutaan** perinteisesti **kirjastoauton palvelua, kotipalvelua** ja muuta toimintaa, jossa kirjasto hakeutuu sellaisten asiakkaiden ulottuville, joille kirjasto ei muulla tavoin ole helposti saavutettavissa. **Kirjastoautoilla on tavoitettu Kalajoella-kin kyläkoulujen oppilaat, päiväkotien lapset sekä vanhustentalojen ja sivukylien asukkaat jo vuodesta 1977.**

Kirjat kotiin -palvelu toimii yhteistyössä Lions Clubin vapaaehtoisten kanssa toimittaen kirjoja kotiin kalajokisille, jotka eivät korkean iän, sairauden, liikuntaesteen tai vamman takia voi itse

asioida kirjastossa. **Kirjat kotiin -palvelu** on toistaiseksi pienimuotoista, mutta ikäihmisten määrän lisääntyessä **palvelutarpeen odotetaan kasvavan**.

Kirjastoauto liikennöi neljänä päivänä viikossa Kalajoella ympäri vuoden, auton kirjastovirkailijan lomina ja auton huoltotaukoja lukuun ottamatta. **Kalajoki myy kirjastoauton palvelua Raaheen** yhden päivän viikossa.

2010-luvun alussa kirjastoautoja oli Suomessa liikkeellä 154, nyt enää 118. Aluehallintovirastojen mukaan joka viides kirjastoauto on jo käyttöikänsä päässä, joten kirjastoautopalveluiden turvaamiseksi autoinvestoinnit ovat lähitulevaisuudessa välttämättömiä. (Aluehallintovirastojen tilastotiedote 2024)

Valtio ei enää avusta kuntia kirjastoautojen hankinnassa. Poikkeuksellisesti 2020-luvun alussa saatiin kirjastoautojen valtionavustuksiin miljoonan euron määräraha, jonka aluehallintovirastot myönsivät muutamalle kunnalle erilaisiin autoratkaisuihin ja myös uusiin kokeiluihin. Joki-kirjastoista Sievi sai tuolloin avustuksen uuden autonsa hankintaan.

Perinteisen, linja-auton tai rekan alustalle rakennetun, kirjastoauton hankinta on kiristyneessä taloustilanteessa pienille kunnille suuri investointi. Vaihtoehtona on kokeiltu pienempää kalustoa, esimerkiksi retkeily- ja pakettiautoja palvelun kuljettamiseen asiakkaan luo.

Toisaalta uudet, isot kirjastoautot ovat palveluiltaan vanhoja kehittyneempiä ja monimuotoisempia: Mukana saattaa kulkea asiakastietokoneita ja tulostimia tai autossa on mahdollisuus järjestää elokuvaesityksiä tai muita tapahtumia. Hyllyt ja kalusteet ovat muunneltavia ja yhteiskäyttö kunnan tai hyvinvointialueen toimijoiden kanssa on mahdollista. Auto voi kulkea myös sähköllä tai kaasulla.

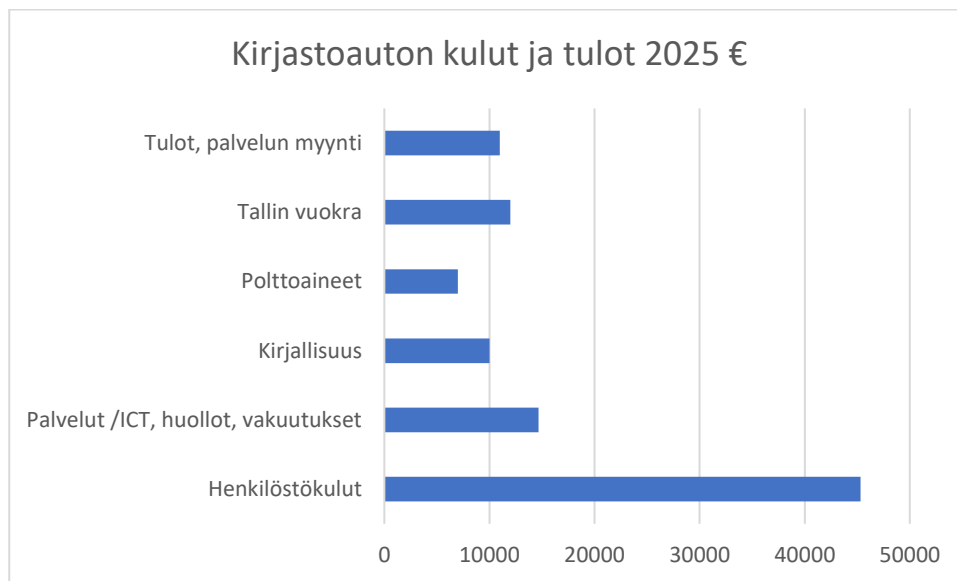
Kirjameri on Kalajoen kolmas kirjastoauto ja se on ollut **liikenteessä vuodesta 2007**. Auton **elinkaari on päättymässä**, ja vaihtoehtoisten palvelumuotojen tarkastelu on ajankohtaista. Auton **vanheneva tekniikka tuottaa yllätyksiä, palvelu on haavoittuvaa ja kustannuksia on vaikea ennakoida**.

Vuoden 2025 talousarviossa kirjastoauton **toimintakulut ovat 77 557 €** ja **toimintatulot 11 000 €**. Tulot syntyvät kirjastoautopalvelun myynnistä Raaheen.

Menoista suuri osa on henkilöstökuluja. Auton huollot, vakuutukset ja tietotekniikka nielaisevat seuraavaksi eniten.

Autolle on **vuokrattu lämmin talli**, koska autossa oleva aineisto ei menesty kylmässä tallissa. Tallin yhteydessä ovat virkailijan sosiaalililat ja mahdollisuus huoltaa autoa. **Pääkirjastolla ei ole huomioitu kirjastoauton tallin tai pysäköinnin tarvetta**, mikä hankaloittaa aineistojen siirtoa. Auton kokoelmavarasto on kuitenkin pääkirjastossa.

Muut merkittävät kuluerät ovat kirjojen hankinta ja polttoainekulut.

8.1 Kirjastoauto hyvinvoinnin ja lukutaidon edistäjänä

Kirjastoautopalvelut edistävät kirjastolain (1492/2016) tavoitteiden mukaisesti väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin.

Kun Kalajoella oli kyläkouluja lähes joka kylällä, kirjastoauton käyttö oli vilkasta ja auton palvelu ensiarvoisen tärkeää lasten lukutaidon kehittymiselle ja tukemiselle. **Kouluverkkoa on supistettu** ja tällä hetkellä Kalajoella on vain kaksi varsinaista kyläkoulua, Tynkä ja Rautio. Merenojan yhtenäiskoulu sijaitsee lähellä pääkirjastoa ja Raumankarin yhtenäiskoulu Himangan kirjaston vieressä.

Raution ja Tyngän alakoulut käyttävät kirjastoautoa vilkkaasti, eikä niiden oppilailla ja opettajilla ole muutoin mahdollisuutta hyödyntää kirjastopalvelua samassa mitassa. Merenojan yhtenäiskoulullakin kirjastoauto vierailee, mutta siellä käyttö on pientä. Raumankarin koulu tekee tiivistä yhteistyötä Himangan kirjaston kanssa.

Varhaiskasvatusta tarjoavat yksiköt eri puolilla Kalajokea ovat merkittävä kirjastoauton asiakaskunta. Tilanne on muuttumassa, kun **varhaiskasvatusta keskitetään sekä Kalajoen keskustassa että Himangalla varhaiskasvatuskeskuksiin, jotka sijaitsevat kävelymatkan päässä kirjastoista.** Pienempiä yksiköitä jää toimintaan tai uusia suunnitellaan, kuten Hiekkasärkille, mutta lasten määrän vähetessä lienee kirjastoauton asiakaskunta tälläkin rintamalla vähenemässä ja keskittymässä. Varhaiskasvatuksen kanssa tehdään tulevaisuudessakin tiivistä yhteistyötä lukuharrastuksen edistämiseksi pääkirjaston ja Himangan kirjaston voimin.

Kirjastoauton palveluilla on ollut **iso merkitys kauempana keskustoista asuvien peruspalveluna.** Niille, jotka sivukylillä asuvat ja palvelua käyttävät, on kirjastoauto tärkeä hyvinvoinnin edistäjä edelleen. Tämä tuli ilmi maaliskuun 2025 asiakaskyselyssä, vaikka kirjastoauton käyttäjiä tavoitettiin kyselyllä harmittavan heikosti.

Lapsiperheet kuvasivat kirjastoauton ”kivijalkapalvelua” helpoksi ja tutuksi ja tunnelmaa autossa erityislaatuiseksi. Palvelusta tuli kiitosta henkilökunnalle ja kokoelmalle. Samalla mainittiin, että auton lisäksi tulee käytettyä myös pääkirjastoa tai Himangan kirjastoa eli harva lapsiperhe vaikutti olevan pelkästään auton palvelun varassa.

Asiakaskyselyssä tuotiin esiin **huoli ikäihmisten kirjastopalveluista,** jos auton palvelu loppuisi. Sivukylillä kirjastoauton palvelua käyttävistä aikuisista enemmistö onkin ikäihmisiä. Yli 80-vuotiaiden osuus asukkaista lisääntyy niin sivukylillä kuin keskustoissakin. **Hakeutuvaa palvelua kaivataan jatkossa entistä enemmän myös keskuksissa.**

Kalajoen kirjastoautossa ei ole hissiä, eikä isolla autolla pääse porraspäähän. **Iso auto ei välttämättä olekaan helpoin tapa palvella liikuntarajoitteista ikäihmistä, vaan pienemmällä kalustolla voisi kohdennettua palvelua tarjota jopa helpommin.** Nytkin kirjastoauton virkailija palvelee toki myös liikuntarajoitteisia pakaten aineistoa ja vieden vaikka kotiovelle. Kotipalvelu onnistuu kuitenkin vähemmän järeälläkin kalustolla.

Kirjastoautoon hankitaan **vuosittain omaa kokoelmaa noin 10 000 eurolla.** Painotus on lasten- ja nuortenkirjallisuudessa, joka on kouluilla ja varhaiskasvatuksessa kovalla kulutuksella. Kokoelma elää tarpeen mukaan ja autoon noudettavaksi voi varata haluamaansa aineistoa mistä tahansa Joki-kirjastosta. Kuljettaja valitsee myös pääkirjastosta autoon uutuuksia asiakaskunnan toiveiden perusteella.

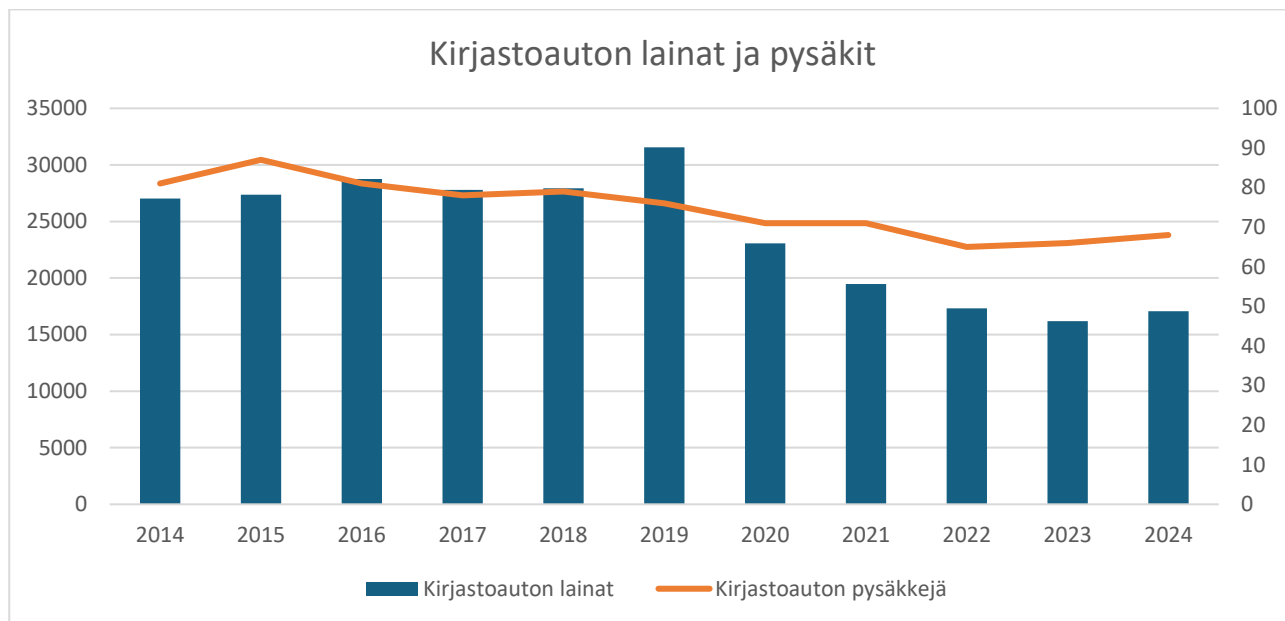
Kouluille kerätään **opettajien pyynnöstä kirjapaketteja**, jotka kirjastoauto kuljettaa perille. Kirjastoautoa ei kuitenkaan ole suunniteltu pakettien kuljettamiseen. Tähänkin tarkoitukseen voisi soveltua paremmin pienempi tavarankuljettamiseen tarkoitettu kalusto.

Kirjastoauto liikennöi **talvisin ja kesäisin eri aikatauluilla**. Kesällä sivukylälasten lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus päästä kirjastoautoon vapaa-ajalla, mutta talvisin koulukuljetukset ja kirjastoauton aikataulut eivät sitä mahdollista. Kirjastoautolla on pääsääntöisesti yksi kuljettaja ja **palvelua myydään Raahen päiväviikossa**. Koulujen ja varhaiskasvatustieteiden pysäkit ovat päiväreittejä. Näin ollen **iltapysäkkejä on mahdollista ajaa Kalajoella vain kahtena iltana kahdessa viikossa**. Raahen päivästä kuljettajalle tulee joka tapauksessa pitkä päivä. Jos kuljettajia olisi kaksi, voisi autokin ajaa tarvittaessa kahta vuoroa. Toisen kuljettajan myötä autoa olisi mahdollisuus hyödyntää myös tapahtumissa eri puolilla kaupunkia silloin, kun se muutoin seisoo tallissa.

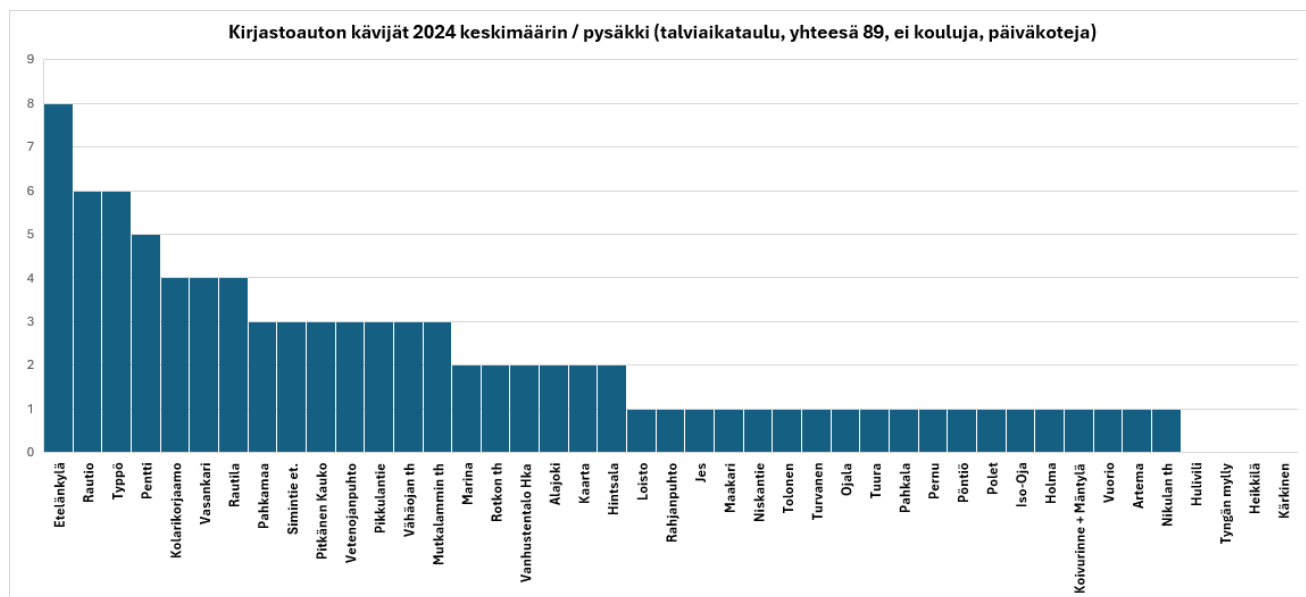
Kalajoella **kirjastoauton lainamäärät ovat kymmenessä vuodessa vähentyneet kolmanneksella**. Kouluverkko ja väestörakenteen muutoksilla on tähän oma vaikutuksensa, samoin palvelun myymisellä Raahen. Lainamäärät putosivat merkittävästi Kalajoella, kun yksi päivä ja samalla iltapysäkit vähenivät myynnin seurauksena.

Toimintakulttuuri ja lukemistavat ovat muuttuneet, mikä vaikuttaa myös kirjastoauton käyttämiseen. Kaikissa kunnissa volyymin lasku kirjastoauton käytössä ei ole kuitenkaan ollut yhtä suuri. **Kalajoella kirjastoauton lainat ovat 8 % kirjaston kokonaislainauksesta**, Ylivieskassa ne ovat 24 % ja Nivalassa 28 %. Naapureissa auto on kaikkina päivinä oman kunnan asukkaiden käytössä.

Auton lainoista 85 % oli 2024 lasten- ja nuortenkirjallisuutta, kun Kalajoen kirjaston kokonaislainauksesta **52 % oli lasten- ja nuortenkirjallisuutta**. Hakeutuvilla palveluilla on iso rooli lasten ja nuorten lukuharrastuksen edistämiseksi.

Kirjastoauton käyttö on vähentynyt ja **suurin käyttäjäkunta on koulujen ja varhaiskasvatustyksikköjen pysäkeillä**. Alla olevaan kaavioon on kuvattu syksyn 2024 talviaikataulun mukaiset, **keskimääräiset asiakasmäärät muilla pysäkeillä 2024**.

Eniten yksittäisiä asiakkaita käy Etelänkylän, Raution, Typön ja Pentin pysäkeillä. Kärkisen, Heikkilän, Tyngän myllyn ja Hulivilin pysäkit ovat jääneet kokonaan ilman kävijöitä. Muilla pysäkeillä aktiivisia käyttäjiä on 1–3. Kaikkiaan säännöllisiä kävijöitä on muilla kuin koulujen ja päiväkotien pysäkeillä ollut 89. Pysäkkejä kokeillaan ja muutoksia tehdään vuosittain. Käytännössä laaditaan

kolme aikataulua joka vuosi: kevät, kesä, syksy. Suunnitelman liitteenä on syksyllä 2025 voimassa oleva aikataulu.

Pelkät tilastot eivät kerro koko totuutta kirjastoauton palveluista. Monelle asiakkaalle kirjastoauton virkailija on tärkeä sosiaalinen kontakti, mikä **lisää osallisuuden tunnetta ja vähentää syrjäytymistä**.

Kirjastoauton **käyttöasteeseen voidaan vaikuttaa aikataulusuunnittelulla ja markkinoinnilla**. Toteutettiinpa tasapuolisuuteen ja saavutettavuuteen tähtäävät, hakeutuvat kirjastopalvelut jatkossa Kalajoella minkälaisella tavalla tai kalustolla tahansa, aikataulusuunnittelu ja markkinointi ovat ratkaisevassa roolissa. **Vuorovaikutus asiakaskunnan kanssa sekä kuntalaisten osallistaminen on huomioitava**.

Hakeutuvat / liikkuvat kirjastopalvelut voivat olla paljon perinteistä kirjastoautoa laajempi palvelupaletti. Kirjastoautot ja niiden monikäyttöisyys ovat kehittyneet. Autot tekevät merkittävää työtä yhteisöllisinä tiloina tarjoten esimerkiksi tilaa kansalaisopistojen kursseille, konserteille tai luennoille. Kirjaston lakisääteiselle demokratiatyölle liikkuva palvelumuoto on tärkeä, tasa-arvoa ja osallisuutta lisäävä mahdollisuus.

8.2 Kirjameren elinkaari ja henkilöstötilanne

Kirjastoauton kuljettamiseen **vaaditaan C-ajokortti ja voimassa oleva kuorma-auton kuljettajan ammattipätevyys** ((kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun asetuksen (434/2018) mukainen pätevyys).

Päteviä kuljettajia, joilla on myös **kirjastovirkailijan kelpoisuus**, on haastavaa rekrytoida. Autossa työskennellään pitkälti yksin, joten kirjastoautoa kuljettavan on hallittava kirjaston asiakaspalvelu, lukemisen edistäminen sekä auton huollot ja tekniikat. Yksin työskentelemisessä myös työturvallisuus on huomioitava.

Auto liikkuu vain kuljettajan pätevyyden omaavan kuljettajan ollessa töissä. Kalajoella on tähän saakka ollut yksi pätevyyden omaava kuljettaja. **Sijaisia ei käytännössä ole nopeasti saatavilla**. Jos kuljettaja on ollut lomalla tai sairaana, auto on pysynyt tallissa, eikä palvelua ole ollut.

Kalajoella kirjastoauto toimii **vaalien liikkuvana äänestyspaikkana**. Myös tästä näkökulmasta **yhden kuljettajan ja vanhan auton yhdistelmä on riski**. Miten äänestys toteutetaan, jos jompikumpi ei jostain syystä pääsekään liikenteeseen? Olisiko liikkuva äänestyspaikka

toteutettavissa jollakin toisella tavalla kuin kirjastoautoon sisälle nousemalla? Sinänsä vaaleihin osallistuminen ja äänestysaktiivisuuden nostaminen on tärkeää demokratian edistämistä ja kirjastojen toimintaa.

Kirjastoauto **Kirjameri saavuttaa 20 vuoden iän 2026**. Auto otettiin käyttöön tammikuussa 2007. **Kilometrejä on mittarissa reilut 250 000** ja vuosittain tulee nykyisillä reiteillä 13 000 lisää.

Ikä on käyttövarmuuden kannalta kirjastoautossa kokemusten mukaan merkittävämpi tekijä kuin kilometrit. Kirjastoautoille ei kerry kilometrejä suuria määriä, joten **kuluminen ei ole samaa laista kuin esimerkiksi linja-autoissa**. Ajotapa on myös rauhallisempaa ja tasaisempaa. Toisaalta jatkuva 5000 kilon kuorma rasittaa rakenteita.

Auto on **huollettu säännöllisesti huolto-ohjelman mukaisesti**. Vikoja on kuljettajan mukaan ollut lähinnä webastossa (auton lämmityslaitteessa) säännöllisesti pari kertaa vuodessa. **Webasto** on vaihdettu uuteen syksyllä 2024. Muuten viat olleet normaalia kulumista ja ruostumista.

Heikko kohta ovat **paineilmavuodot** ovimekanismissa. Ne eivät varsinaisesti estä toimintaa. Vika on todennäköisesti ovipumpun tiivisteissä, joita ei voi vaihtaa eikä uutta pumppua ole kuljettajan mukaan saatavissa. Vähäisiä ja ohimeneviä ilmavuotoja on myös penkeissä ja termostaateissa. Mahdolliset isot ilmavuodot olisivat vakavia, koska ne vaikuttaisivat auton jarruihin.

Kirjastoauton rakenteellinen käyttöikä on yleensä 15-20 vuotta ([Resurssiviisaasti tien päällä: Vinkkejä liikkuvien palvelujen suunnittelun tueksi kirjastoille, Savon kirjastojen hanke 2022-2023](#)). Kalajoen autolla on arvioitu olevan käyttöaikaa vielä muutama vuosi. Jos huonosti käy, auto sanoo yhteistyösopimuksen irti 2027. Kuljettajan tehtävä on avautumassa 2027.

8.3 Vaihtoehtoja palvelujen saatavuuden turvaamiseen

Kirjastoauto on perinteinen ja toimiva tapa toteuttaa kirjaston hakeutuvaa palvelua. Nykyisin puhutaan myös **liikkuvista kirjastopalveluista**. Niitä voidaan kirjastoauton lisäksi toteuttaa esimerkiksi **pienkirjastoautoilla, kirjastopyörillä tai pop up -kirjastoilla**. ([Frilander, T. 2021. Hakeutuvista liikkuviksi palveluiksi. Pieksämäen kaupunginkirjaston palveluiden kehittäminen. Opinnäytetyö, 2021](#))

Erityisesti Itä-Suomessa ja Lapissa onkin kokeiltu viime vuosina pienemmän kuljetuskaluston hankintaa kirjastopalvelujen toteuttamiseen. Mikkelissä palvelee **kirja-auto Mirja, joka on**

pakettiauto. Sallan kirjastolla on **Luku-Woorti, joka on pienkirjastoautoksi muunnettu retkeilyauto.** Vieremällä otettiin käyttöön 2024 **biokaasulla kulkeva kulttuuri-monitoimi-auto Kulkuri** (pakettiauto), jota myös yhdistykset ja muut toimijat voivat vuokrata.

Pienemmän kaluston etuja:

- Edullinen hankintahinta
- Monikäyttöisyys, yhteiskäyttömahdollisuudet muiden toimijoiden kanssa
- Kuljettajalle riittää B-ajokortti, useampi henkilökunnasta voi käyttää
- Joustava liikkuminen pihossa ja pikkuteillä
- Ketterä reagointi tapahtumiin ja kotipalvelun tarpeisiin
- Pop up -kirjaston rakentaminen liikkuvilla hyllyillä helppoa lähes mihin tahansa
- Näkyvyys ja markkinointi esimerkiksi tapahtumissa ja matkailualueella

Pienemmän kaluston miinuksia:

- Mukaan mahtuu pieni, asiakaskunnalle kohdennettu aineisto, jota täytyy vaihtaa
- Asiakas ei voi nousta pakettiautoon sisään, vaan on rakennettava pop up auton viereen/koululle/vaihtuviin tiloihin siirrettävien hyllyjen avulla

Perinteisen kirjastoauton hankintahinta vaihtelee 600 000 eurosta 900 000 euroon, riippuen käyttövoimasta eli toimiiko se polttomoottorilla vai sähköllä ja onko sisustus kuinka yksilöllinen ja muuntautuva. Käyttövoimavaihtoehtoja ovat käytännössä diesel/biodiesel tai sähkö. Molempiin löytyy suomalaisia valmistajia. Täysimittaisia sähköllä toimivia kirjastoautoja ovat ottaneet käyttöön Turku ja Lahti. Ainakin Lahdessa on ollut sähköauton käyttöönotossa ongelmia, mutta tekniikka kehittyy koko ajan. Kaasun jakeluverkosto on Suomessa vasta kehittymässä, mutta Eurooppaan kaasulla käyvää raskaan liikenteen kalustoa valmistetaan ja ne lienevät tulevaisuudessa vaihtoehto myös Suomessa kirjastoautoina. Haaste kaasuautille on myös kirjastoaineiston vaatima lämmin talli, koska kaasuautoa ei turvallisuussyistä voi pysäköidä sisätiloihin. Myös polttomoottorin ja kaasun hybridi on mahdollinen.

Savon kirjastojen hankkeessa tehdyn selvityksen mukaan **retkeilyautoissa ja pakettiautoissa hintaero käyttövoiman osalta on suhteessa pienempi kuin täysikokoisissa kirjastoautoissa.** Syksyn 2022 hinnoilla **sähköä käyttövoimana käyttävä ”pienkirjastoauto” oli hankintahinnaltaan noin 33 % kalliimpi kuin dieselkäyttöinen.**

Käyttökustannusten eroissa on suurta vaihtelua sähkö- ja polttoaineen hintavaihtelujen vuoksi. Joka tapauksessa täysikokoisen kirjastoauton polttoaineen kulutus on useita kertoja suurempi kuin

kevyemmän pakettiauton. **Hankintahinnaltaan sähkökäyttöinenkin pienemmän kaluston kirjastoauto jää alle 100 000 euron.** Sisätiloiltaan auto on varustettava kirjastokäyttöön sopivaksi, mikä lisää kustannuksia normaaliin retkeily/pakettiautoon verrattuna.

Oulussa oli perinteisten, täysmittaisten kirjastoautojen rinnalla käytössä pakettiauto kymmenkunta vuotta. Se toimi ja palveli tarkoitustaan, mutta kävi kuntaliitosten myötä pieneksi ja käytöikä tuli vastaan. Auto korvattiin pitkää (13 m) kirjastoautoa lyhyemmällä (n. 10 m) kirjastoautolla, jolla on helpompi liikkua esimerkiksi päiväkotien pihoissa. Tämäkin on yksi vaihtoehto, mutta ei vaikuttane ratkaisevasti hintaan.

9 Johtopäätökset ja esitykset toimenpiteiksi

Kirjasto on kunnan lakisääteinen peruspalvelu. Kalajoen kirjaston strategiset tavoitteet ja toiminnan painopisteet pohjautuvat Kalajoen Viiden tähden kaupunki 2022–2025-strategiaan. Kalajoen kirjasto pyrkii olemaan strategian mukaisesti **viiden tähden kirjasto**, osa kalajokisten sujuvaa arkea ja laadukasta ympäristöä sekä kasvun tukija ja ilmastotekojen edelläkävijä (tarkemmin luvussa 3.2).

Kirjaston toimintaa säätelee Laki yleisistä kirjastoista, joka määrittää yleisille kirjastoille tavoitteet ja tehtävät (tarkemmin luvussa 3.1.). Sivistykselliset perusoikeudet tulevat Suomen perustuslaista ja kuntalaisten osallisuuden ja tehtävän yhteistyön osalta kirjastoa velvoittaa Kuntalaki.

Kirjasto on vaikuttavuuteensa suhteutettuna edullinen kuntapalvelu. Kalajoen kaupunki käyttää vuonna 2025 kirjastopalveluihinsa 1,9 % talousarvion kokonaismenoista. Kirjastopalvelut ovat kaikkien ikäryhmien saavutettavissa Kalajoen keskustan pääkirjastossa, Himangan kirjastossa, kirjastoautossa, kotipalveluna, sähköisinä aineistoina ja Joki-kirjastojen verkkopalveluna. Vuonna 2024 kalajokiset hakivat kirjastosta 16,5 lainaa asukasta kohti. 36 % kalajokisista käytti kirjastokorttiaan. Kirjaston kynnyksen yli astuttiin 9,8 kertaa asukasta kohti.

Kahden toimipisteen ja kirjastoauton palveluverkko nostaa kirjastopalvelun kustannuksia Kalajoella verrattuna kuntiin, joissa on yksi kirjaston toimipiste ja ehkä lisäksi kirjastoauto. Kalajoki on kuntaliitoskunta, jonka toiseksi suurin taajama on Himanka 28 kilometrin päässä pääkirjastosta. Aiemmin Kalajokeen liitetystä Rautiossa toimii alakoulu, joka käyttää vilkkaasti kirjastoauton palvelua, samoin Tyngällä. Vaikka kouluverkko on supistunut ja varhaiskasvatusta keskitetään, Kalajoella on huolehdittava, että kirjastopalvelut ovat jatkossakin saatavilla kunnan kaikissa osissa.

Hiekkasärkät on kasvanut vakituiselta asutukseltaan Kalajoen kolmanneksi suurimmaksi taajamaksi. Tulevaisuudessa tulee pohdittavaksi myös Hiekkasärkillä asuvien kirjastopalvelujen järjestäminen. Tällä hetkellä kirjastoauto pysähtyy useammalla pysäkillä myös Hiekkasärkillä. Kuntatalous tuskin mahdollistaa kirjaston palveluverkon kasvattamista, joten liikkuvia palveluja kannattaa kehittää.

Yhteistyö on kirjastojen vahvuus. Verkostoituminen takaa kunnan kokoa isommat palvelut. Samalla kirjaston toimintaa määrittävät kaupunkistrategian ja lakien lisäksi myös yhteistyöverkostojen toiminnalliset ja strategiset tavoitteet, joihin kirjasto on sitoutunut. Tällaisia ovat esimerkiksi Yleisten kirjastojen neuvoston suunta -asiakirjat, Joki-kirjastojen strategia sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastojen visio (tarkemmin luvussa 3). Kaikki nämä pohjautuvat kirjastolakiin.

Kehittämissuunnitelma peilaa Kalajoen kaupunginkirjaston toimintaa suhteessa strategisiin tavoitteisiin, lakisääteisiin tehtäviin sekä asiakkaiden, henkilökunnan ja päättäjien kuulemisiin. Kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet esitetään vuosille 2026–2030.

Esitykset perustuvat havaintoihin nykytilasta, haastatteluihin, kehittämiskeskusteluihin, tilastotietoon, kirjastoalan kehitystrendeihin ja vuorovaikutukseen kuntalaisten kanssa.

Perustelut ja taustat esitellään kehittämissuunnitelmassa yksityiskohtaisesti. Tämä osio kokoaa johtopäätökset tulevien vuosien kehittämisen painopisteistä ja toimenpiteistä, joiden avulla kirjastolla on mahdollisuus saavuttaa asetetut tavoitteet vuoteen 2030 mennessä.

9.1 Kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet

Haasteita kirjaston tavoitteiden saavuttamiselle ja tehtävien lakisääteiselle toteuttamiselle tulee toimintaympäristöstä (väestönkehitys, kunnan maantieteellinen ja -asutusrakenne, kuntatalous), yleisistä kehitystrendeistä (lukutaidon rapautuminen, epävarma maailmantilanne, digitalisoituminen), kaupungin organisaatiosta (kirjaston johtaminen ja henkilökunnan työhyvinvointi) sekä teknisistä ratkaisuista (kirjastotilat, kirjastoauto, kirjastojärjestelmät).

9.1.1 Monipuolisen lukutaidon edistäminen suunnitelmallisesti

Monipuolisen lukutaidon edistäminen on kirjaston perustehtävä ja jatkuu yhtenä kehittämisen painopisteenä. Tutkimusten mukaan suomalaisten lukutaito rapautuu ja samalla sille asetetut vaatimukset moninaistuvat. Hyvä lukutaito on edellytys yhteiskunnassa pärjäämiselle, demokratialle ja syrjäytymisen ehkäisemiselle.

Esitys toimenpiteiksi:

- **Jatketaan jo alkaneita lukutaitoon liittyviä kehittämishankkeita ja aloitetaan uusia.**
- **Rakennetaan koordinoitua ja johdettua yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kansallisen lukutaitostrategian mukaisesti myös osana perustyötä kohdentamalla siihen resursseja.**
- **Laaditaan suunnitelmakauden aikana kirjastolle lukutaitotyötä tukeva kokoomapolitiikka, mahdollisesti hankkeena tai opinnäytetyönä.**
- **Kustannukset perustoiminnasta, lisäksi hankkeiden omakustannusosuudet.**

9.1.2 Kirjaston johtamisen ja työhyvinvoinnin parantaminen sekä henkilöstön tarve 2026–2030

Kirjaston johtamisen ongelmat ovat ilmenneet työhyvinvointikyselyissä, työterveyshuollon työpaikaselvityksessä, henkilökunnan kanssa käydyissä kehittämiskeskusteluissa ja käytännön kehittämisessä sen jälkeen, kun kirjastopalvelupäällikön paikka on jätetty täyttämättä kesällä 2022 ja tehtäviä on hoidettu sisäisin järjestelyin (tarkemmin luvussa 6).

Kirjastolain mukaan kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan. Johtajatilanne ei Kalajoella ole kirjastolain mukainen koulutuksen eikä kirjaston tehtäviin ja toimintaan perehtymisen osalta. Asiantuntijaorganisaatio tarvitsee johtajan, joka täyttää kelpoisuusvaatimukset ja jonka tehtävään on varattu riittävästi resurssia seurata kirjastoalaa, kehittää kokonaisuutta ja verkostoitua. Kirjastoammatillisen johtajan puute on este tehokkaalle toiminnalle, kirjaston kehittämiselle, tulevaisuuden ennakoimiselle ja lain tavoitteiden toteuttamiselle. Johtajalle on määriteltävä tarvittava vastuu ja valta, jotta toiminta on tehokasta.

Henkilökunnan kannalta kestävä tilanne on syytä korjata lain ja kaupungin strategian mukaiseksi. Kalajoen tavoitteena on olla Pohjois-Suomen paras julkisen sektorin työpaikka, joka ottaa päätöksenteossa huomioon henkilöstön hyvinvoinnin ja houkuttelevan työnantajamaineen.

Työhyvinvoinnin ongelmiin on puututtu niillä keinoilla, joita kirjaston nykyisellä organisaatiolla sisäisesti ja yhdessä työterveyshuollon kanssa on käytettävissä. Joiltakin osin työyhteisön tilanne on toimenpiteillä parantunut, mutta perusongelma johtamisen suhteen ei poistu ennen

johtajan/päällikön rekrytointia. Asianmukaisesti johdetussa kirjastossa vastuut ja tehtävät voidaan jakaa tarkoituksenmukaisesti, työn organisointi toimii ja resurssit kohdentuvat tehokkaasti.

Kirjastossa työskentelee 9 henkilöä toistaiseksi voimassa olevissa kokoaikaisissa tehtävissä:

- 1 informaatikko (pääkirjasto)
- 2 kirjastonhoitajaa (Himanka + pääkirjasto)
- 6 kirjastovirkailijaa (2 Himanka + 1 kirjastoauto + 3 pääkirjasto)

Kirjaston esihenkilönä toimii muiden tehtäviensä ohella kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja, jonka palkkakuluista 25 % on jyvitetty vuonna 2025 kirjastolle. Lisäksi kansalaisopiston toimisto- ja koulutussihteeri tekee osan työajastaan kirjastossa. Hänen palkkakuluistaan kirjastolle on jyvitetty 10 %.

Kirjaston henkilöstömäärä sekä -kulut ovat kehittyneet 2017–2024 maltillisesti (Lähde: [Suomen yleisten kirjastojen tilastotietokanta](#)). Henkilötyövuodet ovat vähentyneet. 2017 henkilötyövuosia oli 10,03, kun niitä 2024 oli 9,23. Henkilöstökulut asukasta kohti ovat nousseet samalla ajanjaksoilla 31,49 eurosta 32,35 euroon. Kirjaston palkkaamat henkilötyövuodet 1000 asukasta kohti ovat vähentyneet 0,8 henkilötyövuodesta 0,75 henkilötyövuoteen.

3 nykyistä työntekijää saavuttaa eläkeiän vuoteen 2030 mennessä. Jos avautuvia paikkoja ei täytetäisi, henkilötyövuodet vähenisivät eläköitymisten myötä 9,35 henkilötyövuodesta 6,1 henkilötyövuoteen, kun otetaan huomioon myös kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan sekä toimisto- ja koulutussihteerin työaika kirjastossa.

Esitys toimenpiteiksi:

Kirjastossa tarvitaan jatkossakin nykyinen määrä henkilökuntaa sekä palveluista vastaava, kirjaston johtamiseen lain mukaan kelpoinen viranhaltija, jotta kirjasto selviytyy lakisääteisistä tehtävistään ja pystyy toteuttamaan kaupunkistrategian tavoitteita.

Kirjastopalvelujen näkökulmasta on kolme vaihtoehtoa (A, B, C) tulevaan henkilöstömäärään ja palveluista vastaavan päällikön tehtävien hoitamiseen. Vaihtoehdot on esitetty seuraavassa taulukossa. Rekrytoitavien työntekijöiden tehtävänimekkeet ja tehtävänkuvat tarkastellaan tapauskohtaisesti tehtävien avautuessa.

Esitetään valittavaksi vaihtoehto A.

	vaihtoehdon kuvaus	plussat	miinukset
A	Rekrytoidaan vapautuviin tehtäviin työntekijät palvelutarpeen mukaisilla tehtävänkuvilla ja nimekkeillä. Täytetään kirjaston kehittämisestä, taloudesta, henkilöstöhallinnosta ja strategisesta suunnittelusta vastaava kirjaston palvelupäällikön/johdajan/palveluvastaavan kokoaikainen virka (toimi muutetaan viraksi) vuonna 2026 kelpoisuusehdoilla, jotka kirjastolaki edellyttää kunnan kirjastolaitosta johtavalta. Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan osuus kirjaston henkilöstövuosista ja palkkakustannuksista jää pois ja resurssi voidaan hyödyntää kulttuuritoimeen, mukaan lukien kaupungin hyvinvointityön koordinoimiseen. Kirjaston palvelupäällikön tehtäviin sisällytetään kirjaston kehittäminen osana kulttuurikeskusta yhteistyössä kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan kanssa.	Kirjaston johtaminen lain mukaisella kelpoisuudella mahdollistaa kirjaston kokonaisvaltaisen kehittämisen osana kulttuurikeskusta. Lisäresurssi kulttuuritoimeen tarkoittaa vetovoimaisempia kulttuuripalveluja ja panostusta hyvinvointityöhön. Parempaa kirjastopalvelua, kuntalaisten parempaa hyvinvointia ja vetovoimaista kirjastoa. Läsnä oleva esihenkilö edistää henkilökunnan työhyvinvointia. Henkilökunta voi keskittyä varsinaisiin tehtäviinsä. Kirjastovirkailijoilta avautuvat toimet voidaan kohdentaa tuleviin palvelutarpeisiin. Aukioloaikoja on mahdollista lisätä nykyisestä, kuten asiakkaat toivovat.	Henkilöstövuosien pahlauttaminen (+0,75) vuoden 2022 tasolle lisää henkilöstökuluja nykyisestä arviolta 30 000 €.

	vaihtoehdon kuvaus	plussat	miinukset
B	2026 avautuvan kirjastovirkailijan toimen resurssi käytetään kirjaston palvelupäällikön/johtajan/vastaavan palkkaamiseen. Täytetään kirjaston kehittämisestä, taloudesta, henkilöstöhallinnosta ja strategisesta suunnittelusta vastaavan kokoaikainen virka (toimi muutetaan viraksi) 2026 kelpoisuusehdoilla, jotka kirjastolaki edellyttää kunnan kirjastolaitosta johtavalta. Lakkautetaan vastavasti yksi kirjastovirkailijan toimi. Muut avautuvat toimet täytetään palvelutarpeen mukaisesti. Edellyttää aukioloaikojen tarkastelua ja omatoimiratkaisuja. Edellyttää työvuorosuunnittelun uudelleentarkastelua ja henkilökunnan joustavaa liikumista toimipisteiden välillä. Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan osuus kirjaston henkilöstövuosista ja palkkakustannuksista jää pois ja resurssi voidaan hyödyntää	Kirjaston johtaminen lain mukaisella kelpoisuudella mahdollistaa kirjaston palvelujen kehittämisen osana kulttuurikeskusta. Lisäresurssi kulttuuritoimeen tarkoittaa vetovoimaisempia kulttuuripalveluja ja panostusta hyvinvointityöhön. Läsnä oleva esihenkilö edistää henkilökunnan työhyvinvointia. Henkilökunta voi keskittyä varsinaisiin tehtäviinsä. Kirjastovirkailijoilta avautuvat toimet voidaan kohdentaa tuleviin palvelutarpeisiin. Arviolta 20 000 € säästö henkilöstökuluissa verrattuna nykyiseen, mutta sijais- tarpeet voivat lisääntyä.	Aukioloaika ei lisäännä, vaan mahdollisesti vähenee, ellei omatoimiteknikkaa oteta huomioon. Palvelupäällikön/johtajan/vastaavan panosta tarvitaan asiakaspalveluun ym. perustehtäviin enemmän kuin vaihtoehdossa A ja aikaa kehittämiseen jää vähemmän. Henkilökunnalla enemmän iltavuoroja ja liikku- mista toimipisteiden välillä, jolloin työn kuormittavuus lisääntyy. Henkilöstöresurssin pienemmenen vuoksi toiminta on haavoittuvampaa äkillisten poissaolojen sattuessa.

	kulttuuritoimeen, mukaan lukien kaupungin hyvinvointityön koordinoimiseen. Palvelupäällikön tehtäviin sisällytetään kirjaston kehittäminen osana kulttuurikeskusta yhteistyössä kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan kanssa.		
	Vaihtoehtoon kuvaus	plussat	miinukset
C	Himangan 2026 avautuva virkailijaresurssi käytetään määräaikaisen (2 v.) kirjaston palvelupäällikön/johtajan/vastaavan palkkaamiseen, kirjastovirkailija rekrytoidaan vasta 2028. 2028 kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan tehtävän mahdollisesti avautuessa kirjastonjohtajalle laissa asetettu kelpoisuus sisällytetään tähän tehtävään ja työaika kirjastossa vähintään 50 %, ei asiakaspalveluvuoroja. Nimeke esimerkiksi kirjasto- ja kulttuurijohtaja. Edellyttää lisäresurssia kulttuuripuolelle, esimerkiksi kulttuurituottaja, ja myös hyvinvointityön koordinointiin.	Kirjaston johtaminen lain mukaisella kelpoisuudella mahdollistaa kirjaston kehittämisen. Läsnä oleva esihenkilö edistää henkilökunnan työhyvinvointia ja kirjaston kokonaisvaltaista kehittämistä. Henkilökunta voi keskittyä varsinaisiin tehtäviinsä. Avautuvat tehtävät voidaan kohdentaa tuleviin palvelutarpeisiin. Mahdollistaa kirjasto- ja kulttuurikeskuksen kehittämisen kokonaisuutena ja synergiaetujen hyödyntämisen.	Aukioloaika ei lisäännä, vaan mahdollisesti vähenee, ellei omatoimiaikaa oteta huomioon. Edellyttää tehtävien uudelleenjärjestelyä. Haasteena jaettu johtajuus. Kirjaston henkilöstömenot kasvavat arviolta 15 000 € Lisäresurssin tarve kulttuuritoiminnan puolelle. Väliaikainen ratkaisu voi olla haaste pitkäjänteiselle kehittämiselle ja rekrytoinnille.

	Edellyttää tehtävien sekä kirjaston aukioloaikojen uudelleentarkastelua ja omatoimiratkaisuja.		
--	--	--	--

9.1.3 Tilojen ja aukioloaikojen kehittäminen

Kolmas kehittämisen painopiste ovat avoimet, rauhalliset, viihtyisät ja turvalliset tilat niin asiakkaille kuin henkilökunnallekin. Tähän liittyvät aukioloaikojen lisääminen pääkirjastossa ja tilojen korjaustarpeet ennen kaikkea ikääntyneessä Himangan kirjastossa, jonka nykyiset tilat vaativat joko mittavan peruskorjauksen tai vaihtoehtoisesti kirjasto tarvitsee kokonaan uudet tilat (tarkemmin luvussa 7.2). Himangan kirjaston aukioloaikaa on jo lisätty omatoimitekniikalla.

Kalajoen asutusrakenteen ja Himangan väestöpohjan vuoksi lähikirjasto Himangalla on tarpeellinen, jotta kirjasto voi toteuttaa lakisääteistä tehtäväänsä kaikkien saavutettavissa olevana kunnan peruspalveluna.

Asiakaskyselyssä, kuntavaaleihin liittyneessä keskustelutilaisuudessa ja henkilökunnan kanssa käydyissä kehittämiskeskusteluissa on saatu yhteneväinen viesti, että Himangan kirjaston sijainti Rauhankarin koulun ja uuden varhaiskasvatuskeskuksen läheisyydessä on hyvä. Kirjasto tukee koulua ja varhaiskasvatusta pitkäjänteisessä lukutaitotyössä parhaiten, jos toiminnot ovat myös fyysisesti helposti saavutettavia.

Rakennusteknisten ongelmien lisäksi Himangan kirjastolla on toimintoihin liittyviä tilapuuutteita. Koska kirjastolle on vuosien varrella tullut uusia lakisääteisiä tehtäviä, 40 vuotta sitten rakennetut tilat eivät näihin tarpeisiin pysty vastaamaan. Tarvitaan hiljaista työtilaa, äänieristystä, tilaa tapahtumille ja näyttelyille sekä kokoontumisille.

Nykyisin kirjastotilat rakennetaan muunneltaviksi. Hyllyt ovat siirreltäviä ja erilaiset käyttäjäryhmät sekä äänimaailmat on huomioitu.

Himangan kirjaston toiminnalle nykyinen neliömäärä riittää, jos tilat pystytään peruskorjaamaan ja muokkaamaan toimintoihin sopiviksi hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella. Samalla omatoimisuus voidaan huomioida ja palvelumuotoilulla ohjata asiakkaita itsepalveluun nykyistä enemmän.

Myös uudehkossa pääkirjastossa toimintojen muutokset ovat jo aiheuttaneet muutostarpeita tiloissa. Erityisesti hiljaisen tilan puutteesta ja aukioloajoista saatiin kriittistä palautetta asiakaskyselyssä ja samaa viestiä on saatu asiakkailta ja henkilökunnalta tilojen käyttöön otosta saakka. Pääkirjastoon toivotaan omatoimitekniikkaa, jonka haaste on kirjaston tilojen läpi kulkeva asiakasliikenne kulttuurisaliin.

Kovalla käytöllä olevassa pääkirjastossa kuluminen näkyy erityisesti kalusteissa. Tilojen kunnosta ja kalusteiden päivityksestä tulee huolehtia suunnitelmallisesti.

Henkilökunnan työskentelytilat ovat ahtaat. Asiakaspalvelupisteet eivät toimi tarkoituksenmukaisella tavalla johtuen ergonomian ja esteettömyyden puutteista sekä rakentamisen jälkeisistä toimintojen muutoksista.

Kehittämisen ajatus on, että kirjasto on kaupungin strategiaa toteuttaen julkista ja avointa kaupunkilaisten yhteistä tilaa, jonka pitäisi olla mahdollisimman muuntautuvaa erilaisiin kansalaistoimintoihin sekä tehokkaaseen käyttöön. (tarkemmin luvussa 7)

Esitykset toimenpiteiksi:

Himangan kirjasto

Himangan kirjasto tarvitsee jatkossakin tarkoituksenmukaiset tilat, joko nykyisistä peruskorjaamalla tai muualta hankituilla tai rakennetuilla. Tähän on varauduttava kehittämissuunnitelman toteuttamisaikana. Kirjaston asiantuntemus riittää tilantarpeen toteuttamiseen. Tilojen rakentaminen tai nykyisten peruskorjaaminen vaativat rakennusteknistä ammattitaitoa.

Parhaan mahdollisen ratkaisun löytämiseksi esitetään, että vuoden 2026 talousarvioon varataan rahoitus Himangan kirjaston tilojen hankesuunnitelman tekemiseen.

Onnistunut ratkaisu edellyttää yhteistyötä. Kirjaston asiantuntemus oman toimintansa suhteen on ensiarvoisen tärkeää suunnitteluvaiheessa ja kirjastohenkilökunnan on oltava mukana Himangan kirjastotilojen hankesuunnittelussa alusta saakka.

Pääkirjasto

- 1) Otetaan omatoimitekniikka ja -aukioloajat käyttöön 2026 (tarkemmat suunnitelmat luvussa 7.1.3). Tähän varaudutaan kirjaston talousarviossa (10 000 €) ja esitetään tekniselle toimelle varautumista tarvittaviin sähkö- ja**

kaapelointitöihin.

- 2) Siirrytään kirjaston ja kulttuuritoimen kahden luukun asiakaspalvelusta yhden asiakaspalvelun malliin. Kirjaston nykyinen asiakaspalvelutiski korvataan esteettömällä ja ergonomisella kalusteella. Kahvilan palvelutiski puretaan ja rakennetaan tilalle äänieristettyä luku- ja työskentelytilaa asiakkaille. Keittiö jää palvelemaan tapahtumatarjoiluja, jotka toteutetaan Virta-salin läheisyydessä. Toteutuksen suunnittelusta ja aikataulusta neuvotellaan teknisen toimen kanssa 2026 ja esitetään muutoksille varausta investointisuunnitelmaan 2027.**
- 3) Varaudutaan talousarvioissa 2028–2030 kirjaston kuluneiden kalusteiden uusimiseen tarpeen mukaan.**
- 4) Selvitetään mahdollisuus lisätilan hankkimiseen työtiloiksi henkilökunnalle esimerkiksi vuokratilana samasta kerroksesta kirjaston kanssa.**
- 5) Haetaan syksyn 2025 hankehaussa kehittämisavustusta kirjaston tilojen kokonaisvaltaiseen palvelumuotoiluun ja toimintojen suunnitteluun huomioiden kansalaistoiminta, avoimen julkisen tilan monimuotoinen käyttö sekä yhteistyön syventäminen kulttuuritoimen kanssa.**

9.1.4 Demokratian ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistäminen

Neljäs kehittämisen painopiste on kirjaston demokratiatyö. Sillä tarkoitetaan kirjastolain vuonna 2017 kirjastoille määräämiä uusia tehtäviä eli toimimista kansalaistoiminnan foorumina sekä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäjänä. Kirjastolain tavoitteena on edistää aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa. Kirjastoissa demokratiatyöhön panostetaan vaihtelevasti. Isommissa kirjastoissa työtä tehdään jo suunnitelmallisesti ja näkyvästi, pienemmissä resurssit ja osaaminen vaativat kehittämistä.

Kalajoen kirjaston henkilökunta kokee osaamiskartoituksen mukaan taidoissaan puutteita tähän liittyen. Samalla henkilökunta arvioi demokratiatyön merkityksen tulevaisuudessa kasvavan. Lakisääteisen tehtävän toteuttaminen edellyttää tarkoituksenmukaisia tiloja, henkilökunnan osaamista sekä resursseja.

Esitys toimenpiteiksi:

Vuosina 2026–2030 demokratiatyöhön panostetaan kouluttamalla henkilökuntaa, määrittelemällä demokratiatyöhön liittyviä vastuita, lisäämällä resursseja ja hankkeita, tarjoamalla tiloja sekä verkostoitumalla aktiivisesti kansalaistoimijoiden kanssa. Kustannukset hankkeiden omakustannusosuudet.

9.1.5 Liikkuvat kirjastopalvelut kirjastoauto Kirjameren ikääntyessä

Viides kehittämisen painopiste on kirjastoauto Kirjameri ja kirjastopalveluiden saavutettavuus eri puolilla Kalajokea. Kirjastoauto tulee parin vuoden sisällä ikänsä ja kuntonsa puolesta tiensä päähän. Lähes 40 % kalajokisista asuu yli kolmen kilometrin päässä lähimmästä kirjastosta. Lain mukaan kirjaston palvelut on tarjottavat tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti asukkaille. Lähivuosina onkin kehitettävä Kirjameren korvaavat palvelut. Hakeutuvien/liikkuvien kirjastopalveluiden vaihtoehtoja kerrotaan tarkemmin luvussa 8.

Kirjameri otettiin käyttöön tammikuussa 2007. Kilometrejä on mittarissa reilut 250 000 ja vuosittain tulee nykyisillä reiteillä 13 000 lisää. Ikä on käyttövarmuuden kannalta kirjastoautossa kokemusten mukaan merkittävämpi tekijä kuin kilometrit.

Kalajoella kirjastoauton lainamäärät ovat kymmenessä vuodessa vähentyneet kolmanneksella. Kouluverkon ja väestörakenteen muutoksilla on tähän oma vaikutuksensa, samoin palvelun myymisellä Raaheen. Lainamäärät putosivat merkittävästi Kalajoella, kun yksi päivä ja samalla ilta-pysäkit vähenivät myynnin seurauksena. Lukemistavat ovat muuttuneet, mikä vaikuttaa myös kirjastoauton käyttämiseen. Oma osuutensa on verkkopalveluiden ja e-aineiston tarjonnalla.

Auton lainoista 85 % oli 2024 lasten- ja nuortenkirjallisuutta, kun Kalajoen kirjaston kokonaislainauksesta 52 % oli lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Kirjastoautolla on ollut suuri merkitys lukemisen edistämisessä kylillä ja erityisesti kouluilla sekä varhaiskasvatuksessa. Kouluverkon supistuttua auton palveluja käytetään aktiivisesti enää Raution ja Tyngän kouluilla. Merenojan ja Raumankarin yhtenäiskoulut sijaitsevat kirjastojen lähellä. Varhaiskasvatuskeskukset tulevat vaikuttamaan osaltaan palvelun kysyntään, vaikka pieniä päiväkoteja vielä jääkin. Lasten ja nuorten suhteellinen osuus väestöstä laskee ja ikäihmisten kasvaa (tarkemmin auton toimintatilastoista luvussa 8).

Kirjastoauton lisäksi kirjasto tarjoaa Kirjat kotiin -palvelua liikuntarajoitteisille yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa. Liikuntarajoitteisille hissitön kirjastoauto ei ole helpoin asiointitapa, eikä sillä liikkuminen suoraan ikäihmisten kotiovelle ole yksinkertaista.

Valtio ei enää avusta kuntia kirjastoautojen hankinnassa. Ison kirjastoauton hankintahinta on arviolta 600 000–900 000 € riippuen käyttövoimasta (diesel/sähkö). Autojen määrä vähenee ja monet kunnat ovat kokeilleet pienempää kalustoa ison kirjastoauton korvaajana (kokemuksia luvussa 8).

Kalajoen kirjastoauton vanheneva tekniikka tuottaa yllätyksiä, palvelu on haavoittuvaa ja kustannuksia on vaikea ennakoida. Vuoden 2025 talousarviossa kirjastoauton toimintakulut ovat 77 557 € ja toimintatulot 11 000 €. Tulot syntyvät kirjastoautopalvelun myynnistä. Menoista suuri osa on henkilöstökuluja. Auton huollot, vakuutukset ja tietotekniikka nielaisevat seuraavaksi eniten.

Esitys toimenpiteiksi:

Käytännössä Kalajoen kirjastolla on neljä vaihtoehtoa toteuttaa lain edellyttämät, saavutettavat kirjastopalvelut eri puolilla kaupunkia, kun Kirjameri tulee tiensä päähän. Vaihtoehdot etuineen ja haittoineen sekä kustannuksineen seuraavassa taulukossa.

Esitetään vaihtoehtoa A tai vaihtoehtoa C, jotka ovat asiakasnäkökulmasta toimivimmat. Myös vaihtoehdolla B voidaan tarjota jossakin mitassa saavutettavaa kirjastopalvelua, mutta Tyngän ja Raution koulujen palvelu muuttaa muotoaan. Vaihtoehto D on selkeä heikennys muille kirjastoautoa nyt käyttäville asiakkaille kuin sivukylien kouluille.

	vaihtoehto	plussat	miinukset	kustannukset	vuosi
A	Uusi iso kirjastoauto	Monimuotoiset palvelut ja yhteistyömahdollisuudet Laaja kokoelma	Yksi kuljettaja, toiminnan haavoittuvuus. Hankintahinta.	Hankintahinta 600 000 € (diesel) 900 000 € (sähkö)	2027

		kyydissä. Tilaa tapahtumille ja muille toiminnoille. Tuloja palvelun myynnistä.	Raskas ja iso.	Vuotuiset kulut nykyisellä tasolla (77 000 €). Mahdollisuus tuloihin myymällä palvelua.	
	vaihtoehto	plussat	miinukset	kustannukset	vuosi
B	Pienkirjastoauto (pakettiauto tai retkeilyauto)	Hankintahinta. Monikäyttöisyys, yhteiskäytönmahdollisuudet muiden toimijoiden kanssa. Kuljettajalle riittää B-ajokortti, useampi henkilökunnasta voi käyttää. Joustava esim. Kirjat kotiin - palvelussa, tapahtumissa. Pop up -kirjasto joustavasti liikuvilla hyllyillä erilaisiin	Mukaan mahtuu vain kohdennettu aineisto, jota täytyy vaihtaa. Asiakas ei voi nousta pakettiautoon, vaan on rakennettava pop up auton viereen/koululle/vaihtuviin tiloihin siirrettävien hyllyjen avulla. Retkeilyautoon voi nousta sisään, mutta aineiston kuljettamiseen soveltuu huonommin kuin pakettiauto. Tyngän ja Raution aluekoulujen	Hankintahinta alle 100 000 € (sähkö/diesel). Henkilöstö- ja aineistokulut nykyisellä tasolla, käyttökustannukset pienemmät.	2027

		kohteisiin. Näkyvyys tapahtumissa.	kirjastopalvelu pienimuotoisemmaksi.		
	vaihtoehto	plussat	miinukset	kustannukset	vuosi
C	Hankitaan pienkirjastoauto (paketti-auto) ja ostetaan naapurikirjastosta perinteistä kirjastoautoapalvelua Tyngän ja Raution kouluille tarpeen mukaan (oppilasmäärän mukaan, harkitaan vuosittain)	Pienemmän kaluston hyödyt, ks. vaihtoehto B. Tyngän ja Raution koulujen lukemisen edistämistä voidaan turvata laajemmalla koelmalla ostopalveluna.	Pienemmän kaluston miinukset, ks. vaihtoehto B. Kustannukset kirjastoauton ostopalvelusta Tyngän ja Raution kouluille. Haavoittuvuus; ei voida taata ostopalvelun saatavuutta.	Hankintahinta alle 100 000 € (diesel/sähkö). Ostopalvelun kustannusarvio 10 000 € / v. Henkilöstökulut nykyisellä tasolla (40 000 €). Aineisto- ja käyttökustannukset pienemmät.	2027
	vaihtoehto	plussat	miinukset	kustannukset	vuosi
D	Luovutaan omasta kirjastoautosta ja ostetaan kirjastoautoapalvelua Tyngän ja Raution kouluille tarpeen mukaan	Tyngän ja Raution koulujen kirjastopalvelun taso säilyy ja lukemisen edistämisen voidaan	Sivukylien asukkaiden kirjastopalvelut heikkenevät. Ei kalustoa tai koelmaa pop up -	Kirjastoautopalvelun osto Tyngän ja Raution kouluille,	

	(oppilasmäärä, har- kitaan vuosittain). Liikuntarajoitteisten palvelu hoidetaan te- hostamalla Kirjat ko- tiin -palvelua.	turvata ostopal- velulla.	kirjastoihin tai ta- pahtumiin osallis- tumista varten. Ostopalvelun haa- voittavuus, onko saatavilla?	kustannusarvio 10 000 € / v. Henkilöstökulut nykyisellään, suunnataan Kir- jat kotiin -palve- luun ym. hakeu- tuviin palvelui- hin.	
--	--	------------------------------	---	---	--

9.1.6 Viestintään rohkeutta, suunnitelmallisuutta ja tehokkuutta

Kuudes kehittämisen painopiste on viestintä. Kirjasto tarjoaa monipuolisesti palveluita, joista potentiaaliset käyttäjät eivät aina tiedä. Tapahtumia on kiitettävästi, mutta niiden markkinointi ei tavoita kaikkia. Kirjastolta kaivataan rohkeaa viestintää sosiaalisessa mediassa ja aktiivista tiedottamista paikallismediassa. Viestinnässä on syytä huomioida myös saavutettavuus Yleisten kirjastojen saavutettavuussuosituksen mukaisesti (Kuntaliitto, 2017, suositukset päivittymässä).

Kirjastolla on rajallisesti euroja maksulliseen markkinointiin, ja viestintää tekee pieni osa henkilökunnasta. Jotta niukoilla resursseilla saadaan aikaiseksi suunnitelmallista ja tehokasta viestintää, kirjasto tarvitsee viestintä- ja markkinointisuunnitelman sekä työkaluja tiedottamisen suunnitteluun, hallintaan ja työnjakoon. Yhteistyö kaupungin viestinnän ja markkinoinnin kanssa on ensiarvoisen tärkeää ja yhteiset viestintäohjeet on syytä huomioida myös kirjastossa.

Viestintä ei koskaan tavoita kaikkia kuntalaisia ja täyteen tyytyväisyyteen on mahdotonta päästä. Kannattaa kuitenkin tehostaa eri kanavien käyttöä ja etsiä aktiivisesti myös uusia, koska sekä asiakaskyselystä saadusta palautteesta että luottamushenkilöiden kanssa käydystä vuoropuhelusta ilmenee, että kirjaston viestintä ei tavoita toivotulla tavalla mahdollisia uusia asiakasryhmiä.

Viestintä liittyy myös kirjaston johtamiseen. Koska kirjastolla ei ole enää palvelupäällikköä, joka antaisi toiminnalle julkiset ”kasvot” kehittämisen veturina, viestintä jää helposti viralliseksi ja etäiseksi.

Olennainen osa viestintää on sisäinen viestintä, joka vaikuttaa henkilökunnan työhyvinvointiin ja työyhteisön tehokkuuteen. Viime vuosina sisäistä viestintää on Kalajoen kirjastossa kehitetty ja tätä työtä on syytä jatkaa.

Esitys toimenpiteiksi:

Laaditaan kirjastolle 2026 viestintä- ja markkinointisuunnitelma, jossa huomioidaan kaupungin graafinen ilme ja yhteiset viestintäohjeet sekä määritellään kirjaston viestintäkanavat ja -vastuut. Kartoitetaan ja otetaan käyttöön työkaluja suunnitelmalliseen markkinointiin.

9.1.7 Kirjastojen yhteistyö ja kirjastojärjestelmän vaihdos

Joki-kirjastojen yhteistyö on Kalajoen kirjastolle ensiarvoisen tärkeää. Yhteistyöllä turvataan asukkaiden käyttöön laajemmat kokoelmat ja palvelut kuin yksin olisi mahdollista. Joki-yhteistyöhön ja verkostoitumiseen myös muiden kirjastojen kanssa tulee jatkossa varata työaika erityisesti kirjaston johtamisesta vastaavalle, mutta myös muulle henkilöstölle.

Tärkein Joki-kirjastojen yhteistyömuoto on yhteinen kirjastojärjestelmä aineistotietokantoinen ja asiakasrekistereineen. Nykyinen Axiell Aurora -järjestelmä on elinkaarensa loppupäässä. Joki-kirjastojen johtoryhmä on linjannut, että kirjastojärjestelmän vaihdos on ajankohtainen vuonna 2028. Uuden polven kirjastojärjestelmä käyttää nykyaikaista FRBR-kuvailukieltä. Se toimii selainpohjaisesti pilvipalveluna ja on toiminnaltaan vakaampi sekä vapaammin käytettävissä.

Esitys toimenpiteeksi:

Kalajoen kaupunki varautuu vuoden 2028 talousarviossa omalta osaltaan Joki-kirjastojen yhteisen kirjastojärjestelmän vaihtamiseen. Järjestelmän ja tarvittavien oheislaitteiden hankintakustannukset ovat tämänhetkisen arvion mukaan noin 10 000 €. Tuki- ja ylläpitomaksujen odotetaan nousevan noin 30 %.

10 Lähteitä ja taustamateriaalia

Kirjallinen ja/tai sähköinen aineisto:

[Laki yleisistä kirjastoista](#)

[Kuntalaki](#)

[Suomen perustuslaki](#)

[Kalajoen strategia: Viiden tähden kaupunki \(pdf\)](#)

[Joki-kirjastojen strategia 2022-2026 \(pdf\)](#)

[Kirjastosta kaikki hyvä elämään: Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kirjastojen visio 2025](#)

[Onneksi on kirjasto! Yleisten kirjastojen suunta 2021–2025 \(pdf\)](#)

[Sitran megatrendit 2023](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. \(2017\).](#)

[Hyötyä, tietoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. 2016. Kuntaliitto.](#)

[Kirjastojen valmiussuunnitelmamalli. 2024. Kuntaliitto.](#)

[Kansallinen lukutaitostrategia 2030](#)

[Kansallinen lukutaito-ohjelma](#)

[Heikkinen Anna: Lukutaitotyö yleisen kirjaston kulttuurihyvinvointipalveluna: kohderyhmänä 0–6-vuotiaat lapset ja perheet, 2024 \(opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu, kulttuurihyvinvoinnin koulutus \(yamk\)\)](#)

[Kalajoen kaupungin talousarvio 2025 \(pdf\)](#)

[Kalajoen tilastojulkaisu](#)

Kalajoen kaupungin kulttuuri- ja nuorisohjelma 2023-2027

[Tavasti Anne: "Tämä kirjasto on ollut parasta koskaan mitä Kalajoelle on saatu": Kalajoen pääkirjaston käyttäjä- ja ei-käyttäjätutkimus. 2019. Opinnäytetyö Seamk.](#)

[Suomen yleisten kirjastojen tilastot](#)

[Kultti-kulttuuritietokanta 2022, Kuntaliitto](#)

[Tea-viisari](#)

[Kirjastojen tietojohdamisen käsikirja](#)

Listenmaa, J. (2023). Laita tieto töihin: Tiedolla johtamisen käsikirja. Alma Talent.

Joki-kirjastojen Aurora-kirjastojärjestelmästä saatavissa olevat toimintatilastot Kalajoen kirjaston osalta.

[Lauronen Katariina: Viritäkö konetta, paimennanko perhettä, taistelenko viidakon valtiudesta vai ohjaanko näytelmää? Yleisten kirjastojen johtajien ja esihenkilöiden käsityksiä kirjasto-organisaatiosta ja sen kehittämisestä. Pro gradu. 2022. Itä-Suomen yliopisto.](#)

Tervetuloa töihin Joki-kirjastoon: Ohjeistusta Joki-kirjastoissa työskentelyyn. 2023. Karttamerkit kohdalleen: Jokikirjastolaiset yhteisiä toimintamalleja tiivistämässä -hanke. (perehdytysaineisto)

Johda kirjastoja: Kehittävä kirjaston johtaminen. (2025) Grahn, Juliaana; Juntunen, Arja; Lauronen,

Katariina; Saarti, Jarmo. Avain.

[Yleisten kirjastojen alueellinen kehittämistehtävä: Selvitys vaikutuksista ja kehittämistarpeista. Manu, Samuli; Vainio, Anna; Nyman, Juho; Tunkkari, Iina; Siltanen, Kirsi](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025/9](#)

[Aluehallintovirastojen vuotta 2021 koskeva peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi 4/8 Yleisten kirjastojen henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä kirjastojen johtaminen. Aluehallintovirastojen julkaisuja 141/2022.](#)

[Lukutaitostrategia ja lukemisen edistäminen yleisten kirjastojen toiminnassa Peruspalveluarviointi 2023. Aluehallintoviraston julkaisuja 243/2024.](#)

[AVIt arvioivat kirjastotiloja. 2020. Kirjastokaista.](#)

[Omatoimikirjastot 2022; Joustavuutta ja tasa-arvoa. Aluehallintoviraston julkaisuja 172/2023.](#)

[Frilander Tarja: Hakeutuvista liikkuviksi palveluiksi. Pieksämäen kaupunginkirjaston palveluidenkehittäminen. Opinnäytetyö. 2021.](#)

[Vieremän monipalveluauto Kulkuri](#)

[Muhoksen monipalveluauto Poppaloora](#)

[Lahnaoja Heikki: Kirjastoautolla voi kuljettaa jopa potilaita; Sallan kirjaston LukuWoortissa on mikroaaltouuni, jääkaappi, vuodepaikka, pöytä ja säilytystilaa, sillä se on rekisteröity retkeilyautoksi. Kirjastolehti 27.2.2024](#)

[AVIn avustustarinoita: Tarinapirssistä hyvinvointia – Sallan kirjasto](#)

[Resurssiviisaasti tien päällä – Vinkkejä liikkuvien palvelujen suunnittelun tueksi kirjastoille. Resurssiviisaasti tien päällä -hanke 2022–2023. Savon kirjastot, hanketyöntekijä Juha Jääskeläinen.](#)

[Tuomimäki Pirjo: Sievin kirjastoautoselvitys 2018. Kirjastoautolla tulevaisuuteen vai ei? -hanke 2017.](#)

[Suomen kirjastoautot \(https://bussikirjasto.fi/kirjastoautot\)](#)

[Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus. Kuntaliitto.2017](#)

Rakenteiden ja ilmanvaihtojärjestelmän kuntotutkimus, Himangan kirjasto, tutkimusraportti 30.11.2021. Kiwa-Inspecta.

Haastattelut:

Puoskari Jukka, kaupunginjohtaja 30.1.2025

Isolehto Juha, Kalajoki Akatemia palveluvastaava 11.2.2025

Pahkala Eija, kaupunginhallituksen puheenjohtaja 17.2.2025

Mäntymäki Ritva, sivistys- ja kulttuurilautakunnan puheenjohtaja (-2025) 11.2.2025

Tilus Risto, sivistys- ja kulttuurilautakunnan puheenjohtaja (2025-) 2.9.2025

Löytynoja Leena, tilapalvelujohtaja 10.3.2025

Viinikainen Iisu, henkilöstöjohtaja 7.4.2025

Kirjaston henkilökunta keväällä 2025

Osaamiskartoitus ja työpajat kirjaston henkilökunnalle keväällä 2025

11 Liitteet

KALAJOEN KIRJASTOAUTO					
Syysaikataulu 1.9. - 31.12.2025					
Maanantai		Tiistai		Keskiviikko	
1. VIikko		1. VIikko		1. VIikko	
Merenoja JEDU Holma Marina Loisto Usvametsä Rajhanpunto Alajoki		Honganpalon koulu Haapejoen koulu		Satumaja Vanhustentalon kh Rautla Pöntö Muttalaanin th Pahkamaa	
10:00 13:00 13:30 14:00 14:30 15:00 15:30 16:00		9:30 12:15		10:00 10:30 11:30 12:30 13:30 14:15	
				Raution päiväkot Raution koulu Kivirinteen päiväkot Pentti	
				10:00 10:30 14:00 15:00	
				Päiväkot Hälinalle Tyngän aluekoulu Pitkänen Kauko Turamen Ojala Tuura	
				10:00 10:30 14:00 14:20 14:50 15:15	
8.9. / 22.9. / 6.10. / 20.10. / 3.11. / 17.11. / 1.12. / 15.12.		9.9. / 23.9. / 7.10. / 21.10. / 4.11. / 18.11. / 2.12. / 16.12.		10.9. / 24.9. / 8.10. / 22.10. / 5.11. / 19.11. / 3.12. / 17.12.	
2. VIikko		2. VIikko		2. VIikko	
Jes Martian päiväkot Kouvinne Maakari Rottkon th Nikulan th Vasanteri		Salolsten päiväkot Salolsten koulukeskus Seuranmaan kirpput. Haapejoen koulu Pieningin leikkipuisto		Kaarta Tyngän mylly Tolonen Vetenojanpunto Niskantie Simintie et. Huilivili Heikkilä Eteläkyläntie Kolarikorjaamo	
10:00 10:30 12:00 12:30 13:30 14:00 15:00		12:00 12:45 15:00 15:45 16:45		13:30 14:00 14:30 15:00 15:30 16:15 17:00 17:30 18:00 18:30	
				Pahkala Pernu Karkinen Hinsala Vahaojan th Polet Iso-Oja Raution keskusta Tyyppö	
				13:00 13:30 14:00 14:30 15:00 15:30 16:00 16:30 18:00	
				Touhula Merenojan koulu Pikkulantie	
				10:00 10:30 14:45	
1.9. / 15.9. / 29.9. / 13.10. / 27.10. / 10.11. / 24.11. / 8.12.		2.9. / 16.9. / 30.9. / 14.10. / 28.10. / 11.11. / 25.11. / 9.12.		4.9. / 18.9. / 2.10. / 16.10. / 30.10. / 13.11. / 27.11. / 11.12.	
Kirjastoauto ei liikennöi aattopäivinä				5.9. / 19.9. / 3.10. / 17.10. / 31.10. / 14.11. / 28.11. / 12.12.	
				Kirjastoauton puh. 044-4691417	